

มะโย่ง : กรณีศึกษา คณะเจ้าแยะนะห์ แสงตะวัน

คณะวิจัย

นายพรเทพ บุญจันทร์เพชร	หัวหน้าโครงการวิจัย
นางกัลยาณี ยังสังข์	ที่ปรึกษาโครงการ
นายรังสรรค์ ไวยพันธ์	ผู้วิจัยร่วม
นายธีระศักดิ์ ชายเกตุ	ผู้วิจัยร่วม
นายสาयันท์ ทองมีขวัญ	ผู้วิจัยร่วม
นายจ๋านงค์ กาญจนพันธ์	ผู้วิจัยร่วม

งบประมาณการวิจัยและงานสร้างสรรค์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปี 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง มะโย่ง : กรณีศึกษา คณะเจ๊ะแยะนะห์ แสงตะวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ขนบนิยม และทำรำเบิกโรงมะโย่ง ของคณะเจ๊ะแยะนะห์ แสงตะวัน ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า มะโย่ง หรือ เมะโย่ง เป็นศิลปะละครรำชั้นสูงของวัฒนธรรมหลวงมลายูที่มีการผสมผสาน พิธีกรรม ความเชื่อ นาฏศิลป์ และดนตรีเข้าด้วยกัน มะโย่งเป็นการแสดงที่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า กำเนิดมาจากอะไร เกิดขึ้นที่ไหน และแสดงครั้งแรกเมื่อไร มีแต่การบอกเล่าของนักแสดงมะโย่งและข้อสันนิษฐานของนักวิชาการที่แตกต่างกันไปหลายกระแส ผู้แสดงมะโย่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงยกเว้นตัวละครที่เป็นผู้ชาย นักแสดงประกอบด้วยตัวพระ เรียกว่าเปาะโย่ง ตัวนางเรียกว่า มะโย่ง ตัวตลกหรือเสนา และนางกำนัลหรือพี่เลี้ยง เรียกว่าอินังทำหน้าที่เป็นนางรำและนักร้องประสานเสียงให้กับคณะดนตรีประกอบการแสดงมะโย่งด้วย จะใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีในการแสดง เครื่องแต่งกาย ผู้แสดงมะโย่ง จะแต่งกายตามตัวละครได้แก่ 1. เปาะโย่งเลียนแบบเครื่องทรงกษัตริย์มลายู ประกอบด้วย เสื้อคอกลมแขนสั้น เข้ารูป กางเกงขาขาวทรงหลวม คาดสายสะพาย ผ้านุ่ง ผ้าคาดสะเอว กรองคอ มงกุฎ 2. มะโย่ง แต่งกายแบบสตรีมุสลิมสูงศักดิ์ เป็นนางเอกหรือสาวชาวบ้าน การแต่งกายจะเปลี่ยนไปตามฐานะ ถ้าแสดงเป็นสาวชาวบ้านจะนุ่งผ้าโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเข้ารูป ถ้าแสดงเป็นเจ้าหญิงเพิ่มมงกุฎ สร้อยข้อมือ กำไลเท้าและสวมแหวน 3. นางกำนัลหรือตัวประกอบฝ่ายหญิง แต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแบบสตรีมุสลิม ประกอบด้วย เสื้อ กิอบายา นุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะป้ายข้างยาวกรอมเท้า มีผ้าคล้องคอ ผมเกล้ามวยต่ำระดับท้ายทอยหรือปล่อยผม สวมเครื่องประดับสร้อยคอ ต่างหู แหวน ปักปิ่นดอกไม้ไหว 4. ตัวตลกหรือเสนา สวมเสื้อคอโละะ บลาจ่อ เป็นเสื้อคอกลมแขนยาว กางเกงขาขาว ผ้านุ่ง ผ้าคาดสะเอว ผ้าโพกศีรษะ 5. การแต่งกายของนักดนตรี จะแต่งกาย แบบชาวบ้านที่สวมใส่ในชีวิตประจำวัน

เครื่องดนตรีและเพลงประกอบด้วย ซอหรือบับ ปี่ชุนา กลองมลายู ทับ ฆ้อง กลองเกอดูก ฉาบเล็ก ฉิ่ง และกรับ ซึ่งจะจัดวางไว้ทางมุมขวาของเวที สำหรับเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง ซึ่งเพลงที่ใช้ในการรำเบิกโรง มีทั้งหมด 5 เพลง คือ ลาฆูมือเงาะบางุง ลาฆูปูเก้ ลาฆูกือแยมะ ลาฆูตือเลาะมานิงา และลาฆูปางเมงาโชะ เวทีแสดง พื้นโรงเป็นพื้นดินปูด้วยเสื่อ เสื่อทำด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงจากเป็นเพิงหมาแหงน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เวทีแสดงและที่พักนักแสดง มีขนาดกว้างประมาณ 5-6 เมตร ยาว 8-10 เมตร เรื่องที่นำมาแสดงเป็นทำนอง จักรววงศ์ มีจำนวน 12 เรื่อง โดยเรื่องกอดังมัส และความูค่อ เป็นเรื่องที่นิยมใช้แสดงมากที่สุด

อุปกรณ์ประกอบการแสดงของเปาะโย่ง มี 2 ชนิดคือ กริชและ หวายแสบ โอกาสที่ใช้แสดง แสดงได้ 3 แบบคือ เพื่อประกอบพิธีกรรม เพื่อความบันเทิงและเพื่อการสาธิต วิธีแสดงมะโย่ง ตามลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการไหว้ครู บวงสรวงวิญญาณ การโหมโรง รำเบิกโรง แสดงเป็นเรื่อง สลับฉากด้วยการเดินร้องเงิ่ง แสดงเรื่องต่อจนจบ และปิดการแสดง

มะโย่ง คณะเจ๊ะแยะนะห์ แสงตะวัน ได้รักษารูปแบบการแสดงมะโย่งแบบราชสำนัก และยังคงแสดงอยู่ในปัจจุบันซึ่งได้รับการสืบทอดการแสดงมาจากจากบรรพบุรุษ ต่อกันมาตั้งแต่อดีตมาสู่รุ่นหลาน ส่วนการตั้งชื่อคณะเป็นการตั้งชื่อโดยนำชื่อของหัวหน้าคณะมาตั้งชื่อคณะและได้ใช้คำว่า แสงดาว ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น แสงตะวันต่อท้ายชื่อของชื่อบุคคล แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าแสงตะวันมาจากไหน การแสดงมะโย่งของคณะนี้เป็นการแสดงที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่ยังคงจัดแสดงอยู่

ปัจจุบันนี้ การแสดงมะโย่งหาชมได้ยาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อ สภาพสังคม เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ภาษาที่ใช้เข้าใจยาก ขาดผู้สืบทอด ตลอดจนขาดการอุปถัมภ์จากภาครัฐและเอกชนที่สำคัญที่สุดคือความเจริญรุ่งเรืองของศาสนาอิสลาม ทำให้ผู้คนได้ศึกษาเรียนรู้ศาสนามากขึ้น ประชาชนมีวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอิสลามมากขึ้นทำให้การแสดงมะโย่งถูกทอดทิ้ง และกำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่น ดังนั้นควรหาวิธีการอนุรักษ์ ส่งเสริม แลเผยแพร่ให้คงอยู่สืบไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้บรรลุล่วงวัตถุประสงค์ และมีความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และได้ผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์อย่างสูงยิ่งต่อสังคมส่วนรวม นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป บทบาทวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง กับ การอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งได้รับงบประมาณการวิจัยจาก สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ปีงบประมาณ 2552 และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ช่วยให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนผู้เล่นดนตรีและนักแสดงทุก ๆ ท่าน ที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วน

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ นายกมล สุวฒโท อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรมซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและให้ทุนวิจัย และใคร่ขอขอบพระคุณ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ให้ความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์ ทำให้โครงการวิจัยฯ บรรลุสำเร็จด้วยดีทุกประการ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการวิชาการกลั่นกรอง โครงการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ได้ให้ความกรุณา พิจารณางานวิจัยฉบับนี้พร้อมกับแนะนำและช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง นายนิติธร สารอักษร ที่ได้ให้การส่งเสริม สนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี และที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำและช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

บุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุงทุก ๆ ท่านที่ได้ช่วยให้กำลังใจและชี้แนะ แนะนำช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรมซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและให้ทุนวิจัย และใคร่ขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ให้ความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์ ทำให้โครงการวิจัยฯ บรรลุสำเร็จด้วยดีทุกประการ

คุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้หากพึงมี คณะผู้วิจัยขอมอบอุทิศเพื่อบูชาพระคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณบูรพาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่าน

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภูมิ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ

บทที่

1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
	ประวัติความเป็นมาของมะโย่ง.....	6
	ความหมาย.....	6
	ประวัติความเป็นมา.....	6
	องค์ประกอบของมะโย่ง.....	16
	ผู้แสดง.....	16
	การแต่งกาย.....	20
	เครื่องดนตรี.....	23
	สถานที่ในการแสดง.....	25
	ขนบนิยมนของมะโย่ง.....	25
	ขั้นตอนในการแสดงมะโย่ง.....	25
	โอกาสที่ใช้ในการแสดง.....	30
	เพลงร้อง.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

เรื่องที่แสดง.....	32
ความเชื่อของมะโย่ง.....	35
3 องค์ประกอบในการแสดงมะโย่ง คณะเจ๊ะเยน๊ะห์ แสงตะวัน	40
ประวัติความเป็นมาและผลงานการแสดง.....	40
ประวัติความเป็นมา.....	40
ประวัติคณะเจ๊ะเยน๊ะห์ แสงตะวัน.....	42
ผลงานการแสดง คณะเจ๊ะเยน๊ะห์ แสงตะวัน	42
องค์ประกอบของการแสดง.....	43
ผู้แสดง มะโย่ง คณะเจ๊ะเยน๊ะห์ แสงตะวัน	43
ทำรำพื้นฐาน.....	44
การแต่งกายและอุปกรณ์การแสดง.....	45
ดนตรีและเพลงที่ใช้.....	57
ดนตรี.....	57
เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง.....	69
สถานที่ในการแสดง.....	82
ขนบนิยมในการแสดง.....	82
การถ่ายทอดภูมิปัญญา	82
การคัดเลือกผู้แสดง.....	83
วิธีและลำดับขั้นตอนในการแสดง.....	84
การรับการแสดง.....	84
พิธีบูชาครู หรือการทำพิธีเบิกโรง	84
การโหมโรง	87
รำเบิกโรง.....	87
แสดงเป็นละคร.....	88
การดำเนินเรื่อง.....	88
การเปิดเรื่อง.....	89
โอกาสที่ใช้ในการแสดง.....	89

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

	อัตรากำลัง.....	90
	ผู้ชม.....	90
4	ทำร่ำเบิกโรงคณะเจ้เยนนะ แสงตะวัน.....	93
	ศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกทำร่ำมะโย่ง.....	94
	กระบวนการทำร่ำที่ปรากฏในการทำร่ำเบิกโรงมะโย่ง.....	96
	กระบวนการทำร่ำมือเราะบูโงน.....	96
	กระบวนการทำร่ำดาโรราหม.....	111
	สรุปทำร่ำ.....	129
5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	131
	บทย่อ.....	131
	สรุป.....	132
	ข้อเสนอแนะ.....	139
	บรรณานุกรม.....	140
	บุคลากร.....	142
	ภาคผนวก ก ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์.....	144
	ภาคผนวก ข ประวัตินักแสดงคณะคณะเจ้เยนนะ แสงตะวัน.....	146
	ภาคผนวก ค ประมวลภาพการเก็บข้อมูล.....	158
	ประวัติผู้วิจัย.....	165

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

- 1 แผนภูมิแสดงการสืบทอดมะขोंง คณะเจ้ะเยนะห์ แสงตะวัน

41

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	นางเขนนะ ลีวาเมาะ หัวหน้าคณะเจเขนนะ แสงตะวัน.....	43
2	การแต่งกายของตัวเปาะ โย่ง.....	45
3	เครื่องแต่งกายตัวเปาะ โย่ง	45
4	เสื้อ (บายู)	46
5	กางเกง (ชาตุวา)	46
6	สายสะพาย.....	47
7	ผ้าถุง (ผ้าสลิ้น)	47
8	ผ้าคาดสะเอว (อีกะ ปิแง)	48
9	กลองคอก (ลา)	48
10	มงกุฏ (มะกอตอ)	49
11	ตัวประกอบฝ่ายหญิง นางสนม.....	50
12	พรานมุดอ(พราหนุ่ม) เรียกว่า พ้อแร มุดอ.....	50
13	พรานแก้มลายู เรียกว่าพ้อแร คีอวอ.....	51
14	ลักษณะการแต่งกายของนักดนตรี	51
15	เสื้อ.....	52
16	กางเกง (ซูวาป้อแก)	52
17	ผ้าโสร่ง (ปู้จอปอดัง)	53
18	ผ้าคาดสะเอว (อาเนะซิ่นอติ่นา)	53
19	ผ้าโพกศีรษะ (สะตาเงปาลอ)	54
20	กริช.....	55
21	หวายเป็น.....	56
22	มีดคดก.....	56
23	แสดงการวางตำแหน่งเครื่องดนตรีในการแสดงมะโย่ง.....	57
24	รีบบับ.....	58
25	ปี่ซุณา.....	59
26	ทับ.....	60
27	กลองกือเน ตัวแม่.....	61
28	กลองมือเนตัวลูก.....	62

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
29	กลองตุ๊ก.....	63
30	ฉ้อง (นาง)	64
31	ฉม หรือ โหม่ง.....	65
32	ฉิ่ง.....	66
33	ฉาบ.....	67
34	กรับ.....	68
35	อุปกรณ์ในการรับการแสดง.....	84
36	เครื่องเช่นซุคที่ 1	86
37	เครื่องเช่นซุคที่ 2	86
38	ท่าวงมะโย่ง	94
39	ท่าจีบมะโย่ง	95
40	ท่าพนมมือก้มหน้า	97
41	ท่าจีบหงายมะโย่งสองมือด้านหน้า	98
42	ท่าจีบหงายมะโย่งด้านซ้าย	99
43	ท่าวงมะโย่ง	100
44	ท่าวงมะโย่ง	101
45	ท่าจีบหงายมะโย่งด้านซ้าย	102
46	ท่าจีบหงายมะโย่งด้านขวาหักเท้า	103
47	ท่าวงมะโย่งขวาเอนตัวด้านขวา	104
48	ท่าวงมะโย่งซ้ายเอนตัวด้านซ้าย	105
49	ท่ารำส่ายมะโย่ง	106
50	ท่าปีแกร์ซ้าย (มือซ้ายวงด้านซ้าย)	107
51	ท่าปีแกร์ขวา จีบกริช (มือขวาวงด้านขวา)	108
52	ท่าสอคมะโย่ง	109
53	ท่าปีแกร์ขวา จีบกริช (มือขวาวงด้านขวา)	110
54	ท่าเดินมือขวาป้องหน้า (บิ๋ยาแลดูกาตาเงกานัน)	112
55	ท่าเดินมือซ้ายป้องหน้ามือขวาจีบกริช (บิ๋ยาแลดูกาตาเงกักริ)	113
56	ท่าชีลาขวา	114

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่

หน้า

57	ทำชีลาซ้าย	115
58	ทำนกบิน (จุงค็อริอั้ง)	116
59	ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)	117
60	ทำจอเจ้าชีลา (เดินรอบ)	118
61	ทำนกบินจับบิก (จุงค็อริอั้งขีอู)	119
62	ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)	120
63	ทำจอเจ้าชีลา (เดินรอบ)	121
64	ทำรับน้ำค้าง (ตาเคาะโมง)	122
65	ทำจอเจ้าชีลา (เดินรอบ)	123
66	ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)	124
67	ทำจับซ้าย	125
68	ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)	126
69	ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)	127
70	ทำจอเจ้าชีลา (เดินรอบ)	128

บทที่ บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นภูมิภาคหนึ่งประกอบไปด้วย 14 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มชนในภาคใต้แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่มได้แก่

1. ภาคใต้ตอนบน (วัฒนธรรมไทยพุทธ)
2. ภาคใต้ตอนล่าง (วัฒนธรรมไทยมุสลิม)

ภาคใต้ตอนล่างโดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัดนราธิวาส บางส่วนของอำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะเคา มีประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 79.60 นับถือศาสนาอิสลามที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้จังหวัดปัตตานีมีศิลปะการแสดงและการละเล่นพื้นบ้านอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ได้แก่ ร้องเงาะลิเกฮูลู มะโย่ง ลีละ เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการแสดงพื้นบ้านที่มีรูปแบบการแสดงคล้ายคลึงกับโนราภาคใต้ของประเทศไทยและยังเป็นการแสดงที่สำคัญของชาวไทยมุสลิม คือ การแสดงมะโย่ง

มะโย่งหรือเมาะโย่ง ตามสำเนียงภาษามลายูถิ่นปัตตานี เป็นศิลปะการแสดงละครอย่างหนึ่ง ที่มีความสำคัญของชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นการแสดงที่มีลักษณะดำเนินเรื่องเหมือนละคร มีนักแสดงประกอบไปด้วยพระเอก เรียกว่า เปาะโย่ง นางเอก เรียกว่า มะโย่ง ตัวตลก เรียกว่าพราน และพีเลียง ส่วนภาษาที่ใช้ในการแสดง คือภาษามลายูถิ่นปัตตานี ลักษณะการแสดงจะมีการผสมผสาน พิธีกรรม ความเชื่อ นาฏศิลป์ และดนตรีเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จัดเป็นศิลปวัฒนธรรมชั้นเลิศของวัฒนธรรมมลายู ปัจจุบันมะโย่ง ยังคงมีการแสดงอยู่ใน 4 จังหวัดชายแดนใต้ คือ ปัตตานี ยะลา สตูล นราธิวาส รวมถึงรัฐทางตอนเหนือของประเทศมลายู ได้แก่ กลันตัน ตรังกานู และเคดาห์

มะโย่ง เป็นการแสดงที่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า กำเนิดมาจากอะไร และเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใดเป็นครั้งแรกที่มีการบอกเล่าของนักแสดงและข้อสันนิษฐานของนักวิชาการที่แตกต่างกันไปหลายกระแส ดังเช่น จากการบอกเล่าของนายสามะ โต๊ะเฮง นักแสดงมะโย่ง หัวหน้าคณะมามะลิหมูลง และผู้แสดงมะโย่งคณะอื่น ๆ เชื่อว่า “ตือรี” หรือ “มะตือรี”เป็นต้นกำเนิดมะโย่ง ซึ่งเชื่อว่าตือรีเป็นการละเล่นที่มีมาก่อนการแสดงมะโย่ง ด้วยการยกนิทานมาประกอบว่า “นานมาแล้วยังมีราชองหนึ่งครองเมืองปามาสุโย่ง ซึ่งราชามูคอ วันหนึ่งราชามูคโอนี้ก็อยากจะทำวบรือหะ ซึ่งเป็นว่าอยู่บ้านอยู่เมืองปามาสุโย่ง พระองค์จึงเสด็จไปเฝ้าประไพหมสุหรีผู้เป็นมารดา ทูลขออนุญาตนำว่าวบรือหะ ออกไปเล่น แต่ประไพหมสุหรีไม่อนุญาตอ้างว่าวบรือหะเป็นว่าวอยู่บ้านอยู่เมือง ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเฉพาะเทศกาลเท่านั้น ราชามูคोन้อยใจ

ว่าวบรีอเมเป็นว่าวคู่บ้านคู่เมือง ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเฉพาะเทศกาลเท่านั้น ราชามูคณ้อยใจ
 มารดาเลยประชวนเป็นไข้หนัก ประหมสุหรีมีความวิตกกังวล ห่วงใยในการป่วยของราชามูคณ้อยอย่าง
 ยิ่ง จึงสั่งให้แพทย์หลวงเข้ามารักษา แต่แพทย์ไม่สามารถทำให้อาการของราชามูคณ้อยเลาลงจึงใช้ให้ไปตาม
 ชายชราผู้หนึ่งซึ่งบำเพ็ญพรตอยู่ที่เชิงเขา มาตรวจดูอาการไข้ของราชามูคณ้อย ชายชราเมื่อตรวจอาการไข้ของ
 ราชามูคณ้อยแล้ว ภูทูลประหมสุหรีว่า การป่วยของราชามูคณ้อยจะรักษาด้วยวิธีการรักษาโรครธรรมดาไม่ได้
 จะต้องใช้วิธีการของคิอริ จึงจะรักษาให้หายขาดได้ ประหมสุหรีจึงสั่งคนใช้ไปตามคณะคิอริมาเล่นในวัง
 โตะมะคิอริถ้าหากราชามูคณ้อยหายจากป่วยต้องจัดให้มีพิธีขอขมาว่าวบรีอเมด้วยการนำว่าวมาปิดกระดาดเงิน
 กระดาดทองทำพิธีส่งว่าวขึ้นท้องฟ้า จัดให้มีการละเล่นต่าง ๆ 12 อย่าง มีดนตรี 12 เสียงมาบรรเลง ในวัน
 พิธีต้องให้ราชามูคณ้อยทรงเครื่องสวยงาม ราชยา นุ่งกางเกงขาสวย แล้วนุ่งโสร่งผ้าไหม ทับกางเกงให้เหนือเข้า
 สวมเสื้อฝ้ายดอกกลีทองแขนสั้น รัดเข็มขัดทองคำหุ้มโต หลังจากพิธีกรรมดังกล่าวแล้ว ราชามูคณ้อยหาย
 จากการป่วยเป็นปกติ

นายเจ๊ะเต๊ะ คีอมอง นักแสดงมะโย่งได้กล่าวถึงมะโย่งไว้ว่า “มะโย่งก่อกำเนิดในเกาะชวา
 ประเทศอินโดนีเซีย โดยเริ่มจากสองพ่อเมียเข้าไปหาของในป่าแล้วเกิดหลงทาง ทั้งสองจึงคิดที่จะออกจาก
 ป่า ซึ่งบังเอิญเห็นลิงป่าตัวหนึ่งเล่นกันอยู่ จึงคิดสนุกคดขยการที่ฝ่ายสามีเหลือบไปเห็นกะโหลกสุนัข ก็นำ
 กะโหลกสุนัขมาทำกะโหลกชอ และเอาผมของตนเองมาทำสายคันชัก และสายชอ เอากระดูกมาเป็นด้าม
 ชอ ฝ่ายภรรยาก็ร้องเพลง และเลียนท่าเต้นจากลิงป่า เมื่อออกมาจากป่าได้แล้ว จึงนำมาแสดงในเมือง
 ปรากฎว่าเป็นที่ชอบของผู้ชม การแสดงนี้ต่อมาจึงเรียกว่า “มะโย่ง”

ส่วนนักวิชาการเชื่อว่า การแสดงมะโย่งมีกำเนิดมาจากความเชื่อในเรื่องพระเจ้าและแรงบันดาลใจ
 ตามแนวทฤษฎีนิรุกติศาสตร์ คำว่า “มะโย่ง” มาจากคำว่า “มะฮียัง” ซึ่งเป็นชื่อของแม่โพสพ ตรงกับชื่อ
 ของแม่โพสพของชาวฮินดู-ชาว ว่าเทวีศรี ทำให้เกิดการสันนิษฐานว่ามะโย่งเป็นการละเล่นที่มีการ
 เกี่ยวเนื่องพิธีกรรมบูชาธรรมชาติ เป็นการบูชาแม่โพสพหรือบูชาขวัญข้าว (สารานุกรมวัฒนธรรมใต้, 2529
 : 1933)

นักวิชาการบางท่านเชื่อว่า มะโย่งเกิดขึ้นที่เมืองมัชปาหิต สมัยราชามูคณ้อยเลอ พระธิดาทั้งเจ็ดองค์
 ของราชายะนะประพาทอุทยานที่กอดเลาแม่มงสาตี หรือสระว่ายนํ้า ณ อุทยานเชิงเขา ได้ศึกษาวิชาขับร้อง
 ฟ้อนรำกับนายตุระ ซึ่งมีเสียงอันไพเราะจับใจ เสร็จแล้วจึงเสด็จกลับวัง ต่อมารายรับสั่งให้นายตุระ และ
 พระธิดาแสดงมะโย่งขึ้นเป็นครั้งแรก โดยพระธิดาองค์โตแสดงเป็นมะโย่ง องค์รองเป็นมะโย่งและธิดาองค์
 อื่น ๆ แสดงเป็นนางรำ ส่วนนายตุระเองแสดงเป็นพรานหรือเสนาตลก และทำหน้าที่เป็นนายโรงอีกด้วย
 (ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 2528 : 87)

นักวิชาการของมาเลเซียหลายท่านเชื่อว่า มะโย่งมีกำเนิดมาจากอาณาจักรปัตตานีเป็นครั้งแรก เมื่อ
 ประมาณ 400 ปีมาแล้ว จากนั้นก็ได้แพร่ไปทางกลันตัน (นุริยัน สาและ, 2540 : 98)

จากหลักฐานที่กล่าวมาข้างต้นมีอาจจะระบุได้แน่ชัดว่า การแสดงมะโหย่งมีกำเนิดขึ้นที่ใดเป็นครั้งแรก แต่ในอาณาจักรปัตตานี ได้ปรากฏหลักฐานการแสดงมะโหย่ง เมื่อประมาณ 400 ปีมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ อาจารย์ ลอแมน และอารีฟิน บินจิ ได้กล่าวไว้ในหนังสือลังกาสุกะปาตานี คารุสลาม ตอนหนึ่งว่า

“เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2155 ราชนิฮียา ได้จัดงานเลี้ยงรับรองเพื่อต้อนรับสุลต่านปาหังและ ขนิษฐาที่เดินทางกลับปาตานี (ปัตตานี) โดยเชื้อเชิญชาวอังกฤษ และออลันตาไปเลี้ยงด้วย ในงานเลี้ยงจัด ให้มี การแสดงมีมะโหย่ง โดยนักแสดงเป็นหญิงสาวบุตรหลานของคณราชวงศ์ และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ใน ราชวงศ์นั่นเอง ปีเตอร์ ฟลอริส ได้บันทึกพอสรุปได้ว่า มะโหย่งเป็นศิลปะการแสดงที่คล้าย ๆ กับการรำ ชาวชวา ซึ่งเป็นศิลปะที่งดงาม และเก่าแก่ที่สุด และไม่เคยพบเห็นการแสดงชนิดนี้ในแหลมมลายูมาก่อน” (ลออแมน และอารีฟิน บินจิ, 2541 : 80)

การแสดงมะโหย่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาวไทยมุสลิมใน จังหวัดปัตตานีได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องดนตรี เพลงที่ใช้ในการแสดง เครื่องแต่งกาย รวมถึงการใช้ ภาษามลายูถิ่นปัตตานีโบราณ นับว่าเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชาวไทยมุสลิม การแสดง มะโหย่งในปัจจุบันหาดูได้ยากมาก นับวันยิ่งสูญหายไปจากสังคมแถบชายแดนภาคใต้ โอกาสในการสืบ ทอดก็คงเป็นไปได้ยากมากโดยเฉพาะนักวิชาการมุสลิมได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์การแสดงมะโหย่งว่าขัดกับ หลักศาสนาอิสลาม “เกี่ยวกับประเด็น การใช้ศาลาในพิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม แต่ไป เกี่ยวข้องกับ ผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นการเชื่อในลัทธิฮินดู และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ” (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ 2529 : 1940) บางคนได้เลิกทำการแสดงแล้วเนื่องจากอยู่ในวัยชรา คณะ ที่ยังคงทำการแสดงอยู่บ้าง เหลือเพียงไม่กี่คณะ แต่ขาดการอุปถัมภ์จากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งวัฒนธรรมหลังไหลเข้ามาในรูปแบบความบันเทิงหลากหลาย เช่น ภาพยนตร์ ดนตรีลูกทุ่ง เกมส ี คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีหน้าที่สำคัญใน การศึกษาค้นคว้ารวบรวมหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงมะโหย่งที่กำลังจะสูญหาย ซึ่งยังคงทำการ แสดงอยู่เพียงคณะเดียวในปัจจุบัน แต่ผู้แสดงอยู่ในวัยชรา โดยเฉพาะการรำเบิกโรงแสดงมะโหย่ง ที่มีท่ารำ เครื่องแต่งกายที่สวยงาม และรูปแบบการแสดงที่น่าสนใจควรแก่การอนุรักษ์ สืบทอด พื้นฟู สร้างสรรค์ สามารถนำออกแสดงเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป จึงได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง รำเบิกโรง เพื่อให้ เห็นถึง การรำเบิกโรงมะโหย่งที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลบันทึกไว้เป็นเอกสารเพื่อ ประโยชน์สำหรับผู้สนใจใช้สำหรับศึกษาและค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการแสดงมะโหย่ง
2. เพื่อศึกษาขนบนิยมของการแสดงมะโหย่ง

3. เพื่อศึกษากระบวนการทำรำเบิกโรงการแสดงมะโย่ง
4. เพื่อเป็นเอกสารทางวิชาการเพื่อให้ผู้สนใจศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ขนบนิยม และทำรำเบิกโรงมะโย่ง ของคณะเจ๊ะเยาะแสงตะวัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสาร ที่เกี่ยวกับเรื่องมะโย่ง จากแหล่งต่างๆดังนี้

- หอสมุดแห่งชาติท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
- สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานสถาบัน การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- หอสมุดจอห์น. เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา
- ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง

1.2 การสัมภาษณ์ สัมภาษณ์จากนักวิชาการ นักแสดงและนักดนตรี และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงมะโย่ง

1.3 ลงภาคสนามฝึกปฏิบัติทำรำเบิกโรงมะโย่งจากคณะเจ๊ะเยาะแสงตะวัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2.1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ขนบนิยม ของการแสดงละครกริชของคณะน้องใหม่ บางปู อำเภอชะอวด จังหวัดปัตตานี

2.2 การเก็บบันทึกข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูล บันทึกทำสำเนาเป็นวิธีทัศน์ และภาพถ่ายเกี่ยวกับการแสดงมะโย่งนำมาวิเคราะห์ทำสำเนา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ประกอบกับการค้นคว้าทางเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่าง นำเสนอผลงานวิจัย และวิเคราะห์มาเรียบเรียง ด้วยลักษณะการพรรณนาความและนำเสนอเป็นรูปเล่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยประมวลข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัย การสัมภาษณ์และจากการฝึกปฏิบัติทำสำเนา นำมาสรุปเป็นเอกสารทางวิชาการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ลาซุ เป็นคำภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่แปลว่าเพลง ในงานวิจัยฉบับนี้ใช้แทนคำว่าเพลงในการแสดงมะโย่ง

มะโย่ง หมายถึง ชื่อเรียกศิลปะการแสดงประเภทละครอย่างหนึ่งของชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ของประเทศไทยที่มีนักแสดงส่วนมาเป็นผู้หญิง ยกเว้นตัวตลกที่เป็นผู้ชาย โดยมีตัวละครที่สำคัญคือ พระเอก นางเอก และตัวตลก(พรวน) ใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีในการแสดง

บอมอ หมายถึง พ่อหมอบผู้ประกอบพิธีบูชาครูและพิธีแก้สับบนในการแสดงมะโย่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการแสดงมะโย่ง
2. ทราบถึงศึกษาขนบนิยมของการแสดงมะโย่ง
3. ทราบถึงกระบวนการทำสำเนาโรงการแสดงมะโย่ง
4. ได้ผลงานและเอกสารทางวิชาการเพื่อให้ผู้สนใจศึกษาต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มะโย่ง : กรณีศึกษา คณะเจ้เยน๊ะ แสงตะวัน คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของมะโย่ง
2. องค์ประกอบของการแสดงมะโย่ง
3. ขนบนิยมของการแสดงมะโย่ง
4. ความเชื่อของการแสดงมะโย่ง

ประวัติความเป็นมาของมะโย่ง

1. ความหมาย

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความหมายของมะโย่งซึ่ง ประพนธ์ เรืองณรงค์(2527 : 67) ได้กล่าวไว้ดังนี้

สรุปได้ว่า “มะโย่ง” ยังไม่มีใครทราบความหมายทางภาษา หรือรากคำที่แน่ชัดบางคน สันนิษฐานมาจากคำว่า “มักษิยัง” (Mak – Hiang) แปลว่าเจ้าแม่โพสพเพราะพิธีทำขวัญข้าวในนาของชาวมลายูสมัยนั้นมีหมอผีทรงวิญญาณเจ้าแม่ เพื่อขอความสวัสดิมงคลมาสู่ชาวบ้าน ขณะเดียวกันมีการร้องรำบวงสรวง ซึ่งภายหลังกลายเป็นละครประเภทหนึ่ง

2. ประวัติความเป็นมา

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติความเป็นมาของมะโย่ง ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

วาทิ ทรัพย์สินทร์ (มทป:26) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมามะโย่งไว้ว่า มะโย่ง เป็นการแสดงซึ่งเกิดขึ้นที่เมืองมาขوپาเห็ด สมัยราชามูคอแลต บ้างว่าเกิดที่เมืองเปเลหมัง (ปาเล็มบัง) สมัยราชากาชีนาปันฉิตอ ในตำนานกล่าวถึงพระธิดาทั้งเจ็ดองค์ของราชาขณะประพาศที่ กอแลตาแมกนุงสารี หรือสระน้ำ ณ อุทยานเชิงเขา ได้ศึกษาวิชาขับร้องฟ้อนรำกับนายตุระ ซึ่งมีเสียงอันไพเราะจับใจเสร็จแล้วเสด็จกลับวัง

ต่อมาราชารับสั่งให้นายตุระและพระธิดาแสดงมะโย่งขึ้นเป็นครั้งแรก โดยพระธิดาองค์โตแสดงเป็นเปาะโย่ง องค์รองเป็นเมาะโย่ง และธิดาองค์อื่นๆ แสดงเป็นนางรำ ส่วนนายตุระแสดงเป็นพรานหรือเสนาตัวตลก และทำหน้าที่เป็นนายโรงด้วย “มักษิยัง” หมายถึงแม่โพสพ

สมัยโบราณชาวไทยมุสลิมทำขวัญข้าวในนาอย่างชาวนาไทย บุคคลที่ขาดไม่ได้คือบอมหรือพ่อหมอบ ซึ่งหมายถึงหมอบผี ผู้ทรงวิญญูณเจ้าแม่ เพื่อขอความสวัสดิมงคล ขณะเดียวกันก็มีการร้องรำบวงสรวง ต่อมาภายหลังเป็นการแสดงของชาวบ้าน

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับมะโย่งจากสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ได้อธิบายไว้ว่า มะโย่ง หรือหมาโย่ง เป็นการละเล่นพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิมที่นิยมเล่นกันในแถบสามจังหวัดชายแดนใต้ อันได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี การแสดงมะโย่งคล้ายกับการแสดงมโนราห์ของชาวไทยที่รู้จักอยู่ทั่วไป ความเป็นมาของมะโย่งตามพจนานุกรมมลายูหมายถึงมหรสพแบบละครนิยมแสดงอยู่ทางภาคเหนือของมลายู ซึ่งได้แก่รัฐกลันตันและปัตตานีของไทย ตัวแสดงมะโย่งประกอบด้วย ปะโย่งเป็น พระเอก มะโย่งเป็นนางเอก ตัวตลกเรียกว่าพรานพี่เลี้ยงจะเรียกว่าเมาะอินัง สาวใช้เรียกเมะสนิ ส่วนอีกความหมายหนึ่งตามพจนานุกรมอินโดนีเซียกล่าวว่า มะโย่งเป็นละครเก่าแก่ชนิดหนึ่งที่มีเล่นในรัฐมะละกาโบราณ ผู้ชายเป็นตัวพระเรียกปะโย่ง ผู้หญิงเป็นตัวนางเรียกมะโย่ง ตัวตลกเรียกว่าพรานและพี่เลี้ยงจะเรียกว่าเมาะอินังด้วย

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2527 : 35-36) มะโย่งหรือเมาะโย่ง คือศิลปะการแสดงทำนองเดียวกับมโนราห์ กล่าวกันว่าการแสดงประเภทนี้เคยแสดงในวังรายาปัตตานีมาไม่ต่ำกว่า 400 ปีมาแล้ว โดยใช้ผู้หญิงแสดงยกเว้นตัวตลกชาย มูบินเซปาร์ต เขียนไว้ในหนังสือ ทามัน อินทรา ตอนหนึ่งว่าเมื่อปี พ.ศ. 2155 ชาวยุโรปชื่อ ปีเตอร์ ฟลอเรส ได้รับเชิญจากนางพญาตานี หรือรายาปัตตานี สมัยนั้นให้ไปเป็นเกียรติในงานเลี้ยงต้อนรับสุลต่าน รัฐบาลแห่ง งานดังกล่าวนี้ ปีเตอร์เล่าว่ามีการละเล่นอย่างหนึ่ง ผู้แสดงเป็นผู้หญิงแต่งกายแปลกและน่าดูมาก ลักษณะการแสดงคล้ายนาฏศิลป์ปะชวา ข้อความดังกล่าวนี้คงหมายถึง มะโย่ง ซึ่งสมัยนั้นมักจัดแสดงในงานเลี้ยงต้อนรับอาคันตุกะ

บางท่านกล่าวว่าสมัยเริ่มแรก มะโย่งมีผู้ชายแสดงล้วน เช่นเดียวกับ “ละครนอก” ต่อมาเปลี่ยนเป็นผู้หญิงแสดงอย่าง “ละครใน” ของไทย

ตำนานแรกมีใจความว่า รายาบรือราสะครองเมืองรือดะ ท้าวเธอมีพระธิดาพระนามว่ามานอสุรี และโอรส (ไม่ปรากฏพระนาม) สามารถแปลงกายเป็นสุนัขดำ วันหนึ่งพระธิดาและสุนัขดำออกประพาสป่า ไปพบบาเตาะ หรือคนป่าผู้หนึ่ง ซึ่งสามารถร้องเพลงไพเราะจับใจพระธิดาจึงขอเรียนร้องเพลงด้วย เมื่อเรียนครบเจ็ดวันจึงเสด็จกลับวัง อยู่มาไม่นาน มานอสุรีทรงครรภ์กับพระเชษฐาเป็นสาเหตุให้ทั้งคู่ถูกขับไล่ออกจากเมือง

ต่อมารายาบรือราสะรับสั่งให้ทหารไปฆ่าสุนัขดำ และรับเอาพระธิดาและพระนัดดากลับเมือง วันหนึ่งพระกุมารหรือโอรสมานอสุรีลี้ภัยลง รายารับสั่งให้ไพร่ทำนายและรักษาพระนัดดา ไพร่ให้นำกะโหลกสุนัขดำมาทำเป็นขอ กระดุกเป็นค้ำขอ เอ็นเป็นสายขอ และเส้นเกศา มานอสุรีเป็นสายคันชักขอ

เมื่อประกอบเป็นขอเสร็จแล้ว โหรจึงให้พระกุมารสีขอ ซอมิเสียงดั่งว่า “พ่อตายแต่แม่ยังอยู่” พระกุมารได้ยินคังนั้นก็หายเจ็บไข้ จากนั้นพระกุมารได้ลาพระมารดาไปเรียนสีขอและการร้องรำกับบาเตาะปุตะ เสียงขอที่บาเตาะสอนนั้นมีเสียงดังออกมาว่า “เปาะโย่ง” พระนัคคาก็มีพระนามว่า “เปาะโย่ง” มาตั้งแต่นั้น

เมื่อเปาะโย่งกลับเมืองบรีอะแล้วได้แสดงความสามารถถวายราชขอ เปาะโย่งให้คนไปตัดไม้ไผ่มาทำซื่อระ (แกระ) ทำกือแ (กลอง) จากไม้ปุตะ (ไม้จัก) พร้อมกับผู้สีขออีกหนึ่งคน เสร็จแล้วเปาะโย่งร้องรำและร้องเพลงเป็นที่สบอารมณ์ผู้ชมอย่างยิ่ง เป็นเหตุให้การแสดงประเภทนี้แพร่หลายเป็นลำดับมา

อีกตำนานหนึ่งมีใจความว่า มะโย่งเกิดที่เมืองมายอปาเห็ด สมัยราชามูคอเลลล บ้างว่าเกิดที่เมืองแปลหมัง (ปาเล็มบัง) สมัยราชากาซีนาปันจีตอ ในตำนานกล่าวถึงพระธิดาทั้งเจ็ดองค์ของราชา ขณะประพาศอุทยานที่กอลเลตาแมกนุงสาร์ หรือสระน้ำ ณ อุทยานเชิงเขา ได้ศึกษาวิชาขับร้อง ฟ้อนรำกับนายตุระซึ่งมีชื่อเสียงอันไพเราะจับใจ เสร็จแล้วจึงเสด็จกลับวัง

ต่อมาราชารับสั่งให้นายตุระและพระธิดาแสดงมะโย่งขึ้นเป็นครั้งแรก โดยพระธิดาองค์โตแสดงเป็นเปาะโย่ง องค์รองเป็นมะโย่งและธิดาองค์อื่นๆ แสดงเป็นนางรำ ส่วนนายตุระเองแสดงเป็นพรานหรือเสนาตัวตลก และทำหน้าที่เป็นนายโรงอีกด้วย

ตำนานครั้งสุดท้ายมีใจความว่า มะโย่งมาจากคำว่า “มะฮียัง” หมายถึง แม่โพสพ สมัยโบราณชาวมลายูทำขวัญข้าวในนาอย่างชาวนาไทย บุคคลที่ขาดไม่ได้คือหมอมอ หรือพ่อหมอซึ่งหมายถึงหมอผีผู้ทรงวิญญูญาณเจ้าแม่ เพื่อขอความสวัสดิมงคล ขณะเดียวกันก็มีการร้องรำวงสรวง ต่อมาภายหลังเป็นการแสดงของชาวบ้านอย่างหนึ่ง

จากมะโย่งถึงมโนห์รา

มะโย่งและมโนห์รามีลักษณะการแสดงคล้ายคลึงกัน แม้แต่ตำนานก็มีลักษณะทำนองเดียวกัน คือพระธิดาถูกเนรเทศ ตำนานมโนห์ราฉบับขุนอุปถัมภ์กันรากรกล่าวถึงนางนวลสำลีสวย ดอกบัวแล้วทรงคร่ำครวญพระบิดาเนรเทศลอยแพไปผีกมโนห์ราที่เกาะกระซัง ส่วนตำนานมะโย่งของเจ๊ะมูดอ ปาแนกกล่าวถึงพระธิดาฆานอสุรีทรงคร่ำครวญกับสุนัขดำ (พระเชษฐา) จนราชาเนรเทศไปผีกมะโย่งอยู่ในป่า ภายหลังพระธิดากลับคือพระนคร แล้วเปิดการแสดงนาฏศิลป์แพร่หลายมาจนบัดนี้

ส่วนที่แตกต่างกันคือ ผู้แสดงเป็นตัวพระ มะโย่งใช้ผู้หญิงแสดง ตัวตลก (พราน) หรือเสนาไม่สวมหน้ากาก บางท่านกล่าวว่า ผู้แสดงมะโย่งครั้งแรกใช้ผู้ชายแสดงล้วนเช่นเดียวกับละครนอก ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นผู้หญิง

หน้ากากหรือหน้าพรานของมโนห์รา ชาวปัตตานีเรียกว่า “ตอแปง” เมื่อพรานหรือตัวตลกคาถาตอแปงแล้วจะวาดลวดลายล่อน้ำลอยตา เรียกเสียงหัวเราะจากผู้ใหญ่และเสียงร้องให้จาก

เด็กพอ ๆ กัน มะโย่งสมัยเริ่มแรกอาจคาดหน้ากากอย่างมโนห์รา ต่อมาเกี่ยวกับความเชื่อถือทางศาสนาอิสลามซึ่งห้ามสร้างรูปเคารพ มะโย่งจึงเลิกใช้หน้ากากมาตั้งแต่บัดนั้น

มะโย่งอีกประเภทหนึ่งแสดงได้ทั้งแบบไทยและมลายู อาจเรียกว่ามะโย่งผสมผสานกับมโนห์ราที่มีชื่อเรียกว่าเมอนอมอ ดูเหมือนเริ่มต้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สำเนียงพูดเป็นภาษาชาวบ้าน ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส คือออกเสียงเหนือ ๆ กระเด็ดไปทางไทยภาคเหนือ เช่นเดียวกับชาวบ้านบ้านควน อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี ชาวบ้านที่เป็นไทยพุทธจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มักเรียกมะโย่งหรือมโนห์ราประเภทนี้ว่า “โนราเจ๊ะเห” บ้าง “โนราควน” บ้าง ปัจจุบันนาฏศิลป์ดังกล่าวนี้หาดูได้ยากเพราะไม่มีการสืบทอดการแสดง (ประพนธ์ เรื่องณรงค์. 2527 : 35-36)

จากข้อความข้างต้น คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า มะโย่งหรือเมะโย่ง คือศิลปะการแสดงทำนองเดียวกับมโนห์รากล่าวกันว่าการแสดงประเภทนี้เคยแสดงในวังรายาปัตตานีมาไม่ต่ำกว่า 400 ปีมาแล้ว โดยใช้ผู้หญิงแสดงยกเว้นตัวตลกชาย มูบิน เซปาร์ค เขียนไว้ในหนังสือ ทามัน อินทราคอนหนึ่งว่า เมื่อปี พ.ศ. 2155 ชาวยุโรปชื่อ ปีเตอร์ ฟลอเรส ได้รับเชิญจากนางพญาดานี หรือรายาปัตตานีสมัยนั้นให้ไปเป็นเกียรติในงานเลี้ยงต้อนรับผู้แทนรัฐบาลฝรั่งเศส งานดังกล่าวนี้ปีเตอร์เล่าว่ามีการแสดงอย่างหนึ่ง ผู้แสดงเป็นหญิงแต่งกายแปลกและน่าดูมาก ลักษณะการแสดงคล้ายนาฏศิลป์ชวา ข้อความดังกล่าวนี้คงหมายถึงมะโย่ง ซึ่งสมัยนั้นมักจัดการแสดงในงานเลี้ยงต้อนรับอาคันตุกะ

ตำนานมะโย่ง

ตำนานแรกมีใจความว่า รายา บรีอราสะ ครองเมือง บรีอคะ ท้าวเธอมีพระธิดาพระนามว่า ฆานอสุรี และโอรส (ไม่ปรากฏพระนาม) สามารถแปลงกายเป็นสุนัขดำ วันหนึ่งพระธิดาออกประพาสป่าพร้อมด้วยสุนัขดำ ไปพบ บาเตะ หรือคนป่าผู้หนึ่ง ซึ่งสามารถร้องเพลงไพเราะจับใจพระธิดาจึงขอเรียนร้องเพลงด้วย เมื่อเรียนครบเจ็ดวันจึงเสด็จกลับวัง อยู่มาไม่นานฆานอสุรีทรงครรภ์กับพระเชษฐา เป็นสาเหตุให้ทั้งคู่ถูกขับไล่ออกจากเมือง

ต่อมารายาบรีอราสะรับสั่งให้ทหารไปฆ่าสุนัขดำ และรับเอาพระธิดาและพระนัดดา กลับเมือง วันหนึ่งพระกุมารหรือโอรสฆานอสุรีลี้ภัยลง รายารับสั่งให้ไพร่ทนายและรักษาพระนัดดา และเสนาภคฆานอสุรีเป็นสายค้นซักขอ

เมื่อประกอบเป็นขอเสร็จแล้วไพร่จึงให้พระกุมารลีซอ ซอมีเสียงดังว่า “พ่อตายแต่แม่ยังอยู่” พระกุมารได้ยินดังนั้นก็หายเจ็บไข้ จากนั้นพระกุมารได้ลาพระมารดาไปเรียนลีซอและการร้องรำกับบาเตะปูเตะ เสียงซอที่บาเตะสอนนั้นมีเสียงดังออกมาว่า “เปาะ โย่ง” พระนัดดาจึงมีพระนามว่า “เปาะ โย่ง” มาตั้งแต่บัดนั้น

เมื่อเปาะโย่งกลับเมืองบรีดะแล้วได้แสดงความสามารถถวายราชขอ เปาะโย่งให้คนไปตัดไม้ไผ่มาทำซื่อระ (แกระ) ทำกือแเน (กลอง) จากไม้ปู้ตะ (ไม้จิก) พร้อมกับผู้สืขออีกหนึ่งคน เสร็จแล้วเปาะโย่งร่ายรำและร้องเพลงเป็นที่สบอารมณ์ผู้ชมอย่างยิ่ง เป็นเหตุให้การแสดงประเภทนี้แพร่หลายเป็นลำดับมา

อีกตำนานหนึ่งมีใจความว่ามะโย่งเกิดที่เมืองมายอปาเห็ด สมัยราชามูคอแลลลือ บ้างว่าเกิดที่เมืองแปลหมัง (ปาเล็มบัง) สมัยราชากาชีนาป็นจีคอก ในตำนานกล่าวถึงพระธิดาทั้งเจ็ดองค์ของราชา ขณะประพาสอุทยานที่กือเลตาแมงกุนงสารี หรือสระน้ำ ณ อุทยานเชิงเขา ได้ศึกษาวิชาขับร้องฟ้อนรำกับนายคูระซึ่งมีชื่อเสียงอันไพเราะจับใจ เสร็จแล้วจึงเสด็จกลับวัง

ต่อมาราชารับสั่งให้นายคูระและพระธิดาแสดงมะโย่งขึ้นเป็นครั้งแรก โดยพระธิดาองค์โตแสดงเป็นเปาะโย่ง องค์รองเป็นเมาะโย่งและธิดาองค์อื่นๆ แสดงเป็นนางรำ ส่วนนายคูระเองแสดงเป็นพรานหรือเสนาตัวตลก และทำหน้าที่เป็นนายโรงอีกด้วย

ตำนานครั้งสุดท้ายมีใจความว่า มะโย่งมาจากคำว่า “มะฮียัง” หมายถึง แม่โพสพ สมัยโบราณชาวมลายูทำขวัญข้าวในนาอย่างชาวนาไทย บุคคลที่ขาดไม่ได้คือมอมอ หรือพ่อหมอซึ่งหมายถึงหมอผีผู้ทรงวิญญูณเจ้าแม่ เพื่อขอความสวัสดีมงคล ขณะเดียวกันก็มีการร้องรำวงสรวงต่อมภายหลังเป็นการแสดงของชาวบ้าน

นุริยัณ สาและ (2542 : 5934-5935) ได้กล่าวถึงที่มา ของการมะโย่งไว้ว่า มะโย่ง (Mak Yong) คือ ศิลปะการละครร่ายรำมลายูชนิดหนึ่ง ที่มีลักษณะของการผสมผสานทางพิธีกรรม ความเชื่อ การละคร นาฏศิลป์ และดนตรีเข้าด้วยกัน มีความกลมกลืนจนเป็นศิลปะชั้นเลิศของมลายู มะโย่งจัดเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นมลายู ที่สามารถชมกันได้ ในรัฐกลันตัน ตรังกานู และเคดาห์ (ไทรบุรี) ซึ่งเป็นรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย บริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จนถึงเกาะสุมาตราเหนือของประเทศอินโดนีเซีย คนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียกการละเล่นมะโย่งว่า “เมาะโย่ง” ตามสำเนียงภาษามลายูถิ่นปัตตานี

การละเล่นมะโย่ง เชื่อว่ามีถิ่นกำเนิดมาจากความเชื่อในเรื่องของพระเจ้าและแรงบันดาลใจตามแนวทฤษฎีนิรุกติศาสตร์ คำว่า “มะโย่ง” มาจากคำว่า “มะฮียัง” (Mak Hiang) ซึ่งเป็นชื่อหนึ่งของแม่โพสพ ตรงกับชื่อของแม่โพสพของชาวฮินดู-ชวา ว่า เทวีศรี (Dewi Seri) ทำให้เกิดการสันนิษฐานว่ามะโย่ง เป็นการละเล่นที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมบูชาธรรมชาติ เป็นการบูชาแม่โพสพหรือบูชาขวัญข้าว (Semangatpadi) ชาวกลันตันเชื่อว่ามะโย่งมีถิ่นกำเนิดมาตั้งแต่ครั้งสมัยของท่านปืออัมผู้เป็นบรรพบุรุษของมนุษยชาติ บางกระแสเชื่อว่ามะโย่งมีถิ่นกำเนิดมาจากลัทธิความเชื่อในภูตผีวิญญูณ (animism) และแนวทางการรักษาโรคด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ เพราะพบว่ามีกรว่าจ้างคณะมะโย่งไปแสดงเพื่อการรักษาโรคที่บ้านของผู้ป่วย

ในทางประวัติศาสตร์นั้น มะโย่งเป็นศิลปะการละครร่ำมาลาญที่ไม่อาจจะระบุให้ชัดเจนได้ว่าเป็นวัฒนธรรมหลวงหรือเป็นวัฒนธรรมราษฎร์ สเวเดนแฮม (Swettenham) เชื่อว่ามะโย่งไม่ได้มีกำเนิดมาจากราชสำนัก และการแสดงมะโย่งมีขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ในขณะที่นักวิชาการของมาเลเซียหลายคนเชื่อว่ามะโย่งมีการแสดงอยู่ในราชสำนักอาณาจักรปัตตานีในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ทั้ง ๆ ที่ในหนังสือ ฮิกายัตปัตตานี (Hikayat Patani) หรือพงสาวดารปัตตานี ตามคำบอกเล่าของนายปีเตอร์ ฟลอริส (Peter Flores) ไม่ได้ระบุว่าการแสดงที่เขาได้รับชมในอาณาจักรปัตตานีสัมัยพระนางเจ้าฮิเฆา (Raja Hijau) ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 นั้นเป็นการแสดงมะโย่งแต่อย่างใด เพียงแต่บอกว่าเป็นการแสดงที่ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน สำหรับหลักฐานที่มีอยู่ในปัตตานีปัจจุบันเป็นแค่เพียงคำบอกเล่าจากคณะมะโย่ง ซึ่งพวกเขาเชื่อว่ามะโย่งมีกำเนิดมาจากหมู่เกาะชวาโดยชนเผ่าบาตัก ปูเตี (Batak putih) เป็นเจ้าของการเล่นชนิดนี้ บ้างก็ว่าเกิดขึ้นที่เมืองปาเล็มบัง สรุปแล้วไม่มีมะโย่งคณะใดเชื่อว่ามะโย่งเกิดขึ้นในอาณาจักรปัตตานีเลยแม้แต่คณะเดียว

ในประเทศมาเลเซียในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้น Ghulam Sarwar Yousof, กล่าวไว้ในเรื่อง Drama – tari Mak Yong Dari Kelantan - Satu pengenalan ว่าละครร่ำมะโย่งได้รับการรับรองว่าเป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิงในราชสำนักโดยอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของเต็งกูตือเมิงฆงกาฟิร (Tengku Temenggung Ghaffar) ซึ่งเป็นโอรสองค์หนึ่งของสุลต่านรัฐกลันตัน พระองค์เป็นผู้ที่มีความสนพระทัยในงานศิลปะและวัฒนธรรมทุกประเภท พระองค์ให้การอุปถัมภ์แก่เหล่าศิลปิน โดยประทานเงินเดือนให้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดตั้งคณะละคร และพระองค์ทรงทำการคัดเลือก ตัวนักแสดงและฝึกฝนให้ด้วยพระองค์เอง จนเกิดหมู่บ้านการละครขึ้นในรัฐกลันตัน เรียกว่า “หมู่บ้านตือเมิงฆง” (Kampung Temenggung) ตามพระนามของพระองค์ ในหมู่บ้านแห่งนี้มีทั้งโรงละครมะโย่ง โนรา วายังกูลิต และโรงละครบังชาวัน ในสมัยของพระองค์ การละเล่นมะโย่งได้รับความนิยมสูงสุดและเจริญรุ่งเรืองมีอันต้องแตกวงไป เพราะขาดผู้อุปถัมภ์จากชนชั้นสูง มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ช่วงนี้เองที่มะโย่งกลายเป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิงของชาวบ้านทั่วไปไม่ใช่ของราชสำนักอีกต่อไป

ส่วนมะโย่งที่พบในเกาะสุมาตราเหนือของประเทศอินโดนีเซีย เช่น ในเมืองเซอร์ดัง (Serdang) และเดอติ (Deli) Ghulam Sarwar Yousof, กล่าวไว้ในเรื่อง Mak Yong Di Serdang Sumatera Utara in Sirih Pinang Kumpulan Esei Budaya ว่าเป็นคณะมะโย่งที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากคณะมะโย่งของรัฐเคดาห์และปะลิสที่เดินทางไปแสดงที่นั่นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยเดินทางออกจากรัฐปีนังสู่อินโดนีเซีย ในราวปี ค.ศ. 1888 – 1946 สุลต่านสุไลมานซารีฟูล อาลัม ชีฮ (Sultan Sulaiman Shariful Alam Shah) สุลต่านองค์สุดท้ายแห่งเมืองเซอร์ดัง ทรงให้การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะละครร่ำมะโย่งขึ้นในเมืองของพระองค์ เพราะพระองค์มีความสนพระทัยในศิลปะการแสดงมะโย่งเป็นอย่างมาก คณะมะโย่งของรัฐปะลิส

ภาษาที่ใช้แสดงจึงเป็นภาษามลายู สำเนียงถิ่นปะลิส และมะโย่งในเมืองนี้รุ่งเรืองเรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ. 1946 เมื่อเกิดการปฏิวัติทางการเมืองล้มล้างระบบสุลต่าน และการสิ้นพระชนม์ของสุลต่าน ชารีฟูล อาลัม ซัย ความนิยมในละครรามะโย่งจึงเสื่อมถอยตามไปด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่าของคณะมะโย่ง ปัจจุบัน มีอาชระนูแหล่งกำเนิดของมะโย่งได้ ในขณะที่นักวิชาการของมาเลเซียสันนิษฐานว่า น่าจะมีกำเนิดมาจากอาณาจักรปัตตานีในอดีตมากกว่าที่อื่น ซึ่งถ้าเราพิจารณาในด้านการใช้ภาษา ในการแสดงแล้ว ย่อมมีความเป็นไปได้ที่มะโย่งจะมีถิ่นกำเนิดมาจากอาณาจักรปัตตานี เพราะมะโย่งจะใช้ภาษาในการแสดงเป็นมลายูสำเนียงถิ่นปัตตานี ซึ่งเป็นภาษามลายูถิ่นที่พูดกันในรัฐกลันตันของมาเลเซียด้วยเช่นกันและถ้าหากว่ามะโย่งมีถิ่นกำเนิดมาจากชาวมลายูตามการคาดคะเนของคณะมะโย่งในปัตตานีปัจจุบันแล้ว เหตุใดจึงไม่เป็นที่แพร่หลายในอินโดนีเซียและไม่มีการสืบทอดหลงเหลือให้เห็นบ้าง ตรงกันข้ามจะต้องเชิญคณะมะโย่งมาจากมาเลเซียให้ฝึกให้ ซึ่งต่างกับวายังกุลิตชวาที่ไม่มีวันตายจากสังคมของชาวอินโดนีเซีย แต่เราก็ไม่อาจปฏิเสธว่ามะโย่งอาจจะมีแหล่งกำเนิดมาจากชวา เพราะเกาะชวาเป็นแหล่งสร้างสมวัฒนธรรมให้กับดินแดนต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากมายมาหลายคริสต์ศตวรรษแล้วเช่นกัน

นริขันธ์ สาและ (2540 : 168) ได้กล่าวถึง มะโย่งไว้ว่า มะโย่ง (Mak Yong) คือ ศิลปะการละครร่ายรำมลายูชนิดหนึ่ง ที่มีลักษณะของการผสมผสานทางพิธีกรรมความเชื่อ การละครนาฏศิลป์ และดนตรีเข้าด้วยกัน มีความกลมกลืนจนเป็นศิลปะชั้นเลิศของมลายู มะโย่งจัดเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นมลายู ที่สามารถชมกันได้ทั้งในรัฐกลันตัน ตรัง กานู และเคดาห์ (ไทรบุรี) ซึ่งเป็นรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย บริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จนถึงเกาะสุมาตราเหนือของประเทศอินโดนีเซีย คนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียกการละเล่นมะโย่งว่า “มะโย่ง” ตามสำเนียงภาษามลายูถิ่นปัตตานี

การละเล่นมะโย่ง เชื่อว่ามีถิ่นกำเนิดมาจากความเชื่อในเรื่องของพระเจ้าและแรงบันดาลใจตามแนวทฤษฎีนิรุกติศาสตร์ คำว่า “มะโย่ง” มาจากคำว่า “มะฮิยัง” (Mak Hiang) ซึ่งเป็นชื่อหนึ่งของแม่โพสพ ตรงกับชื่อของแม่โพสพของชาวฮินดู-ชวา ว่า เทวีศรี (Dewi Seri) ทำให้เกิดการสันนิษฐานว่ามะโย่ง เป็นการละเล่นที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมบูชาธรรมชาติ เป็นการบูชาแม่โพสพหรือบูชาขวัญข้าว (Semangatpadi) ชาวกลันตันเชื่อว่ามะโย่งมีถิ่นกำเนิดมาตั้งแต่ครั้งสมัยของท่านนบีอาดัมผู้เป็นบรรพบุรุษของมนุษยชาติ บางกระแสเชื่อว่ามะโย่งมีถิ่นกำเนิดมาจากลัทธิความเชื่อในภูตผีวิญญาณ (animism) และแนวทางการรักษาโรคด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ เพราะพบว่ามีกรว่าจ้างคณะมะโย่งไปแสดงเพื่อการรักษาโรคที่บ้านของผู้ป่วย

ในทางประวัติศาสตร์นั้น มะโย่งเป็นศิลปะการละครร่ำลือที่ไม่อาจจะระบุให้ชัดเจนได้ว่าเป็นวัฒนธรรมหลวงหรือเป็นวัฒนธรรมราษฎร์ สเวเดนแฮม (Swettenham) เชื่อว่ามะโย่งไม่ได้มีกำเนิดมาจากราชสำนัก และการแสดงมะโย่งมีขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในขณะที่นักวิชาการของมาเลเซียหลายคนเชื่อว่ามะโย่งมีการแสดงอยู่ในราชสำนักอาณาจักรปัตตานีในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ทั้ง ๆ ที่ในหนังสือ ฮิกายัตปัตตานี (Hikayat Patani) หรือพงสาวดารปัตตานีตามคำบอกเล่าของนายปีเตอร์ ฟลอริส (Peter Flores) ไม่ได้ระบุว่าการแสดงที่เขาได้รับชมในอาณาจักรปัตตานีสมัยพระนางเจ้าฮีเฌา (Raja Hijau) ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ นั้นเป็นการแสดงมะโย่งแต่อย่างใด เพียงแต่บอกว่าเป็นการแสดงที่ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน สำหรับหลักฐานที่มีอยู่ในปัตตานีปัจจุบันเป็นแต่เพียงคำบอกเล่าจากคณะมะโย่ง ซึ่งพวกเขาเชื่อว่ามะโย่งมีกำเนิดมาจากหมู่เกาะชวาโดยชนเผ่าบาตัก ปูเตีย (Batak putih) เป็นเจ้าของการเล่นชนิดนี้ บ้างก็ว่าเกิดขึ้นที่เมืองปาเล็มบัง สรุปแล้วไม่มีมะโย่งคณะใดเชื่อว่ามะโย่งเกิดขึ้นในอาณาจักรปัตตานีเลยแม้แต่คณะเดียว

ในประเทศมาเลเซียในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้น Ghulam Sarwar Yousof, กล่าวไว้ในเรื่อง Drama – tari Mak Yong Dari Kelantan - Satu pengenalan ว่าละครร่ำมะโย่งได้รับการรับรองว่าเป็นการเล่นเพื่อความบันเทิงในราชสำนักโดยอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของเติงกูตือเมิงฆงกาฟิร (Tengku Temenggung Ghaffar) ซึ่งเป็นโอรสองค์หนึ่งของสุลต่านรัฐกลันตันพระองค์เป็น ผู้ที่มีความสนพระทัยในงานศิลปะและวัฒนธรรมทุกประเภท พระองค์ให้การอุปถัมภ์แก่เหล่าศิลปิน โดยประทานเงินเดือนให้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดตั้งคณะละคร และพระองค์ทรงทำการคัดเลือก ตัวนักแสดงและฝึกฝนให้ด้วยพระองค์เอง จนเกิดหมู่บ้านการละครขึ้นในรัฐกลันตัน เรียกว่า “หมู่บ้านตือเมิงฆง” (Kampung Temenggung) ตามพระนามของพระองค์ ในหมู่บ้านแห่งนี้มีทั้งโรงละครมะโย่ง โนรา วายังกูลิต และโรงละครบังชาววัน ในสมัยของพระองค์ การเล่นมะโย่งได้รับความนิยมสูงสุดและเจริญรุ่งเรืองมีอันต้องแตกวงไป เพราะขาดผู้อุปถัมภ์จากชนชั้นสูง มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ช่วงนี้เองที่มะโย่งกลายเป็นการเล่นเพื่อความบันเทิงของชาวบ้านทั่วไปไม่ใช่ของราชสำนักอีกต่อไป

ส่วนมะโย่งที่พบในเกาะสุมาตราเหนือของประเทศอินโดนีเซีย เช่น ในเมืองเซอร์ดัง (Serdang) และเดลี (Deli) Ghulam Sarwar Yousof, กล่าวไว้ในเรื่อง Mak Yong Di Serdang Sumatera Utara in Sirih Pinang Kumpulan Esei Budaya ว่าเป็นคณะมะโย่งที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากคณะมะโย่งของรัฐเคดาห์และปะลิสที่เดินทางไปแสดงที่นั่นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยเดินทางออกจากรัฐปีนังสู่อินโดนีเซีย ในราวปี ค.ศ. 1888 – 1946 สุลต่านสุไลมานซารีฟูล อาลัม ชีฮ (Sultan Sulaiman Shariful Alam Shah) สุลต่านองค์สุดท้ายแห่งเมืองเซอร์ดัง ทรงให้การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะละครร่ำมะโย่งขึ้นในเมืองของพระองค์ เพราะพระองค์มีความสนพระทัยในศิลปะการแสดงมะโย่งเป็นอย่างมาก คณะมะโย่งของรัฐปะลิส

ภาษาที่ใช้แสดงจึงเป็นภาษามลายู สำเนียงถิ่นปะลิส และมะโย่งในเมืองนี้รุ่งเรืองเรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ. 1946 เมื่อเกิดการปฏิวัติทางการเมืองล้มล้างระบบสุลต่าน และการสิ้นพระชนม์ของสุลต่าน ชารีฟุล อาลัม ชีฮ ความนิยมในละครรามะโย่งจึงเสื่อมถอยตามไปด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่าของคณะมะโย่ง ปัจจุบัน มีอาจารย์แหล่งกำเนิดของมะโย่งได้ ในขณะที่นักวิชาการของมาเลเซียสันนิษฐานว่า น่าจะมีกำเนิดมาจากอาณาจักรปัตตานีในอดีตมากกว่าที่อื่น ซึ่งถ้าเราพิจารณาในด้านการใช้ภาษา ในการแสดงแล้ว ย่อมมีความเป็นไปได้ที่มะโย่งจะมีถิ่นกำเนิดมาจากอาณาจักรปัตตานี เพราะมะโย่งจะใช้ภาษาในการแสดงเป็นมลายูสำเนียงถิ่นปัตตานี ซึ่งเป็นภาษามลายูถิ่นที่พูดกันในรัฐกลันตันของมาเลเซียด้วยเช่นกันและถ้าหากว่ามะโย่งมีถิ่นกำเนิดมาจากชาวตามการคาดคะเนของคณะ มะโย่งในปัตตานีปัจจุบันแล้ว เหตุใดจึงไม่เป็นที่แพร่หลายในอินโดนีเซียและไม่มีการสืบทอด หลงเหลือให้เห็นบ้าง ตรงกันข้ามจะต้องเชิญคณะมะโย่งมาจากมาเลเซียให้ฝึกให้ ซึ่งต่างกับวายังกู ลิตชวาที่ไม่มีวันตายจากสังคมของชาวอินโดนีเซีย แต่เราก็ไม่อาจปฏิเสธว่ามะโย่งอาจจะมี แหล่งกำเนิดมาจากชาว เพราะเกาะชวาเป็นแหล่งสร้างสมวัฒนธรรมให้กับดินแดนต่างๆ ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้มากมายมาหลายคริสต์ศตวรรษแล้วเช่นกัน

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2529 : 67-68) ได้กล่าวถึงประวัติมะโย่งไว้ว่า มะโย่งเป็น ศิลปะการแสดงละครอย่างหนึ่งของไทยมุสลิม กล่าวกันว่าเริ่มแรกมีขึ้นในรัฐ ในวังเมืองปัตตานี เมื่อประมาณ 400 ปีมาแล้ว จากนั้นแพร่หลายไปทางกลันตัน

เมื่อปี 2155 ชาวยุโรปคนหนึ่งชื่อปีเตอร์ ฟลอเรส ได้รับเชิญจากนางพญาตานี หรือเจ้า เมืองปัตตานีสมัยนั้น ให้ไปร่วมเป็นเกียรติในงานเลี้ยงต้อนรับสุลต่านรัฐปาหัง งานดังกล่าว ปีเตอร์ เล่าว่ามีการละเล่นอย่างหนึ่ง ผู้แสดงเป็นหญิง ลักษณะการแสดงคล้าย ๆ นาฏศิลป์ชวา ผู้แสดง แต่งกายแปลกและน่าดูมาก ศิลปะดังกล่าวนี้คงหมายถึงมะโย่ง ซึ่งส่วนใหญ่จัดแสดงในงานเพื่อให้ อาคันตุกะได้ชื่นชม

สมัยโบราณมะโย่งเป็นที่นิยมในชนชั้นสูงของมลายู การแสดงครั้งหนึ่งๆ ใช้เวลาระหว่าง 4-7 คืน ใช้สถานที่ในวังหรือในบ้านขุนนางโดยเฉพาะ ห้องโถงที่แสดงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีฝา เพียง 3 ด้าน อีกด้านหนึ่งเปิดโล่ง ตรงผาด้านหนึ่งทำเป็นประตูเข้าออกของรายา หรือขุนนาง ตลอดจนผู้ติดตาม อีกด้านหนึ่งเป็นทางเข้าออกของนักแสดงและนักดนตรีศิลปินต่างนั่งตรงกลาง พื้นห้องซึ่งทำด้วยไม้ขัดเรียบ ผู้ชมนั่งล้อมรอบ 3 ด้าน ทุกคนมีหมอนอิง ส่วนสาวสนม และคน รับใช้นั่งดูด้านที่เปิดโล่งและนั่งต่ำกว่าที่รายาประทับ

การแสดงมะโย่งดังกล่าวนี้ไม่มีฉากและม่าน มะโย่งจะแสดงไปเรื่อยๆ ไม่มีการหยุด จนกว่ารายาจะบอกให้ยุติ เพราะพระองค์จะเสด็จกลับไปพักผ่อน

ปกติโรงแสดงมะโย่งเรียก ปากง (Pagong) โดยปลูกกลางลานอย่างง่าย ๆ ไม่ยกพื้นแต่อย่างใด ผู้แสดงนั่งบนเสื่อ ถ้าเป็นที่นั่งปะโย่ง หรือมะโย่ง เรียกว่าบาไล (Balai) สมัยโบราณมักมีมะโย่งแข่งประชันกันปีละครั้ง โดยมีกติกาว่าฝ่ายชนะต้องร้องและรำขอเค็ยม และตลกจี๋เล่นได้ตั้งใจ คณะมะโย่งชนะเลิศได้สมญาว่า “มะโย่งราชา” คือ มะโย่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของเจ้าเมือง

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2527 : 66-68) ที่มาของมะโย่งอีกครั้งหนึ่งพจนานุกรมมลายูว่า “มะโย่งเป็นมหรสพแบบละครนิยมแสดงอยู่ทางภาคเหนือของมลายู (กลันตันและปัตตานี) ตัวแสดงมีพระเอกชื่อปะโย่ง ตัวตลกเรียกว่า พราน นางเอกเรียกมะโย่งพี่เลี้ยงและสาวใช้เรียกเมาะอินัง และแหมะสนิ บาเตาะปูเต๊ะ เป็นผู้นำการเล่นชนิดนี้เข้ามาสู่ภาคเหนือของมลายู”

คำว่า “บาเตาะ” นั้นหมายถึงชื่อเผ่าพันธุ์ ของชนชาวภูเขาเผ่าหนึ่ง ในเกาะสุมาตราคือเผ่า “batak” “ปูเต๊ะ” แปลว่า “ขาว” เป็นชื่อบุคคล เป็นชื่อบุคคล ผู้เป็นบรมครูของมะโย่ง ดังคำเล่าของนายเจ๊ะมูดอ ปาแน อดีตนายโรงมะโย่ง ชาวจังหวัดยะลา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

พจนานุกรมอินโดนีเซียกล่าวว่า “มะโย่งเป็นละครเก่าแก่ชนิดหนึ่ง มีเล่นในรัฐมะละกา (โบราณ) ผู้ชายเป็นตัวพระเรียกว่า ปะโย่ง และตัวตลกเรียกว่า พราน ผู้หญิงเป็นตัวนางและพี่เลี้ยงเรียกว่า มะโย่งและเมาะอินังคายัง”

รัฐมะละกาโบราณ กษัตริย์มีนามว่า “ปรเมศวร” เชื้อสายราชวงศ์กษัตริย์มัชปหิตในเกาะชวา เป็นผู้สถาปนาขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1946 และเสียเมืองให้แก่ชาวโปรตุเกสในปี พ.ศ. 2054 ในสมัยของสุลต่านโมหะหมัด

จากพจนานุกรมมลายู อินโดนีเซีย และคำเล่าของมะโย่งสรุปได้ว่า มะโย่งก่อกำเนิดในเกาะสุมาตรา ก่อน แล้วเข้ามาสู่ปัตตานีในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่หากจะพิจารณาในแง่ของกระแสคลื่นวัฒนธรรมอินเดียที่พัดเข้าสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 และกระแสคลื่นสงครามที่พระเจ้าราเชนทร์แห่งโจฬะประเทศ เป็นผู้ก่อขึ้นและได้แผ่เข้ามาปกคลุมนครปาเล็มบังในเกาะสุมาตรา ลังกาสูกะ และกฏาหะ บนแหลมมลายู รัฐตามพลิงค์หรือนครศรีธรรมราชในศตวรรษที่ 16 แล้ว มะโย่งอาจได้รับอิทธิพลโดยตรงมาจากการละเล่น “ชาตรี” หรือ “ชาตรี” ของรัฐเกรละทางตอนใต้ของอินเดียก็ได้ เช่นเดียวกับการเล่นอื่นๆ เช่น โขน หนัง ดังที่สมเด็จพระยาจารย์ ราชานุภาพทรงกล่าวว่า

“ละครรำรำไทยมี 3 อย่าง ละครชาตรีหรือมโนห์รา 1 ละครโน 1 ละครนอก 1 ไทยรับมาจากอินเดีย เช่นเดียวกับพม่า ละครพม่าที่เล่นกันในพื้นเมือง (เมื่อปี พ.ศ. 1434) กระบวนการเล่นเป็นอย่างเดียวกับละคร (มโนห์รา) ชาตรีของไทยเราคือตัวละครมีแต่นายโรง 1 นางตัว 1 จำอวดตัว 1 ตัวละครขับร้องเอง มีลูกคู่และปี่พาทย์รับ”

เรื่องของมะโย่ง เมื่อนอโร ชาตรี ที่เล่ามานี้เห็นจะยังจบไม่ลง หากไม่ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับในแง่ของศิลปะการร่ายรำของการละเล่นดังกล่าวให้ละเอียดอีกครั้ง มีท่าร่ายรำที่ไคบัง

น่าจะมีที่มาจากบรมครูเดียวกันปะปนอยู่ แต่ทั้งนี้ก็ใช้ว่าจะสะดวกง่ายดาย ในการสืบแสวงหาตัวมะโย่ง เมื่อนอรอ เท่าที่รู้เรื่องศิลปะการรำรำ สืบทอดกันมา ถึงมีบ้างก็จะต้องผจญกับการสื่อความหมายของภาษาที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การแปลความหมายผิดพลาดขึ้นได้ง่าย แต่ก็คงจะไม่ถึงกับยากเกินไปสำหรับผู้ใดรู้ และมีพื้นฐานทางศิลปะการแสดง และมีความตั้งใจ จะทำการวิเคราะห์สอบสวนไปหาต้นตอหรือแหล่งกำเนิดของชาตรีจากตัวมะโย่ง เมื่อนอรอ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐกลันตัน แล้วก็โน่นเกาะสุมาตรา ผังทะเลโคโรมันเดลในอินเดียตอนใต้

องค์ประกอบของมะโย่ง

การแสดงมะโย่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคณะผู้วิจัยได้แยกประเด็นอธิบายดังนี้

1. ผู้แสดง

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่นักวิชาการได้กล่าวถึงผู้แสดงไว้ดังนี้

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2540 : 110) ได้กล่าวถึงผู้แสดงของการแสดงมะโย่งไว้ว่า คณะมะโย่งมีจำนวนผู้แสดงไม่น้อยกว่า 10 คน คือทำหน้าที่เป็นตัวละคร ตัวนาง และตัวตลก นอกจากจำนวน 10 คนดังกล่าวก็เป็นนักดนตรี ผู้แสดงแต่งเครื่องประดับกายดังนี้

ตัวละครหรือปะโย่ง นุ่งกางเกงคล้ายสนับเพลาโมนีห่าแต่ขาบาน มีผ้าโสร่งนุ่งทับบนสูงเลยเข้าขึ้นมาเล็กน้อย สิริชะโปกผ้าสะตางันหรือมวงกุกทำด้วยผ้ากำมะหยี่แข็งสีดำ ขอบมวงกุกด้วยเหลื่อมสีทอง สวมเสื้อกำมะหยี่หรือต่วนแขนสั้นรัดตัว เหน็บกริชที่เอว มือถือแซ่ทำด้วยหวายหลายเส้นมัดติดกันสำหรับใช้ตีเสนา

ตัวนางหรือมะโย่งมีจำนวน 4 – 5 คน นุ่งผ้าบาเต๊ะ สวมเสื้อกะบายาแขนยาว ไม่รัดรูป และมีผ้าสะบา (ผ้าสไบ) พาดคล้องคอห้อยชายลงมาแค่สะเอว ผมหักมัดมวย มีดอกไม้ทัดหูและแซมผม

ตัวตลกหรือเสนามีจำนวน 2 – 3 คน สมัยก่อนไม่สวมเสื้อแต่ปัจจุบันแต่งกายอย่างชาวบ้านทั่วไป ใช้ผ้าคาดสะเอว และพาดบ่ามีมัดคอก (ปี่ชาดก – ลก) ดำนทำด้วยไม้ไว้เหน็บสะเอว

นุริยัน สาและ (2542 : 5936) ได้กล่าวถึงผู้แสดงมะโย่งไว้ว่า การแสดงมะโย่งจะประกอบไปด้วยผู้แสดงดังต่อไปนี้

- ปะโย่ง (Pak Yong) ตัวละครเอกฝ่ายชายรับบทเป็นพระราชาผู้ครองนครเป็นตัวละคร บางครั้งเป็นเจ้าชายเรียกว่า “ปะโย่ง ตูวา”

- ปะโย่ง มูดา (Pak Yong Muda) พระเอกของเรื่องเป็นโอรสของปะโย่ง ซึ่งเป็นพระราชา

- มะโย่ง (Mak Yong) ตัวละครฝ่ายหญิง รับบทเป็นพระมเหสีของพระราชา

- ปูตรีมะโย่ง (Puteri Mak Yong) นางเอกของเรื่อง รับบทเป็นเจ้าหญิงพระธิดา
- พราน (Peran) ตัวตลกของเรื่องคนสำคัญที่มีบทบาทเหนือกว่าตัวตลกธรรมดา เพราะนอกจากจะเป็นพี่เลี้ยงของพระราชาล้วนบางครั้งยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับพระราชด้วย
- คายัง – คายัง (Dayang - dayang) เป็นตัวประกอบฝ่ายหญิงทำหน้าที่เป็นนางข้าหลวง หรืออินัง – อินัง (Inanginang) ของมะโย่ง และปูตรีมะโย่ง อีกทั้งยังเป็นนางรำและนักร้องประสานเสียงให้กับคณะดนตรีประกอบการแสดงมะโย่งด้วย

มะโย่ง เป็นละครที่ใช้ตัวแสดงผู้หญิงเป็นหลักนักแสดงชายจะเป็นตัวตลก เช่น พรานและยักษ์ ตัวละครหลัก เช่น ปะโย่ง และปะโย่งมุดา ซึ่งเป็นตัวละครชาย แต่กลับใช้ตัวแสดงที่เป็นผู้หญิงนุ่งเครื่องแต่งกายอย่างผู้ชาย นักแสดงมะโย่งของแต่ละคณะมีประมาณ 10-20 คน ขึ้นอยู่กับขนาดและชื่อเสียงของแต่ละคณะ นักแสดงแต่ละคนจะรับบทบาทตั้งแต่เป็นตัวละครนักร้อง หรือนักเต้นรำ เป็นการแสดงออกถึงความสามารถของผู้แสดงและความรักในงานศิลปะ การละเล่นชนิดนี้เป็นอย่างมาก เป็นการใช้นักแสดงที่คุ้มค่า

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ (2527 : 67) ได้กล่าวถึงผู้แสดงของการแสดงมะโย่งไว้ว่า จะมีลักษณะคล้ายกับละครใน หรือมโนห์รา พระเอกเป็นราชาเรียกว่า เปาะโย่ง หรือปะโย่ง นางเอกเรียกว่ามะโย่ง ส่วนเจ้าชายเรียกเปาะโย่งมุดา และเจ้าหญิงเรียกว่าปูตรีมะโย่ง (Puteri Ma Yong) นอกจากนั้นมีตัวประกอบเป็นเสนาและสนม เสนาหรือตัวตลกที่ขาดไม่ได้เรียกว่า “บือรัน” มีจำนวน ๒ คน คือ บือรันวาวอ (เสนาอาวุโส) และบือรันมุดอ (เสนาชั้นรอง) เสนาทั้งสองมีบทบาทพอๆ คือเป็นผู้กำกับการแสดง กำหนดฉากและกำหนดเวลา

ปกติบือรันมุดอ ออกมาแสดงก่อน แล้วเปาะโย่งจะใช้ไปตามบือรันดูอทั้งนี้เพราะเปาะโย่งให้เหตุผลว่าเสนาคนเดิมทำหน้าที่หนักเกินไป เมื่อเสนาออกพร้อมหน้าพร้อมตาแล้วจึงดำเนินเรื่อง

กรมศิลปากร (2544 : 87) ได้กล่าวถึงผู้แสดงของการแสดงมะโย่งไว้ว่า ผู้แสดงมะโย่งคณะหนึ่งมีประมาณ 20-30 คน เป็นลูกคู่เล่นดนตรี 5-7 คน นอกนั้นเป็นผู้แสดงและเป็นผู้ช่วยผู้แสดงบ้าง ผู้แสดงหรือตัวละครสำคัญมีอยู่ 4 ตัว

อริยา ลิมกาญจนพงศ์ (2542 : 113) ได้กล่าวถึงผู้แสดงมะโย่งไว้ว่า ผู้แสดงเป็นนักแสดงมะโย่งมืออาชีพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา ภาษา ลักษณะการประกอบอาชีพการแสดงของผู้แสดง และจำนวนนักแสดง ดังนี้

ผู้แสดงส่วนใหญ่ในการแสดงมะโย่งจะเป็นผู้หญิง ส่วนผู้ชายมีเพียง 2-3 คนที่แสดงละคร ที่เหลือเป็นนักดนตรี และพ่อบุรุษซึ่งไม่จำกัดอายุ ผู้แสดงส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง

60 – 70 ปี ซึ่งผู้แสดงส่วนมากจะไม่ได้รับการศึกษา ถ้าได้รับการศึกษาก็เฉพาะศึกษาในโรงเรียน “ปอเนาะ” เท่านั้น จากการที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่าผู้แสดงมะโย่งคณะศรีปัตตานีจะเป็นชาวไทยมุสลิมทั้งสิ้น และภาษาที่ใช้ในการแสดงจะใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานี

ผู้แสดงมะโย่งแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ผู้แสดงสังกัดคณะ และผู้แสดงอิสระ

- ผู้แสดงสังกัดคณะ คือ ผู้แสดงประจำของคณะใดคณะหนึ่ง หากคณะที่ตนสังกัดไม่มีงานแสดงจึงสามารถไปแสดงกับคณะอื่นได้ ผู้วิจัยได้สังเกตพบว่า ผู้แสดงสังกัดคณะส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานและเครือญาติ

- ผู้แสดงอิสระ คือ ผู้แสดงที่ไม่ได้อยู่ประจำคณะ หรือไม่มีคณะเป็นของตนเอง โดยเลือกรับงานแสดงอย่างอิสระ ผู้วิจัยพบว่าผู้แสดงกลุ่มนี้จะได้รับการฝึกหัด และมีประสบการณ์ด้านการแสดงจากนักแสดงหลายท่านที่ตนรับจ้างแสดง จึงไม่ได้แสดงประจำคณะใดคณะหนึ่ง ซึ่งกลุ่มนี้จึงเป็นรู้จักกันว่าเป็นศิลปินเดี่ยวไม่สังกัดคณะ

จะเห็นได้ว่าผู้แสดงมะโย่งจะใช้ผู้หญิงแสดงมากกว่าผู้ชาย ผู้แสดงจะไม่จำกัดอายุ แต่ปัจจุบันผู้แสดงส่วนมากอายุ 50 – 70 ปี ซึ่งผู้หญิงที่แสดงมะโย่งส่วนมากจะไม่ใช้คนโสด เพราะถือว่าคนโสดจะมีความอายที่ต้องแสดงร่วมกับผู้ชาย และผู้หญิงที่มีคนโสดจะกล้าแสดงมากกว่า และเพราะว่าก่อนจบการแสดงมะโย่งในแต่ละครั้งจะต้องมีหนุ่ม ๆ ขึ้นมาเต้น ร้องเงี้ยว ผู้หญิงไม่โสดจะมีความกล้าในการแสดง ซึ่งสามารถแสดงได้ถูกใจผู้ชม หรือเรียกผู้ชมได้มากกว่าผู้หญิงโสด แต่ผู้ชายที่เป็นนักแสดงจะเป็นคนโสดหรือไม่โสดก็ได้ ทั้งนี้ขอให้รูปร่างบุคลิก ความสามารถเหมาะสมกับตัวตลกในเรื่องนั้น และอาชีพของผู้แสดงเมื่อไม่มีการแสดงมะโย่งโดยจะประกอบอาชีพแล้วแต่ทรัพย์สินของคนที่มิ ซึ่งส่วนมากจะประกอบอาชีพทำสวน และทำนา

มะโย่งคณะหนึ่งๆ จะมีผู้แสดงประมาณ 20 – 30 คน เป็นลูกคู่เล่นดนตรี 5 – 7 คน นอกนั้นเป็นผู้แสดง และเป็นผู้ช่วยแสดงบ้างจากการสัมภาษณ์เจ๊ะเต๊ะ คีอมอง กล่าวว่า “มะโย่งคณะหนึ่งๆ จะต้องมิผู้แสดงไม่น้อยกว่า 10 คน การแสดงครั้งหนึ่ง ๆ จึงจะสมบูรณ์ ผู้แสดงจะทำหน้าที่เป็นตัวพระ ตัวนาง และตัวตลก นอกจากผู้แสดงดังกล่าวก็จะเป็นนักดนตรี”

ดังนั้นผู้แสดงคณะมะโย่งหนึ่งๆ ควรมีจำนวนผู้แสดงไม่น้อยกว่า 10 คน ทั้งนี้จำนวนผู้แสดงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของแต่ละคณะด้วย และเนื่องจากเรื่องที่ผู้แสดงมะโย่ง เป็นเรื่องราวของกษัตริย์ทำนองจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไทย ฉะนั้นตัวละครสำคัญ ๆ ในการแสดงมะโย่งจึงประกอบไปด้วย

- เปาะ โย่ง (Pak Yong) ตัวละครเอกฝ่ายชายรับบทเป็นพระราชผู้ครองนครเป็นตัวละคร บางครั้งเรียกว่า “เปาะโย่ง ตูวา”

- เปาะโย่ง มุดา (Pak Yong Muda) พระเอกของเรื่องเป็นเจ้าชายเป็นโอรสของเปาะโย่ง ซึ่งเป็นพระราช

- มะโย่ง (Mak Yong) ตัวละครเอกฝ่ายหญิง รับบทเป็นพระมเหสีของพระราช

- ปุตรีมะโย่ง (Puteri Mak Yong) นางเอกของเรื่อง รับบทเป็นเจ้าหญิงพระธ

- พราน (Peran) ตัวตลกของเรื่องคนสำคัญที่มีบทบาทเหนือตัวตลกธรรมดา เพราะนอกจากจะเป็นพี่เลี้ยงของพระราชแล้ว บางครั้งยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับพระราชด้วย ซึ่งมี 2 คน เรียกชื่อตามตำแหน่งว่า ปือรันมุดอ และปือรันควอ

- คายัง - คายัง (Dayang - dayang) เป็นตัวประกอบฝ่ายหญิงทำหน้าที่เป็นนางข้าหลวง หรืออินัง - อินัง (Inang - inang) ของมะโย่ง และปุตรีมะโย่ง อีกทั้งยังเป็นนางรำ และนักร้องประสานเสียงให้กับคณะดนตรี ประกอบการแสดงมะโย่งด้วย

มะโย่งเป็นตัวละครที่ใช้ตัวแสดงผู้หญิงเป็นหลัก นักแสดงชายจะเป็นตัวตลก เช่น พราน และยักษ์ ตัวละครหลักเช่น เปาะโย่ง และเปาะโย่งมุดา ซึ่งเป็นตัวละครชาย แต่กลับใช้แสดงที่เป็นผู้หญิงนุ่งเครื่องแต่งกายอย่างผู้ชายแสดงแทน ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเนื่องจากข้อปฏิบัติของชาวไทยมุสลิมห้ามชาย หญิงถูกเนื้อต้องตัวกัน เพราะฉะนั้นในการแสดงจึงได้นำเอาผู้หญิงมาแสดงเป็นพระเอกแทนผู้ชาย และทั้งนี้ก็อาจเนื่องมาจากตัวละครเปาะโย่งจะต้องมีการรำรำที่สวยงาม ซึ่งผู้หญิงจะมีความสามารถทางด้านนี้มากกว่าผู้ชาย จึงได้นำผู้หญิงมาแสดงเป็นเปาะโย่งแทนผู้ชาย

เพราะฉะนั้นคณะมะโย่งคณะหนึ่งๆ ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นหญิงยกเว้น ตัวตลกจึงจะใช้ผู้ชายแสดงเป็นตัวตลก 2 คน ส่วนนักดนตรีส่วนมากจะเป็นผู้ชาย และพ่อหมอซึ่งเป็นผู้ทำพิธีจะเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงก็ได้ แต่ส่วนมากคนที่สี่ชอบร้องบ๊อบ หรือหัวหน้าคณะจะเป็นพ่อหมอเสียเอง

ในการแสดงมะโย่งแต่ละครั้ง ตัวละครจะมีจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่แสดง แต่ตัวละครที่สำคัญๆ ที่ทุกเรื่องจะต้องมีคือ

- พระเอกเป็นพระราช เรียกว่า เปาะโย่ง
- นางเอกเรียกว่า มะโย่ง
- ตัวตลก เรียกว่า “ปือรันมุดอ” และ “ปือรันควอ” ซึ่งเป็นคำเรียก ตำแหน่ง

เสนาตัวตลกที่ 1 ที่ 2 นั่นเอง ปือรันมุดอ แสดงเป็นตัวตลกที่ 1 มีฐานะเป็นเสนาคนสนิท หรือคนรับใช้ใกล้ชิดของเปาะโย่ง ส่วนปือรันควอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ 2 มีฐานะเป็นเสนาคนสนิทตัวรองของเปาะโย่ง และเป็นเพื่อนสนิทของปือรันมุดอ จะเป็นตัวที่คอยสนับสนุนให้ปือรันมุดอสามารถตลกจีเสี้ยนได้มากยิ่งขึ้น โดยที่ปือรันทั้งสองตัวนี้จะมีชื่อเฉพาะ เช่น ปือรันมุดอ ชื่อ สา และ ปือรันควอ ชื่อ สามะ เป็นต้น ทั้งนี้จะมีชื่อเฉพาะอะไรขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่แสดง

- ตัวประกอบฝ่ายหญิงเรียกว่า คายัง – คายัง หรือ อินัง – อินัง ทำหน้าที่เป็นนางข้าหลวงของมะโย่งอีกทั้งยังเป็นนางรำ และนักร้องประสานเสียงให้กับคณะดนตรี”

ดังนั้นในการแสดงมะโย่งครั้งหนึ่งๆ จะต้องมิผู้แสดงไม่ต่ำกว่า 10 คน และตัวละครที่ใช้ในการแสดงที่สำคัญก็จะมี คือ พระเอก นางเอก ตัวตลก และตัวประกอบฝ่ายหญิง สำหรับตัวละครอื่นๆ ที่ใช้ในการแสดงจะมีมากกว่านี้ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่แสดงเป็นสำคัญ ซึ่งนักแสดงแต่ละคนจะรับบทบาทตั้งแต่เป็นตัวละคร นักร้อง หรือนักเต้นรำ เป็นการแสดงออกถึงความสามารถของผู้แสดง และความรักในงานศิลปะการแสดงชนิดนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งผู้แสดงส่วนมากจะมีบรรพบุรุษ (ตา ยาย) เป็นนักแสดงมะโย่ง

2. การแต่งกาย

จากการศึกษาค้นคว้า คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเครื่องแต่งกายของการแสดงมะโย่ง ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

นุริยัน สาและ(2542: 5936-5937)ได้กล่าวถึงเครื่องแต่งกายของการนักแสดงมะโย่งไว้ว่า เครื่องแต่งกายของมะโย่งในสมัยก่อนค่อนข้างมีราคาและเป็นงานฝีมือ เนื่องจากเป็นละครรำในราชสำนักมาก่อน เครื่องประดับล้วนเป็นของจริงมีราคา ทั้งแหวน กำไล สร้อยคอ เข็มขัด ต่อมาเมื่อเป็นการละเล่นของชาวบ้าน เครื่องแต่งกายของมะโย่งจึงเน้นไปที่ตัวตลกที่สำคัญ ๆ เป็นหลัก เช่น ปะโย่ง และมะโย่ง นักแสดงที่เป็นตัวประกอบจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าธรรมดาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน

เครื่องแต่งกายของมะโย่ง และปะโย่งมุคาที่เป็นตัวละครฝ่ายชาย แต่ใช้ผู้หญิงแสดงนั้น มีลักษณะเหมือนกัน มีลักษณะเหมือนกันคือ นุ่งกางเกงทรงหลวม สวมเสื้อแขนสั้น เสื้อไม่มีปก ตัวเสื้อค่อนข้างรัดรูป และมีผ้าผืนยาวขนาดผ้าขาวม้าสวมทับเสื้อและกางเกงอีกชั้นหนึ่ง ตามแบบอย่างการแต่งกายของผู้ชายมลายูเรียกว่า “ซัมปิง” (Samping) เป็นผ้าทอดิ้นเงินหรือทอง ซึ่งมีชื่อว่าผ้าทองงิด สวมเครื่องประดับมงกุฎซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ บอกสถานภาพทางสังคม มงกุฎทำจากผ้ากำมะหยี่และปักลวดลายสวยงาม เหนือมงกุฎอาจจะมีพู่ไหมพรมทรงกลมหลากสีประกอบกันเป็นดอกไม้สวยงาม สมัยก่อนอาจจะใช้ดอกไม้สดร้อยเป็นมาลัย และมีอุบะพู่ห้อยข้างหูด้านซ้าย ตรงเอวด้านซ้ายจะเห็นบกริชซึ่งเป็นอาวุธโบราณของคนมลายู บอกสถานภาพของตัวแสดงว่าเป็นชนชั้นปกครอง หรือนักรบและมีมือถือมีดหว่ายเป็นอาวุธเพื่อการทำโทษ มิใช่เพื่อการต่อสู้มีดหว่ายนี้จะใช้ฟาดตัวตลกในเชิงหยอกล้อมากกว่าจะเป็นจริงเป็นจัง

เครื่องแต่งกายของมะโย่งและปุตริมะโย่ง สวมเสื้อผ้าตามแบบอย่างสตรีมลายู คือสวมเสื้อกือบาบา (Boju Kebaya) นุ่งผ้าถุงที่เป็นผ้าทอมือดิ้นเงินหรือดิ้นทองที่เรียกว่า ผ้าซังกิด ซึ่งมีราคาแพง สวมเครื่องประดับสตรีครบชุดทั้งสร้อยคอ ต่างหู แหวน และกำไล ทรงผมมักเป็นแบบ

เกล้ามวข มีปิ่นปักผมที่เป็นดอกไม้ไหวเสียบไว้สวยงาม หรืออาจเป็นมาลัยดอกไม้สดแทนมีผ้า สไบพาดไหล่

ส่วนเครื่องแต่งกายของนักแสดงประกอบฝ่ายหญิงพวกคางยัง – คางยัง อีนั่ง – อีนั่ง แต่งกาย ด้วยเสื้อผ้าตามแบบอย่างสตรีมลายูทั่วไป คือ นุ่งผ้าถุงลวดลายบาติก สวมเสื้อก๊อบายา มี เครื่องประดับน้อยชิ้นกว่ามะโย่งและบุตรมะโย่งทรงผมเกล้ามวข ส่วนตัวประกอบฝ่ายชาย เช่น ตัว ตลกหรือพรวน อาจจะนุ่งกางเกงหรือโสร่งลายตาอย่างผู้ชายมลายูทั่วไปมีผ้าคาดเอวเหน็บมีดพกที่ เอว สมัยก่อนจะสวมหน้ากากปัจจุบันยกเลิกไปแล้ว

นักแสดงทุกคนจะไม่สวมรองเท้าในการแสดง เพราะธรรมเนียมโบราณนั้นแสดงหน้าพระ ที่นั่ง ถือว่าไม่สุภาพ และถึงปัจจุบันก็ยังคงไม่สวมรองเท้าคงเป็นเพราะมารยาท แล้วคนมลายูจะ ไม่สวมรองเท้าเข้าบ้าน หรือเหยียบบนพรมและเสื้อ ซึ่งใช้เป็นทรงนั่ง เพราะจะทำให้ที่นั่งสกปรก ได้

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2519 : 68-69) ได้กล่าวถึงการแต่งกายของการแสดงมะโย่งไว้ว่า เครื่องแต่งกายของเปาะโย่งและเจ้าชาย มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือสวมมงกุฎทำด้วยผ้ากำมะหยี่แข็ง สีดำปักด้วยเหลือบ ขอบมงกุฎเป็นสีทอง ยอดแหลมของมงกุฎอยู่กลางหน้าผาก ด้านข้างมงกุฎมี ส่วนยื่นออกมาคล้ายกรเจียก และมีอุบะร้อยด้วยดอกมะลิ เมื่อประมาร ๑๐๐ กว่าปีมาแล้ว เปาะ โย่งหรือพระเอกใช้ผ้าปะเต๊ะโพกศีรษะปิดมงกุฎส่วนล่างไว้ และมีอุบะดอกมะลิ ๗ สายห้อยอยู่ ด้านซ้ายมงกุฎและก่อนหน้านี้ผู้แสดงเป็นเจ้าชายแต่งกายแบบเจ้าบ่าวเมืองปัตตานี คือสวมมงกุฎ แล้วใช้ผ้าไหมสีเหลืองโพกศีรษะปิดให้เห็นเพียงมงกุฎส่วนบน แล้วห้อยอุบะดอกไม้ชุกของ

ส่วนเสื้อนั้นทำด้วยผ้าไหมสีเหลืองแขนสั้นรัดรูป “ฮิลุ” สำหรับกางเกงตัดด้วยผ้าไหมเนื้อ หนา มักเป็นสีดำและสีขาว ซึ่งตัดกับสีเสื้อ พร้อมกับสวมโสร่งผ้าไหมทอด้วยมือทับกางเกงอีก ชั้นหนึ่ง โสร่งนั้นยาวประมาณระดับเข่า แล้วใช้ผ้าไหมพันทบเล็ก ๆ ผูกสะเอวแทนเข็มขัด และ ด้านซ้ายเหน็บกริชด้ามงา

เครื่องแต่งกายมะโย่ง และบุตรมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่มะโย่งมีสีสันสดสวยกว่า ทั้ง สองคนสวมเสื้อแบบมลายูทำด้วยผ้าไหม รัดรูป แขนยาว กัดเข็มกลัดทองประดับด้วยอัญมณี แทนกระดุม 3 เม็ด ส่วนโสร่งนั้นยาวกรอมเท้า มีเข็มขัดเงินรัดสะเอว หัวเข็มขัดเป็นรูปไข่สีทอง เฉพาะของเปาะ โย่งมีอัญมณีฝังอยู่ตรงกลางหัวเข็มขัด เข็มขัดดังกล่าวช่วยให้ผ้าสไบซึ่งพาดเฉียงบน ไหล่ซ้ายชิดแนบลำตัวยิ่งขึ้น ผ้าสไบด้านหน้ายาวประมาณถึงเข่าส่วนด้านหลังยาวจรดข้อเท้า ทั้ง มะโย่งและบุตรสวมมงกุฎสีทองขนาดเล็ก และสวมสร้อยข้อมือ กำไลเท้า และแหวนจำนวนหลาย วง

ตัวประกอบฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นนางสนม สวมเสื้อแบบมลายู แขนยาว นุ่งผ้าโสร่ง ทำด้วยผ้า ไหม แต่ไม่มีผ้าสไบ ผมเกล้ามวขและมีอุบะดอกมะลิล้อมรอบมวยผม ส่วนตัวตลกสวมเสื้อขาว

ไม่มีปก แขนสั้น และสวมกางเกงขาขาวหลวม ๆ แล้วนุ่งผ้าโสร่งทับ พร้อมกับโพกศีรษะด้วยผ้าสีแดงหรือสีน้ำเงิน

วัน มะโรหบุตร (2525 : 199) ได้กล่าวถึงการแต่งกายของผู้แสดงมะโย่งไว้ว่า ผู้แสดงหรือผู้เล่นมะโย่งจะมีตัวผู้แสดงดังนี้ คือ นายโรง ซึ่งตามภาษาชาวบ้านเขาเรียกว่า เปาะโย่ง ผู้แสดงเป็นนายโรงนี้เป็นหญิง แต่ต้องแต่งตัวเป็นผู้ชาย คือสวมกางเกงขาขาวนุ่งโสร่งทับครึ่งท่อนเพียงเข้า สวมเสื้อแบบผู้ชายแขนสั้นคอกลม โพกผ้าที่ศีรษะเรียกว่า “สตาแวง” มีกริชเหน็บที่เอวหนึ่งเล่ม แต่กริชนี้เขาเหน็บให้เห็นแต่ส่วนด้น คือ ด้ามกริชและส่วนด้นของฝักส่วนตอนปลายที่อยู่ข้างหลังนั้น เขาเสียบเข้าภายในผ้านุ่ง มองไม่เห็น เห็นได้ว่าผ้านุ่งนั้นดึงออกไปข้างหลัง มะโย่งต้องมีตัวนาง คือให้มีผู้หญิงสาว ๆ หนึ่งหรือสองคน แต่งตัวเป็นนางนอกจากนั้นต้องมีพรานเป็นผู้ชาย ซึ่งสมมุติว่าเป็นป่าหรือพี่เลี้ยงนายโรงอีกอย่างน้อยหนึ่งหรือสองคน สำหรับพรานนี้เวลาแสดงแม้ว่าเวลาก่อนแสดงจะมีเสื้อสวมไว้อย่างเรียบร้อยก็ตาม พอถึงเวลาจะแสดงต้องถอดเสื้อออกหมดเหลือแต่ผ้านุ่งอย่างใดก็มีผ้าคาดเอวอีกผืนหนึ่ง ตัวพรานนี้คือตัวที่จะแสดงเป็นตัวตลกในเรื่องให้คนดูพอกพอใจมีจะนั้นการแสดงก็จะจืดชืด นอกนั้นต้องมีลูกคู่ร้องรับเพลงและคนตีฆ้องกลองตีอพอสมควรว

กรมศิลปากร (2544 : 87) ได้กล่าวถึง การแต่งกายของผู้แสดงโดยจะแบ่งตามตัวละครดังนี้

ปะโย่ง หรือ เปาะโย่ง แสดงเป็นพระเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์หรือเจ้าชาย ใช้ผู้หญิงรูปร่างแบบบางหน้าตาสะสวย ขยับกลอนเก่ง น้ำเสียงดีเป็นผู้แสดง แต่งกายด้วยกางเกงขาขาว นุ่งโสร่งพับครึ่งท่อนความยาวเหนือเข่า สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น สวมมงกุฎ (กอดอ) กรงออด (ลา) เหน็บกริชและถือมีดทวายเป็นไม้เรียวอันหนึ่งเพื่อไว้ตีตัวเสนา

มะโย่ง หรือ เมาะโย่ง แสดงเป็นนางเอก มีฐานะเป็นเจ้าหญิงหรือสาวชาวบ้าน การแต่งกายจะเปลี่ยนไปตามฐานะ ถ้าเป็นสาวชาวบ้านก็จะนุ่งผ้าโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเข้ารูป ถ้ามีฐานะเป็นเจ้าหญิงก็จะสวมมงกุฎ มีสร้อยข้อมือ กำไลเท้า และสวมแหวนหลายวง

ป้อรันมุดอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ 1 มีฐานะเป็นเสนาหนุ่มคนสนิทของปะโย่ง

ป้อรันควอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ 2 มีฐานะเป็นเณราวุโส คนสนิทตัวรองของปะโย่งสนิทสนมกับป้อรันมุดอ และเป็นตัวที่คอยสนับสนุนให้ป้อรันมุดอสามารถตลกจีเสี้ยนได้มากขึ้น การแต่งกายของป้อรันมุดอและป้อรันควอ คือ นุ่งกางเกงขาขาว สวมเสื้อแขนยาวคอตั้ง นุ่งผ้าทับแค่เข่า โพกศีรษะหรือสวมหมวกชาเกาะ

3. เครื่องดนตรี

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร คณะผู้วิจัยพบว่านักวิชาการได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่งไว้ดังนี้

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2525 : 37) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่งไว้ว่า คนตรีมะโย่งประกอบด้วยก๊อแนหรือเรียกว่ากลองมลายู 1 คู่ ฉือปะเป็นซอชนิดหนึ่งรูปทรงสัญญาณอย่างซอสามสาย 1 คัน บางโรงใช้ไวโอลินแทนซอ ม้องขนาดใหญ่ 1 คู่ ฉือระหรือทึมโหน้ราเรียกสั้น ๆ ว่า “แตระ” ทำด้วยไม้ไผ่โตขนาด 2 นิ้ว ยาวประมาณ 2 คู่ นอกจากนี้มีกอละหรือไม้กรับจำนวน 2 คู่ ลูกคู่ที่ดีฉือระหรือกอละนั้นมีจำนวนมากน้อยขึ้นอยู่กับฐานะของนายโรง ลูกคู่ เหล่านี้ต้องการเรียนรู้ และยินดีติดตามนายโรงเพื่อหาทางไต่เต้าสู่ตำแหน่งผู้แสดงมะโย่งต่อไป

นุริยัน สาละ (2542 : 5936-5937) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่งไว้ว่า ในการแสดงมะโย่งแต่ละครั้ง แต่ละคณะจะต้องมีเครื่องดนตรีที่เป็นหัวใจของการแสดงคือ รือบบ (Rebab) จำนวน 1 คัน คนไทยเรียกว่า ซอสามสาย ขม (gong) หรือม้องขนาดใหญ่ 1 คู่ ก็นดงมลายู (gendang Melayu) หรือกลองมลายู 1 คู่ และฉือระ (Cerek) แตระหรือกรับ อย่างน้อย 2 คู่ การบรรเลงจะไม่มีกรับอ่านตัวโน้ต จะเล่นโดยอาศัยการจดจำเป็นหลัก และเครื่องดนตรีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและทำหน้าที่ต่างๆ กัน คือ

รือปะ หรือรือบบ หรือซอสามสาย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุด ใช้บรรเลงเพื่อแจ้งให้ผู้ชมทราบว่า การแสดงมะโย่งกำลังจะเริ่มขึ้น เป็นการเรียกรึงความสนใจจากผู้ชม

เครื่องดนตรีทุกชิ้นทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมสร้างบรรยากาศ สร้างอารมณ์ให้แก่ละองค์ของการแสดงให้เป็นธรรมชาติ ช่วยให้ผู้ชมมีอารมณ์คล้อยตามบทละครได้ง่าย

เป็นสัญลักษณ์บอกการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของการแสดงในแต่ละองค์ บอกจังหวะการเข้าออกของตัวละคร

นักแสดงคนสำคัญของการแสดงมะโย่ง คือ ผู้เล่นซอสามสาย ที่นอกจากจะตีซอแล้ว บางครั้งยังทำหน้าที่เป็นโต๊ะโบมบี้ หรือครุหมอประจำคณะมะโย่ง บางคณะจะรับบทเป็นนักแสดงเสียดด้วยก็มี มักจะเป็นตัวตลก

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2519 : 67-68) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่ง ในหนังสือตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้ไว้ว่า คนตรี ประกอบการแสดงมะโย่งมีดังนี้

รือบบ คล้ายซอทางภาคเหนือ

กานดง เป็นซอกลองยาวตีได้ 2 หน้ามีทั้งขนาดใหญ่และเล็ก

ทาวัก เป็นซอฆ้องมีทั้งขนาดใหญ่และเล็ก โยงแขวนติด ๆ กันคล้ายฆ้องวง ตรงได้ฆ้อง

เขาหยอดน้ำไว้นิดหนึ่ง เพื่อปรับเสียงให้ชัดเจน และป้องกันไม่ให้ฆ้องร้าว อีกประการหนึ่งมีเคล็ดว่า ก่อนออกเวที ผู้แสดงจะใช้นิ้วมือขวาจุ่มน้ำที่ฆ้องแล้วหยอดเข้าปากเพื่อทำให้สຸ້มเสียงดีตลอดการแสดง นอกจากนั้นที่เชือกแขวนฆ้องเขาผูกด้วยดิบ ธงชายเล็ก ๆ 3 ผืน และดอกไม้เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จ๊อแร็ค เป็นไม้ไผ่ 3-4 ท่อน ความยาวท่อนละ 18 นิ้ว คนตีจ๊อแร็คมักนั่งติดกับคนตีฆ้อง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ซอนับว่าเป็นเครื่องดนตรีเอก ที่นำเสียงดนตรีชนิดอื่นๆ และนำเสียงผู้ร้องด้วย ผู้สีซอนั่งกลางวงหน้าเวที (หันหลังให้ผู้ชม) ส่วนนักดนตรีอื่นๆ นั่งล้อมเป็นรูปครึ่งวงกลม

เครื่องดนตรีที่ใช้แสดงมะโย่งในสี่จังหวัดภาคใต้ ไม่แตกต่างกับข้างต้นมากนักผิดกับที่สำเนียงภาษาที่เรียกดังนี้

ก๊อแน (กลอง) จำนวน 2 ใบ

ก๊อบี๊ะ (ซอ) 2 สาย

ฆ้อง 2 วง

จ๊อระ (แกระ) 2 คู่

กอละ (กรับ) 1 คู่

วัน มะโรหบุตร (2525 : 199) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่ง ไว้ว่า สำหรับเครื่องดนตรีของมะโย่งนั้น ต้องมีกลองแขกสองใบ เป็นเสียงทุ้มหนึ่งใบ เสียงแหลมหนึ่งใบ ฆ้องเสียงทุ้ม และเสียงแหลมอย่างละใบฆ้องนี้ต้องแขวนไว้ในโรงเสร็จ นอกจากนั้นต้องมีไม้ไผ่เป็นกรับเคาะจังหวะตามสมควร ในตอนหลังๆ นี้ บางโรงจะมีทับ และกลองแบบเครื่องของมโนห์รามาช่วยด้วย ใช้ตีในบางโอกาส ขึ้นสุดท้ายก็ต้องมีซอสามสาย สำหรับสีคลอเสียงร้องของมะโย่งอีกหนึ่งซอด้วย

กรมศิลปากร (2544 : 87) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง มะโย่งว่า ของมะโย่งนั้นมีกลองแขก 2 ใบ ฆ้องใหญ่เสียงทุ้มและแหลมอย่างละใบ ซอ (รือบะ) สำหรับสีคลอเสียงร้องของมะโย่ง บางคณะมีเครื่องดนตรีอีก 2 ชนิด คือ กรับ (กอละ) และท่อนไม้ไผ่ยาวประมาณ 16-18 นิ้ว (จ๊อระ) ใช้ตี

เรื่องที่มะโย่งนิยมมักเป็นนิยายเก่าแก่ เกี่ยวกับความรักของชายหนุ่ม - หญิงสาว เช่น ราชอมุดอ ลือเมะ รอยอ ชันแซนา ราชคดละเลง ราชอมุดอ ปี่แนมาโวธ แควอ ปี่เจ ราชอมอแน แควอ มุดอ อาเนาะราชอ กันดั่ง บงชู สติ กาเค็ง บูวะระ ตีฆัง ปูตรีตีมุง เป็นต้น

4. สถานที่ในการแสดง

จากการศึกษาค้นคว้านักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงสถานที่ในการแสดงมะโย่งไว้ดังนี้

วาทิ ทรัพย์สิน (มทป : 59) ได้กล่าวถึงสถานที่ใช้ในการแสดงมะโย่งไว้ว่า ในการแสดงมะโย่งจะแสดงใน โรงแสดงมะโย่งมีทำนองเดียวกับโรงแสดงมโนห์รา คือ ปลุกโรงยกพื้น เตี้ย ๆ ไปด้วยไม้กระดานถ้าไม่ยกพื้นดังกล่าวก็ใช้เสื่อปูลาดบนลานดินหรือลานหญ้า ส่วนม่านหรือฉากเพิ่มมีมาไม่นาน ก่อนหน้านั้นมะโย่งจะแต่งกายที่บ้านเจ้าภาพ หรือเสริมสวยกันในโรงนั่นเอง

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2540 : 89) ได้กล่าวถึงสถานที่ใช้ในการแสดงมะโย่ง ไว้ว่า มะโย่งจะแสดงในโรงที่สร้างขึ้นอย่างง่าย ๆ เรียกว่า บังซัด (Bangsal) หรือปังงง (Panggung) ซึ่งสร้างขึ้นโดยใช้ไม้ไผ่ทำเป็นเสาและหลังคาโรง ใช้จากมุงหลังคาเพื่อกันแดดกันน้ำค้าง พื้นเวทียกสูงจากพื้นเล็กน้อยและไปด้วยเสื่อจกสาน เพื่อเป็นที่นั่งของนักแสดงและนักดนตรี แต่ในปัจจุบันจะสร้างเวทียกพื้นสูงมากเพื่อให้ผู้ชมได้ชมกันอย่างทั่วถึง เป็นโรงละครเปิดกลางแจ้ง โรงละครจัดเป็นสถานที่ที่สำคัญ ก่อนเปิดการแสดงทุกครั้งจะต้องเริ่มต้นกระทำพิธีกรรม การเปิดโรงที่เรียกว่า “บุกา ปังงง” (Buka panggung) ในภาษามลายูกลาง เป็นพิธีกรรมที่ขาดมิได้ เพราะเชื่อว่า จะเกิดผลกระทบต่อชีวิตของผู้แสดงและผู้ชมได้ เมื่อเสร็จสิ้นการแสดงทุกครั้งจะต้องกระทำพิธีกรรมปิดโรงด้วยอีกเช่นกัน ในการแสดงแต่ละครั้ง โรงจะเป็นสถานที่สมมติให้เป็นที่อยู่อาศัยของตัวละครในแต่ละฉากอาจจะเป็นพระราชวัง สวนดอกไม้ และป่าเขา หรือกระท่อมแตกต่างกันไป

ขนบนิยมของมะโย่ง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับขนบนิยมในการแสดงมะโย่งสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนในการแสดงมะโย่ง

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารนักวิชาการได้กล่าวถึงขั้นตอนในการแสดงมะโย่งไว้ดังนี้

วาทิ ทรัพย์สิน (มทป. 26-27) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการแสดง มะโย่ง ไว้ว่า ก่อนเริ่มแสดงจะมีพิธีเบิกโรงเรียกว่า “บุกอปามง “ โดย “บอมอ” หรือหมอประจำคณะเป็นผู้ทำพิธีทางไสยศาสตร์เพื่อป้องกันคุณไสยจากฝ่ายตรงกันข้าม และเป็นการป้องกันเสนียดจัญไรไม่ให้เกิดขึ้นกับคณะ รวมถึงทำพิธีไหว้ครูบูชาเทพารักษ์

เสด็จจากเบิกโรง คนชองจะออกมานั่งกลางเวที ตัวพระ ตัวนาง และพี่เลี้ยง นั่งเป็นแถวครึ่งวงกลมหันหน้าเข้าหาคนชอง และขับร้องคลอเข้ากับเสียงชองแล้วลุกขึ้นเดินร่ายรำและร้อง

เพลงไป รอบ ๆ เวทีตามทำนองดนตรีการรำเบิกโรง หลังจากนั้นตัวละครก็จะกลับไปนั่งคอยหลังเวที คงเหลือแต่ตัวมะโง่งที่ยืนขับร้องและเจรจาแนะนำตัวให้ผู้ชมทราบว่าคณะมาจากที่ใด อยู่ที่ไหนกำลังจะทำอะไรในท้องเรื่องที่จะแสดง จากนั้นตัวตลกหรือเสนาก็จะออกมาพบปะพูดคุยกับผู้ชมและนำเข้าสู่การแสดงในแต่ละคืน เรื่องที่ใช้ในการแสดง มีหลายเรื่อง ทั้งที่แต่งขึ้นเอง และเรื่องที่ได้รับความนิยมจากชาว อินเดียน และจากนิยายพื้นบ้านของไทย

อดีตที่ผ่านมามะโง่งเป็นการแสดงที่ให้ความบันเทิงแก่พี่น้องชาวไทยมุสลิม และในบางโอกาสก็ใช้การแสดงมะโง่งเพื่อแก้แค้นหรือสะเดาะเคราะห์ตามความเชื่อของคนในชุมชน แต่ในยุคปัจจุบันการแสดงมะโง่งกลับเลือนหายไปจากสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับบรรดาศิลปินพื้นบ้านและคณะมะโง่งพบว่าการที่มะโง่งไม่ได้รับความสนใจจากสังคมมีสาเหตุพอประมวลเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. แสดงมะโง่ง ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเพียงภาษาเดียว ไม่มีศิลปินมะโง่งคณะใดกล้าพอที่จะเป็นแกนนำในการใช้ภาษาถิ่นใต้หรือภาษากลางในการแสดง เพราะกลุ่มศิลปินมะโง่งจะจำกัดกรอบของการแสดงว่ามะโง่งเป็นการแสดงของชาวไทยมุสลิม จึงต้องใช้ภาษาชาววิหรือมลายูท้องถิ่นเท่านั้นทำให้โอกาสในการแสดงมะโง่งจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มของชาวไทยมุสลิม
2. คณะมะโง่งขาดการพัฒนารูปแบบการแสดง เคยแสดงอยู่อย่างไรเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว ทุกวันนี้ยังไม่เปลี่ยนแปลงทำให้มีลักษณะที่ซ้ำซากจำเจไม่ดึงดูดผู้ชม
3. ในสังคมมีสื่อรูปแบบใหม่ เช่น วงดนตรี ภาพยนตร์ คณะตลก หรือแม้แต่หนังตะลุง มโนราห์ ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นเมือง ต่างก็เป็นคู่แข่งหรือเป็นสื่อบันเทิงทางเลือก ที่มาแย่งโอกาส ในการแสดงของมะโง่ง
4. ศิลปินมะโง่ง ขาดการสืบสานและถ่ายทอด ทำให้ไม่มีศิลปินรุ่นใหม่เข้ามาแทนที่ศิลปินรุ่นเก่าซึ่งชราภาพลงทุกวัน ผู้เล่นมะโง่งจึงลดน้อยลงตามลำดับ
5. ศิลปินมะโง่งผู้ชายซึ่งออกมาเผยแพร่ศาสนาที่เรียกว่า “คาวะ” ส่วนใหญ่จะไม่กลับมาเป็นศิลปิน เพราะหลักศาสนาไม่ส่งเสริมให้ชาวไทยมุสลิมมีกิจกรรมด้านบันเทิง ชาวไทยมุสลิมที่ออกคาวะเมื่อกลับมาก็มีกรอบในการดำรงชีวิตในสังคมที่ต่างไปจากเดิมกล่าวคือผู้ที่ออก “คาวะ” จะถูกจับตามองจากผู้คนในสังคมซึ่งคาดหวังว่าพวกเขาต้องเป็นผู้นำนัถือยกย่อง กลายเป็นผู้นำที่มีระเบียบและเป็นต้นแบบในการนัถือศาสนาอย่างเคร่งครัด ผู้ที่ออกคาวะจึงต้องคอยระมัดระวังไม่ให้ผิดขนบและจารีตทางสังคมอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ศิลปินมะโง่ง และศิลปินพื้นบ้านอื่นๆ ของชาวไทยมุสลิมต้องหมดไปจากสังคมอย่างรวดเร็ว

สาเหตุเพียงห้าประการที่หยิบยกมาเล่าสู่กันฟัง ก็คงพอที่จะจะเป็นข้อมูลให้ท่านพยานการณ์อนาคตของการแสดงมะโง่งได้ไม่ยาก ท้ายที่สุดคงทำได้เพียงแต่ภาวนาขอให้การพยานการณ์

ผิดพลาด และให้เกิดปาฏิหาริย์มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาโอบอุ้มดูแลเพื่อให้มะโย่งดำรงอยู่ในสังคมภาคใต้สืบต่อไป

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ (2540 : 113) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการแสดงมะโย่งไว้ว่า มะโย่งก่อนแสดงจะมีการไหว้ครูอย่างความเชื่อของศิลปินโดยทั่วไป เจ้าภาพจัดหาหมากพลู ค้ายดิบ น้ำข้าวสาร เงิน 30 บาท เป็นค่ากำนัลครู (มอบให้นายโรงหรือพ่อหมอประจำคณะ) จากนั้นมีการปัดรังควานหรือขับไล่ผีโดยช้ดข้าวสารไปรอบโรงแสดง เสร็จแล้วคณะมะโย่งคิมน้ำมนต์เพื่อประสพผลสำเร็จในการแสดง

เมื่อคนตรีบรรเลง ตัวนางหรือมะโย่งเป็นแถวหน้ากระดาน หันหน้าเข้าหาคนสี่ซอ แล้วร้องเพลงไปตามจังหวะเสียงซอ ต่อมาลูกขึ้นขึ้นเดินร่ายรำร้องเพลงไปกลางเวที เป็นลักษณะทำนองรำเบิกโรง จากนั้นทุกคนกลับไปนั่งรอคอยบทบาทการแสดงของตน

เมื่อมะโย่งนั่งลงเรียบร้อยแล้ว ผู้แสดงที่เป็นมะโย่งหรือรายา ออกมานั่งหน้าคนสี่ซอ จากนั้นลูกขึ้นขึ้นขับร้องและเจรจาแนะนำตนเองพร้อมกับบอกจุดประสงค์และเรื่องที่จะแสดง

ลำดับต่อมามะโย่งหรือเปาะโย่งร้องเพลงเรียกหาเสนา เป็นทำนองโศครวญว่าเกิดความทุกข์ยาก ขอให้เสนาคนใดคนหนึ่ง จะลุกขึ้นมาแสดงก่อนแล้วก็ขานรับ แต่คำขานรับมักไม่สุภาพ เพราะยังทราบไม่ชัดว่าผู้ใดเรียกตนเลขพูดจาด้วยถ้อยคำตลกโปกฮา แม้จะประชันหน้ากับรายาก็แสร์งทำไม่รู้จัก จนรายาใช้แสร์หว่ายแตะที่แขนหรือขาเบา ๆ ทำให้ตัวตลกซึ่งมีท่าทางสะลึมสะลือรู้สึกตัวนั่งลงยกมือไหว้ แล้วเจรจาเพื่อเข้าสู่เรื่องที่จะแสดง

จากนั้นมะโย่งเริ่มต้นบอกชื่อและบ้านเมืองตามท้องถื่น พร้อมกับเล่าถึงความทุกข์ร้อนเมื่อเล่าจบแล้วจึงสั่งให้เสนาไปตามเสนาอีกนายหนึ่งเข้ามา เสร็จแล้วจึงดำเนินเรื่องตามที่กำหนดไว้

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ (2519 : 72-74) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการแสดงมะโย่ง ในหนังสือตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้ไว้ว่า การแสดงมะโย่งเริ่มต้นด้วย พระเอก หรือเปาะโย่งนำผู้แสดงทุกคนนั่งล้อมเป็นวงกลมหันหน้ามาทางดนตรีและผู้ชม จากนั้นเปาะโย่งเริ่มต้นไหว้ครู ด้วยการร้องเพลง “มีกาด้บ รีบับ” โดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที ระหว่างนั้นผู้แสดงอื่น เคลื่อนไหวนิ้วมือ แขน และลำตัวอย่างช้าๆ เมื่อเพลงจบก็เปลี่ยนจากทำนองเป็นทำยีน จากนั้นผู้แสดงจะรำช้า ๆ รอบ ๆ เวทีต่อมาผู้แสดงคนหนึ่งออกมาร้องเพลงเริ่มเรื่อง เมื่อจบแล้วเปาะโย่งออกมาแนะนำตัวแล้วดำเนินเรื่อง

ส่วนมะโย่งในสี่จังหวัดภาคใต้ ก่อนแสดงจะมีการไหว้ครู เครื่องสังเวทหรือเครื่องกำนัลส่วนใหญ่มีข้าวสาร 1 จาน เงิน 15 สตางค์ แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น 15 บาท จากนั้นมีการปัดรังควานหรือไล่ผี โดยการช้ดข้าวสารรอบ ๆ โรง และให้ผู้แสดงคิมน้ำมนตร์ เมื่อเริ่มแสดงจะมีผู้หญิงประมาณ 7 คน ออกมารำและร้องต่อหน้าเปาะโย่งส่วนลูกคู่ก็ร้องตาม โดยใช้เวลาประมาณ

20 นาที เช่นกัน เมื่อร้องและร้องเสร็จแล้ว ผู้หญิงแสดง 1 ใน 7 ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ออกไปถามเปาะโย่งว่าจะให้ช่วยเหลืออะไรบ้าง เปาะโย่งก็สั่งให้ไปบาป้อรันตูวอ หรือเสนาอาวุโส จากนั้น ดำเนินเรื่องตามที่กำหนดไว้

เรื่องที่ใช้แสดงมะโย่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรัก และท้องเรื่องทำนองจักร ๆ วงศ์ ๆ อย่างนิยายไทย เรื่องที่นิยมแสดงมีประมาณ 12 เรื่อง ที่ยอดเยี่ยมได้แก่เรื่อง ความมูคอ หรือ เทพธิดา เนื้อเรื่องเกี่ยวกับว่าวภูลัน หรือว่าววงเดือนโดยมีเรื่องย่อ ดังนี้

เจ้าชายองค์หนึ่งเป็นราชบุตรบุญธรรมของกษัตริย์เชื้อวงศ์อัญญาแคหา วันหนึ่งเจ้าชายได้รับเชิญจากเจ้าหญิงซึ่งเป็นเทพธิดา ณ สรวงสวรรค์ โดยจารึกคำเชิญบนกลีบบัวลอยมาตามกระแสน้ำ เป็นผลให้เจ้าชายขอขมาว่าวพิเศษจากพระมารดาเป็นพาหนะไปสู่ทิพย์วิมานพร้อมมหาดเล็กคนสนิท 2 คน

เมื่อถึงอุทยาน เจ้าชายและมหาดเล็กปลอมกายเป็นแมวและหนูวิ่งตรงมาที่พระตำหนัก ต่อมาเจ้าชายได้ลักลอบเข้าไปพบองค์หญิงและความลับก็รั่วไหล เพราะที่เลี้ยงเจ้าหญิง เพราะที่เลี้ยงเจ้าหญิงได้ยินเสียงสนทนาจากห้องบรรทม ในที่สุดเย็นวันหนึ่งขณะที่เจ้าชายกำลังหนี ออกทางบัญชีก็ถูกยิงด้วยธนูสิ้นพระชนม์

มหาดเล็กนำพระศพกลับสู่บ้านเมืองโดยว่าวพิเศษ ระหว่างจัดงานพระศพ ปรากฏว่าเจ้าหญิงเสด็จลงมาแปลงกายเป็นคนเก็บสมุนไพรเพื่อช่วยให้เจ้าชายคืนชีพ เมื่อได้ผลเจ้าหญิงก็อันตรธาน เป็นเหตุให้เจ้าชายความว่าวพิเศษตามไปยังวิมานและมีความสุขด้วยกัน

เรื่องที่ยาวเป็นพิเศษ คือเรื่องหอยสังข์ ซึ่งจะนำมาเล่าเป็นการเปรียบเทียบกับสังข์ทองของไทย เริ่มเรื่องพระราชองค์หนึ่งหวังได้ไอรสจากประไพสุหรี หรือมเหสีองค์ที่ 1 ซึ่งเป็นธิดาของพญานาค แต่ปรากฏว่าพระราชินีได้รับความอภัยสมมากเพราะได้ไอรสเป็นหอยสังข์ จึงจับโล่มเหสีออกจากวัง

มเหสีหรือธิดาพญานาคไปอาศัยกับฤาษีในป่า ต่อมาทราบว่าหอยสังข์นั้นมีเจ้าชายอายุ 15 ปี ซ่อนอยู่ข้างใน ปกติเจ้าชายมักวิ่งเล่นกับชาววัง และด้วยความเก่งกล้าพระองค์ได้รับยกย่องเป็นผู้นำหมู่ วันหนึ่งพวกเด็กหนุ่มไปหยอกล้อและแกล้งนายพรานล่าไก่ป่า จนถึงกับมีเรื่องฟ้องไปถึงในวังเพราะนายพรานผู้นั้นเป็นคนหลวง

พระสังข์ถูกนำไปเฝ้า และไม่ยอมคารวะพระราชินี เพราะเจ็บแค้นที่พระมารดาได้รับความลำบาก แลเมเจ้าชายอาละวาดทุบข้าวของแตกกระจายเป็นเหตุให้พระราชินีโรธนำพระสังข์ไปประหารแต่คนดาบไม่ระคายผิว ต่อมนำไปให้ช่างเหยียบเหยียบก็ไม่สำเร็จในที่สุดนำเจ้าชายอัดเข้าไปในกระบอกปืนใหญ่แทนกระสุน แล้วยิงออกไปตกลงทะเลลึก แต่ด้วยบุญกุศลเป็นเหตุให้พญานาคซึ่งเป็นพระอัยกาช่วยชีวิตไว้ และนำไปให้นางยักษ์เลี้ยงแทน ต่อมาพระสังข์รู้ความลับว่า

มารดาเลี้ยงเป็นราชสวัญญาณซ่อนไว้ในโอ่งแก้ว จึงทุบโอ่งแก้วนั้นเป็นเหตุให้นางยักษ์ถึงแก่ความตายทันที

ระหว่างอาศัยอยู่กับนางยักษ์นั้น พระสังข์ได้ร่ำเรียนวิชาล่องหน และได้พบหนังสือมนต์หนึ่งไม่มีหาง สวมแล้วเหาะเดินอากาศได้ เมื่อออกจากเมืองราชสวณ เจ้าชายก็ได้เหาะมาที่เมืองแห่งหนึ่งขณะนั้นพระธิดา 7 พระองค์ กำลังเก็บดอกไม้เพื่อใช้ในพิธีหมั้น เจ้าชายได้ใช้เวทย์มนต์คาถาไม่ให้ผู้อื่นเห็นพระองค์ ยกเว้นพระธิดาองค์สุดท้าย พระสังข์ขอความรักจากนางในที่สุดพระธิดา ตกหลงใหลกับวานรปลอม

เมื่อพระราชาทรงทราบเรื่องก็กริ้ว จึงจับไล่ธิดาและลูกเขยวานรออกจากวัง ภายหลังพระราชาคลั่งแกล้งให้เขยทั้ง 7 ทำงานที่แสนยาก ซึ่งคิดว่าเขยสุดท้องทำไม่สำเร็จ แต่พระสังข์ทำได้สำเร็จทุกครั้ง เพราะอาศัยเวทย์มนต์เป็นสำคัญ เมื่อถึงพิธีแต่งงานตั้งบุตรเขยเป็นรัชทายาทปรากฏว่าเขยวานรเปิดเผยความจริง และได้ขอร้องให้เป็นผู้สืบสันตติวงศ์ต่อไป เรื่องหอยสังข์ล่มลายก็จบลงด้วยประการฉะนี้

ส่วนเรื่องหอยสังข์สำนวนมะโพงภาคใต้ยังแตกต่างออกไปอีก กล่าวคือพระสังข์กับพระมารดาไปอาศัยอยู่กับชาวไร่ พระสังข์มีไก่อชนตัวเก่งเข้าไปทำชนกับพระราชา (ความจริงคือพระบิดา) เมื่อไก่อชนพระสังข์ชนะ กุมารกลับถูกทหารจับนำไปประหารชีวิตพระสังข์จึงวิ่งวนนำไก่ไปคืน พระมารดาก่อน ภายหลังพระมารดาติดตามพระสังข์มาที่วังและได้พบกับพระสวามีต่างคนต่างรู้ความจริง เรืองก็จบลงด้วยความสุข

สมัยโบราณมะโพงได้รับพระราชทานที่นาและบ้านเรือน และผู้แสดงที่มีรูปร่างสวยและร้องรำเก่งอาจได้รับแต่งตั้งเป็นสนม แม้แต่ตลกหรือเสนาอาวโสก็ได้รับเกียรติจากพระราชา เช่น พระองค์ได้รับข่าวไม่ดีจากข้าราชการ ก็จะให้ตลกหรือเสนาแสดงบทแทรกตามที่พระองค์บอก เพื่อต้องการเตือนข้าราชการที่ไม่ดีโดยทางอ้อม

ปัจจุบันการแสดงมะโพงในจังหวัดภาคใต้ ออกจะหาดูได้ยาก เพราะขาดผู้สืบทอดการแสดง อีกประการหนึ่งไทยมุสลิมส่วนใหญ่หันมานิยมการแสดงหรือมหรสพสมัยใหม่ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรีลูกทุ่ง ทำให้การแสดงมะโพงค่อยเลือนหายไปตามลำดับ

วัน มโรหบุตร (2525 : 199-120) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการแสดงมะโพง ไว้ว่า ก่อนแสดงจะต้องมีครูหมอมานั่งสืบทอดที่หน้าโรง ครูหมอต่ำนมากเป็นชายซึ่งมีอาวโสในโรงนั้น ครูหมอมจะร้องเพลงมีเนื้อทำนองขอโทษขอภัยต่อพระภูมิเจ้าที่ พร้อมกับสืบทอดทำนองเมื่อหมดเพลง ตัวแสดงจะมีเปาะโพง และตัวนางหนึ่งหรือสองคนออกมานั่งหน้าครูหมอม ครูหมอมจะสืบทอดเป็นเพลงช้า ๆ ให้พวกแสดงร้องตามเริ่มแต่ร้องเวลานั่ง จนกระทั่งยืนรำ นั่ง กลอง ก็ตีไปตามจังหวะเพลง

การแสดงมะโย่งนี้ มี 2 ช่วงด้วยกัน คือช่วงแรก ตอนหัวค่ำจะเป็นช่วงการรำและร้องเพลง มีผู้แสดงที่ออกมารำก็คนก็ผลัดกันร้องเพลงและรำ เนื้อร้องก็เกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชาย คือนายโรงและตัวนาง ตอนนีใครที่มีเสียงดีร้องเพลงเพราะก็จะเป็นที่นิยมของผู้ดูมากบางทีก็มีผู้ขอเพลงให้ผู้ที่มีเสียงดี ๆ ร้อง ในตอนหลัง ๆ นี้บางทีก็ต้องเดินร้องเงี้ยวให้ตามคำขอร้องของผู้ดูก็มีการแสดงช่วงนี้จะกินเวลาสักสองชั่วโมงก็จบ เวลาแสดงของมะโย่งโดยมากก็จะเริ่มแต่สองทุ่มกว่าๆ แล้วก็ไปเลิกเอาราวเที่ยงคืนเมื่อจบการแสดงในช่วงแรกนั้นแล้วว่าเป็นเรื่องพิธีแล้ว ตัวพรานก็จะออกมาแสดงรวมเป็นตัวละครไป เพื่อให้คนดูชอบ

การแสดงนี้จะสมมุติว่านายโรง (เปาะโย่ง) เป็นเจ้าเมืองอะไรก็ได้ แล้วก็มีย่าว หรือบางทีเรียกว่า พี่เลี้ยง ซึ่งนายโรงจะเรียกว่า อาแวปงาโชะฮ์ ก็แสดงเข้าเรื่องบ้าง ตลกไปกษาไปบ้าง จนหมดเวลาก็เลิก ในคืนหลังก็แสดงอีกแต่ไม่มีการต่อเรื่องแบบคืนก่อนๆ เริ่มเรื่องเอาใหม่เป็นดังนี้เสมอไป การแสดงมะโย่ง ส่วนมากก็มีแต่เพียงสามคืนก็เลิกไป ฟ้าใหม่ปี ใหม่เมื่อมีการทำบุญก็อาจจะมาแสดงอีก ในสมัยก่อนนี้ การนำมาแสดงไม่ใคร่แพงนัก คืนหนึ่งเพียงสักร้อยสองร้อยบาท ก็ถมไปแล้ว แต่มาตอนนี้พันสองพันก็หาไม่ใคร่ได้ นอกจากนั้นก็มียหรสพอื่นๆ ซึ่งชวนดูมากกว่าขึ้นการแสดงมะโย่งจึงชักจะห่างไป

การแสดงที่คล้ายกับมะโย่งมากอีกอย่างหนึ่งก็คือ มโนห์รา ตามสำเนียงชาวบ้านว่ามะนอ รอมโนห์ราเราแต่เดิมนั้นในปัตตานีไม่มี มีแต่มโนห์ราของต่างจังหวัด เช่น สงขลา พัทลุง สุราษฎร์ เป็นต้น มโนห์ราต่างจังหวัดก็เคยมีมาแสดงบ้างในหมู่ชาวไทยพุทธ หรือโรงศาลเจ้าหัวตลาดแต่ชาวบ้านอิสลามไม่นิยม หรือไม่ดูเลย เพราะมโนห์ราแสดงเป็นภาษาไทย ซึ่งชาวบ้านไม่เข้าใจจึงถึงจะมีการแสดงบ้าง ชาวบ้านก็ไม่ใคร่จะไปดูมาภายหลังเกิดมีชาวไทยพุทธซึ่งมีถิ่นฐานในจังหวัดปัตตานี นานๆ พวกนี้พูดภาษาพื้นเมืองได้ร้องเพลงพื้นเมืองได้ ได้ริเริ่มมโนห์ราพูดภาษาพื้นเมืองขึ้น ใช้วิธีแสดงเหมือนการแสดงมะโย่งทุกอย่าง หากแต่นายโรงนั้นแต่งตัวเป็นมโนห์ราเหมือนมโนห์ราตามจังหวัดสงขลา หรือพัทลุงส่วนตัวนางนั้นก็เป็นผู้ชาย แต่แต่งตัวเป็นผู้หญิงชาวบ้านร้องเพลงแบบมะโย่ง บางคนเสียงดี ร้องเพลงเก่ง เป็นที่นิยมของชาวบ้าน ภายหลังมโนห์ราแบบนี้ก็มีคนนิยมหามาแสดงเช่นกัน

เครื่องดนตรีของมโนห์รา นี้ ก็มีแบบดนตรีมะโย่งทุกอย่าง และเพิ่มเครื่องมโนห์ราเข้าอีกด้วย ส่วนซอไม่มี นอกนั้นเหมือนกันหมด เวลาร้องเพลงก็ร้องเป็นเพลงมะโย่ง เว้นแต่ตัวพรานนั้นเมื่อแสดงจะต้องสวมหน้ากากแบบพรานมโนห์ราของต่างจังหวัดอีกด้วย

2. โอกาสที่ใช้ในการแสดง

จากการศึกษาโอกาสที่ใช้ในการแสดงมะโย่ง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

กรมศิลปากร (2544 : 199) ได้กล่าวถึงโอกาสที่ใช้ในการแสดงมะโย่งไว้ว่า เมะโย่งจะมีการแสดงตามโอกาสเมื่อมีการทำบุญมงคลต่าง ๆ ของชาวพื้นเมือง เช่น การทำบุญ สมรส การทำบุญเข้าสู่นัด เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านที่พอมืออันจะกินมักจะหามาเล่น หรือถ้าหากไม่มีการทำบุญ เมื่อนึกสนุกจะให้มีการรื่นเริงในบ้านก็อาจจะหามาเล่นบางครั้งบางคราวได้

มะโย่งที่มีมาจากการบูชาขวัญข้าว หรือแม่โพสพ

นุริยัณ สาและ (2542 : 59) ได้กล่าวถึงโอกาสที่ใช้ในการแสดง มะโย่งไว้ว่ายังมีขึ้นเนื่องในโอกาสประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ เช่น ในงานพิธีกรรมบูชาขวัญข้าว (ยกเลิกไปแล้ว) งานแก้บนสะเดาะเคราะห์และเนื่องในงานประเพณีเทศกาลเฉลิมฉลองและงานรื่นเริง เช่น ประเพณีงานแต่งงาน งานเข้าสู่นัด งานเมอลิด งานฮาวิรายา งานเทศกาลประจำปีของจังหวัด งานต้อนรับบุคคลสำคัญระดับประเทศ (ปัจจุบันไม่มีใครมี)

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2540 : 79) ได้กล่าวถึงโอกาสที่ใช้ในการแสดงมะโย่งไว้ว่า การแสดงมะโย่งในอดีตเป็นที่นิยมของชาวไทยมุสลิมมาก และสามารถแสดงได้ทุกโอกาส เช่น งานเทศกาลประจำปี งานมงคลสมรส งานเข้าสู่นัด ในบางโอกาสก็เล่นเพื่อแก้บน หรือเพื่อสะเดาะเคราะห์ให้กับเจ้าภาพ หรือผู้ป่วยก็ได้

3. เพลงร้อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเพลงร้องของการแสดงมะโย่ง ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2525 : 37-38) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า

ในการแสดงมะโย่งไว้ว่า เพลงมะโย่งมีลีลาทอดเสียงยาวคล้ายเพลงเปอร์เซีย ซึ่งมีอิทธิพลต่อไทยมุสลิมปัตตานีมานานแล้ว ตัวอย่างชื่อทำนองเพลง

1. ลาฆูบารัต อันโฮอร์ เพลงสำหรับประกาศข่าว
2. ลาฆูมืองัมโบว์ เพลงโสก
3. ลาฆูมืองูเล็ด เพลงกล่อมเด็ก บางครั้งใช้แสดงความรักความฝัน
4. ลาฆูยูร์ เพลงแสดงความเหน็ดเหนื่อย หรือเบื่อหน่าย
5. ลาฆู กิซังอามัส เพลงร้องหมู่ขณะทำงานร่วมกัน
6. ลาฆูติมัง - ติมังวือดู, ลาฆูจาเมะมานัส, ลาฆูปานังงาวิ ทั้ง 3 เพลงนี้ใช้สำหรับ

บทละครหว่างหนุ่มสาวโดยเฉพาะ

ทำนองเพลงดังกล่าวนี้นักแสดงหญิงเป็นผู้ร้อง และมีเพลงเพียง 2-3 เพลงเท่านั้นร้องโดยตัวตลกอีกประการหนึ่งผู้ร้องต้องเปล่งเสียงออกมาอย่างเต็มที่ คนตรีเพียงแต่คลอตาม หลังจากร้องเพลงจบวรรคหนึ่งแล้ว ผู้แสดงอื่นๆ จะรับพร้อมกัน

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงมีจำนวนหลายเพลง เช่น เพลงกะลาเต เพลงปาร์ค เพลงกือ
เกาะ เพลงรองเง็ง เพลงลาฆุชะแซ เพลงลาฆุปีแซ เพลงลาฆุโย่ง และเพลงลาฆุอาเนาะ ตัวอย่าง
เพลงมะโย่งเนื้อเพลงลาฆุอาเนาะหรือเพลงกล่อมเด็ก

“ปีเรกคาเลอาตี

กาเมาะดาเลดาคอ

ซูเกาะคาเลฮีตี

แฮมะ ขาตา เนาะจารี

ลาเวมิโนง ปือฮาโชะ

ราเกาะกิมานอ

ดาเคอะ ชามอ อามอ

เนาะปา ชะกาลีลาตุ

ถอดเป็นภาษาไทยได้ความสั้งเขปดังนี้

รำพันฝันใฝ่ในจิต

ครวญคิดในอกวิตกเอ๋ย

คงปลื้มชื่นใจกระไรเลย

ลูกเอ๋ย แม่ เจ้าจะมา

นิจจาเจียบหายไปไหน

ทรมวยไม่อยู่กับข้า

ร้องเรียกงดักษณ์สักครา

กลับมาลูกน้อยคอยเอย

4. เรื่องที่แสดง

จากการศึกษาได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงเรื่องที่แสดงมะโย่งไว้ดังนี้

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2525 : 39-40) ได้กล่าวถึงเรื่องที่แสดงในการแสดงมะโย่งไว้ว่า
ส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรักและทำนองจักร ๆ วงศ์ ๆ อย่างนิทานไทย เรื่องแสดงที่อยู่ในความนิยม
มีประมาณ 12 เรื่อง ที่ขอดเขียนได้แก่ ความมุด ซึ่งมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับว่าวหลุด ถัดมาได้แก่
หลายเรื่องหอยทอง หรือกอดังมัส มีหลายสำนวน และคล้ายคลึงกับสังข์ทองของไทย ขอเล่าเป็น
ตัวอย่างลำดับดังต่อไปนี้

เรื่องความมุด

เจ้าชายองค์หนึ่ง เป็นราชบุตรบุญธรรมของกษัตริย์วงศ์สัตยเดหวา วันหนึ่งเจ้าชายได้รับเชิญจากเจ้าหญิงซึ่งเป็นเทพธิดา โดยจารึกคำเชิญที่กลีบบัวลอยมาตามกระแสน้ำ เป็นผลให้เจ้าชายขออภัยว่าวิเศษจากพระมารดาเป็นพาหนะไปสู่ทิพย์วิมาน พร้อมด้วยมหาดเล็กคนสนิท 2 คน

เมื่อถึงอุทยาน เจ้าชายและมหาดเล็กปลอมกายเป็นแมวและหนูวิ่งตรงมาที่พระตำหนัก ต่อมาเจ้าชายได้ลักลอบเข้าไปพบองค์หญิงและความลับก็รั่วไหล เพราะพี่เลี้ยงเจ้าหญิง เพราะพี่เลี้ยงเจ้าหญิงได้ยินเสียงสนทนาจากห้องบรรทม ในที่สุดเย็นวันหนึ่งขณะเมื่อเจ้าชายกำลังหนี ออกทางบัญชีก็ถูกยิงด้วยธนูสิ้นพระชนม์

มหาดเล็กนำพระศพกลับสู่บ้านเมืองโดยว่าวิเศษ ระหว่างจัดงานพระศพ ปรากฏว่าเจ้าหญิงเสด็จลงมาแปลงกายเป็นคนเก็บสมุนไพรเพื่อช่วยให้เจ้าชายคืนชีพ เมื่อได้ผลเจ้าหญิงก็อันตรธาน เป็นเหตุให้เจ้าชายควมมัววิเศษตามไปยังวิมานและมีความสุขด้วยกัน

เรื่องกอดังมัส (ส่วนวันที่ 1)

ราชาปือชาครองเมืองสื่อนาสะปาฆาอุโยง และมีประไพหมสุหรินามว่า หมื่อเกาะจะคือราวันหนึ่งประไพหมสุหรินลงไปซื้อปลาในสระน้ำ เป็นที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง คือซื้อปลาที่โคกลับได้ หอยทองที่นั่น พระนางจำใจนำหอยทองกลับมาปรุงเป็นอาหารเสวย และไม่ช้าก็ทรงครรภ์ ครั้นถึงวันประสูติปรากฏว่าประไพหมสุหรินประสูติโอรสเป็นหอยทอง

เมื่อราชาปือชาทรงทราบความจริง จึงให้พราหมณ์ดูแลหรือเสนานำประไพหมสุหรินไปโยยติ 40 ครั้ง แล้วเนรเทศออกจากเมือง ประไพหมสุหรินนำหอยทองไปอาศัยอยู่กับดาขาย (เวาะบือเน) ณกระท่อมหลังน้อย พระกุมารซึ่งซ่อนอยู่ในหอยเมื่อเห็นพระมารดาออกไปทำไร่กับดาขาย จึงแอบไปวิ่งเล่นกับลูกชาวเมืองเช่นนี้เสมอมา

วันหนึ่งพระกุมารไปแข่งขันเตะตะกร้อกับบุตรเสนา โดยสัญญาว่าผู้ใดเป็นฝ่ายแพ้จะถูกกร้อนผมนจนศีรษะล้าน ปรากฏว่าบุตรเสนาเป็นฝ่ายแพ้ จึงปฏิบัติตามกติกา ภายหลังเสนาทราบเรื่องจากบุตรจึงนำเรื่องขึ้นฟ้องร้องต่อราชา

ราชาจึงรับสั่งให้เสนานำไปจับพระกุมารแต่เสนานำไปปฏิบัติไม่สำเร็จ เป็นเหตุให้ราชาลงโทษทัณฑ์อย่างถึง จึงเสด็จนำไพร่พลออกไปพบพระกุมารที่กระท่อมนอกเมือง ในที่สุดพระกุมารพิสูจน์ให้เห็นว่าพระองค์เป็นทายาทของราชาโดยแสดงอภินิหารเข้าไปอยู่ในหอยทอง ราชาจึงรับประไพหมสุหรินและโอรสคืนพระนคร

เรื่องกอดังมัส (ส่วนวันที่ 2)

ราชาองค์หนึ่งปรารถนามีโอรสกับประไพหมสุหริน (ประไพหมสุหรินเป็นพระธิดาพญานาค) ต่อมาราชามีความอภัยอย่างยิ่ง เพราะมีทายาทเป็นหอยทอง จึงเนรเทศประไพหมสุหรินและหอยทอง ออกจากวัง

ประไหมสุหรีไปอาศัยกับฤาษีในป่า ต่อมาทราบว่ายายในหอยทงมีเจ้าชายกำบังอยู่ ปกติเจ้าชายมักวิ่งเล่นกับเด็กชาววังเสมอ ด้วยความเก่งกล้าจึงได้รับยกย่องให้เป็นผู้นำ

วันหนึ่งเจ้าชายไปหยอกเข้าพรานป่าล่าไก่ ถึงกับมีเรื่องฟ้องร้องเข้าไปถึงในวัง เพราะนายพรานผู้นั้นเป็นคนหลวง

เจ้าชายไม่ยอมคารวะราชา เพราะเจ็บแค้นที่พระมารดาได้รับความไม่เป็นธรรม เจ้าชายยังทรงทုตี่ข้าวของแตกกระจายเป็นเหตุให้รายนำโอรสไปประหาร แต่คมดาบไม่ระคายผิว นำไปให้ช่างกระตีกก็ไม่เป็นผล ในที่สุดเจ้าชายถูกจับอัดเข้าไปในกระบอกปืนใหญ่แล้วยิงออกไปตกกลางทะเลลึก แต่ด้วยบุญกุศลเป็นเหตุให้พญานาคซึ่งเป็นอภัยช่วยชีวิตไว้ และได้นำไปให้นางยักษ์เลี้ยงแทน ต่อมาเจ้าชายทราบความจริงว่าพระมารดาเลี้ยงเป็นยักษ์และมีวิญญูณซ่อนไว้ในโอ่งแก้ว เจ้าชายจึงทุบโอ่งแก้วเป็นผลให้นางยักษ์ถึงแก่ความตาย

ระหว่างอาศัยอยู่กับพระมารดาเลี้ยง เจ้าชายได้เรียนวิชาล่องหน และได้พบหนังสือเวทมนตร์ คำนวณแล้วหาะได้อย่างน่าอัศจรรย์ เมื่อหาะมาถึงเมืองแห่งหนึ่งซึ่งขณะนั้นพระบิดาทรงเจ็ดองค์กำลังเก็บดอกไม้เพื่อใช้ในพิธีหมั้น เจ้าชายใช้เวทมนตร์กำบังตนโดยให้พระบิดาองค์สุดท้ายต้องเห็นเพียงผู้เดียว

เมื่อราชาทราบว่าพระบิดารักใคร่วานรปลอม จึงจับไล่พระบิดาและบุตรเขยออกจากวัง และกลั่นแกล้งให้ทำงานที่แสนยาก แต่วานรปลอมทำงานสำเร็จทุกครั้ง ตอนจบก็ลงรอยอย่างพระสังข์ของไทย

เรื่องกอดังสำนวนมะโย่งมีหลายสำนวน เช่นกล่าวถึงเจ้าชาย มีไก่ชนตัวเก่งเข้าไปทำชนกับพระบิดา เมื่อไก่ชนของเจ้าชายมีชัยชนะ แต่กลับถูกทหารจับไปประหารชีวิต เจ้าชายทูลวิงวอนขอไก่ชนไปคืนพระมารดา ภายหลังประไหมสุหรีพบกับรายาต่างรู้ความจริงกันและกัน เรื่องก็เວັງ

นุริยัณ สาและ (2542 : 5938) ได้กล่าวถึงเรื่องที่น่าสนใจในการแสดงไว้ว่า เป็นนิทานต้นตำรับที่ใช้แสดงมะโย่งคือเรื่อง ราชามูดา (Raja Muda) ต่อมามีนิทานอื่นๆ อีกมากมายนิทานที่เป็นที่นิยมมากคือ เรื่อง ฆนดังอิมมัส (Gondang Emas) หรือสังข์ทอง ปูตรีติมนมูดา (Puteri Timun Muda) หรือเจ้าหญิงแดงอ่อน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นนิทานประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ มาแสดงคงเป็นเพราะมะโย่งเป็นละครรำในราชสำนักมาก่อน และแสดงให้สุดด้านและชนชั้นสูงในสังคมชมกัน การใช้นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการเกิดพระเกียรติในบุญบารมีของสุดด้าน และเมื่อมะโย่งได้กลายเป็นการละเล่นของชาวบ้าน ความนิยมในนิทานดังกล่าวก็ไม่หมดไป เพราะเป็นเรื่องสนุกสนานชวนติดตามถึงแม้นิทานบางเรื่องจะใช้เวลาในการแสดงนาน 3 วัน 3 คืน ติดต่อกันกว่าจะจบเรื่อง ผู้ชมก็ยังติดตามชมอดหลับอดนอน

ความเชื่อของมะโย่ง

นักวิชาการได้กล่าวถึงความเชื่อของมะโย่งดังนี้

นุริยัณ สาและ(2542 ; 5940) ได้กล่าวถึงความเชื่อของมะโย่งไว้ดังนี้

1. การใช้ศาลาในพิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม แต่ไปเกี่ยวข้องกับผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นความเชื่อในลัทธิฮินดู และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังที่ปรากฏในคาถาเบิกโรงความดังนี้

เฮอาตุตนาเาะ ชือมาแลตาเลาะ แมเนอากุนิง อยาเง ปูเนาะ

อาเวดิงจี รายอดีกาปง อยาเงอเสาะอากุนิง

มานอตะปะกราหมะ สุดู ฮิเล ยาคก ตะนาเงะ อยาเงละแคนะ

กาตูอาคอสปาอ แคนะ มิเตาะตุรน

ความหมายคือ พระภูมิผู้เป็นเจ้าของสุธา เทพดาผู้เป็นใหญ่ในห้วงอวกาศ พระราชาธิราชเหนือหมู่บ้าน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจตุรทิศ การละเล่นคำคี่นี้ ขอได้โปรดช่วยอภิบาล บ้านดาลให้บรรลุลความสำเร็จอย่ามีอุปสรรคมาขัดขวาง (อนันต์ วัฒนานิกรแลหลังเมืองปัตตานี) ผู้เขียนแปลความหมายของคาถาบทนี้ในมุมมองของคนมลายูว่า ดังนี้

เจ้าผีพสุธาทั้งที่มีนามว่า ฮาตุตานีฮ และฉือมาแลตานีฮ การละเล่นของข้านี้อย่าให้เสียหายได้ อาเวดิงจี ผีใหญ่ในหมู่บ้านนี้ อย่าได้สร้างความเสียหายให้กับการละเล่นของข้าที่ใดที่เป็นศักดิ์สิทธิ์ ทั้งที่อยู่ทางทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศตะวันออก ของจงอย่าได้ทำลายหากมีผู้ใดคิดทำลายขอให้ล้มเลิกความตั้งใจไป

หากพิจารณาจากความหมายและน้ำเสียงของคาถาบทนี้แล้ว มิได้เป็นการวิงวอนขอความคุ้มครอง แต่เป็นการบอกกล่าวห้ามปรามไม่ให้ผีทั้งหลายที่มีแผ่นดินเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยอย่ามารบกวนหรือก่อความสร้างความเสียหายให้กับการละเล่นมะโย่ง ซึ่งความเชื่อเรื่องผีนี้เป็นความเชื่อที่มาจากคติฮินดู และในปัจจุบันนี้ชาวมลายูเชื่อว่า ผีคือชาตานหรือไซตอนในศาสนาอิสลามนั่นเอง ซึ่งคอยเป็นปฏิปักษ์กับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่เรื่อยมา อีกคาถาหนึ่งที่น่าสนใจเป็นคาถาเบิกโรงของคณะ มะโย่งจากราชาวาส มีใจความว่า

เนาะ แซเปาะ ซติอฮูเย มาดู มาแบ ดีกีฮี กาเน คีบลาเก คี คะเป

เนาะ อุจะ ญูเนาะ ชาระ คาแล คาคอ ชือปาดีอธ กาคอ ชือริบู ยัง ฉาคี

เนาะ มิเตาะ อำปน คี เนเนาะ มาฮัส , จูรู

อำปน ชือออเฮ มาฮัส ยัง เกอชือมัว

เนเนาะ ฉาเง มูกอเย คายอ ปานัส ปูวะฮ์

ฉือเลาะเก บฮาซอ ปานัส ปูจีฮ มูกอเย ลายู

เนาะอาเกะ บฮาเกะ อาเกะ บฮาเกะเฮาะ ยัง อุโซเฮาะ ยัง อาซา
 เนาะ แหเปาะ มาแบ ดี กิฮิ ดี กาเน บลาแก คะแป อี อาดัฮ ดี บอวือฮ
 เนาะ แหเปาะ ฉือมาแล ดี กิฮิ ดี กาเน ดี บลาแก ดี คะแป ดี อาดัฮ
 ดี บอวือฮ

เนาะ แหเปาะ ปาคอ ซือฮูแบ มาดู

เนาะ แหเปาะ บือฮิ มีเตาะ อุโน บือฮิ ตีฆอ ลากือธ ปาคอ คือปะ

เปอแมเน เนาะโย่ง เมะบุงอ เนาะ เนาะ มีอนาบือฮ

(สัมภาษณ์ นางเจ๊ะเคาะ เจ๊ะเตะ บ้านเลขที่ ๖ หมู่บ้านจือปากอ ตำบลกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ

จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔)

ความหมายว่า

ขอปกป้องให้พ้นภัยจากศัตรู ฝึมาแบ มีอยู่ทางด้านซ้าย ขวา หลัง และหน้า

ขอบอกกล่าวสิ่งที่อยู่ในอก หนึ่งคำกล่าว หนึ่งพันอย่างที่เป็นไป

ขอขมาต่อบรรพบุรุษ ขอขมาต่อครูบาอาจารย์

ให้ขมาคนหนึ่งให้ขมาทั้งหมด

บรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย ขอท่านจงอย่ามีไบบหน้าโกรธเคืองเง้างอน

หัวร่อ เร่งรีน ขจัดไบบหน้าทีโกรธเคืองเง้างอนออกไป

ขออัญเชิญ สิ่งที่มีมาแต่ดั้งแต่เดิม

ขอปกป้องฝึมาแบที่อยู่ทางด้านซ้าย ขวา หลัง หน้า ข้างบน และข้างล่าง

ขอปกป้องฝึฉือมาแลที่อยู่ทางด้านซ้าย ขวา หลัง หน้า ข้างบนและข้างล่าง

ขอปกป้องเหล่าศัตรูทั้งหลายมิ ขอให้ถอยออกไปจากสถานที่แสดงมะโย่ง

ของเมะบุงอ จะเบิกโรง สักสามก้าว

เมื่อได้ะโบมีฮ ว่ากาลาบทนี้จบแล้วจะอัญเชิญบทขอพรในคัมภีร์อัล – กุรอาน เพื่อขอความ
 สวัสดิภาพจากองค์อัลลอฮ ขอให้การแสดงความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยไม่มีเหตุขัดข้อง
 แต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาคาถาเบิกโรงทั้งสองบทนี้ จริงอยู่ว่าสะท้อนให้เห็นความเชื่อของบรรพบุรุษ
 ในเรื่อง ฝึ วิญญาณ ที่มีอำนาจมีอิทธิพลต่อกิจกรรมของมนุษย์ อาจให้คุณหรือโทษ และเป็นความ
 เชื่อในลัทธิฮินดู แต่เมื่อชนชาวมลายูยังคงปฏิบัติอยู่ก็ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาไม่เชื่อในศาสนา
 อิสลามไม่เชื่อในพระเจ้า คือ อัลลอฮ แต่ปฏิบัติโดยถือเป็นธรรมเนียม และไม่กล้าจะทิ้งไปเสีย
 ที่เดียว จึงมีการอัญเชิญบทขอพรจากคัมภีร์อัล – กุรอานในตอนจบพิธี แสดงถึงความเป็นสัจยอด
 ของพิธีกรรมคือ ขอพรจากพระไม่ใช่ว่าฝึ ปัญหาที่จะว่าผิดหรือถูกอย่างไร ขัดแย้งกับศาสนา
 อิสลามมากนักน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับมุมมองและการตีความของแต่ละคน ไม่มีใครกล้าตัดสินว่าขัด

กับศาสนาอิสลามไปเสียทั้งหมด หรือไม่ขัดกับศาสนา เพราะเรื่องศาสนาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน แต่มีคาถาบทหนึ่งที่ใช้ในการสะเดาะเคราะห์ของคณะมะโย่งที่อิงกับความเชื่อในศาสนาอิสลาม ซึ่งมีคุณค่าควรแก่การศึกษาและพิจารณาว่ามะโย่งขัดกับหลักศาสนาอิสลาม ตามที่กล่าวกันไว้หรือไม่

เฮโมงตูโยะติเตะ สะตุติเตะยาดีโละ คืองากาแล

คูวอติเตะ ยาดีกาโบะ คืองา คีอู

ตีมอติเตะ ยาดีฮามละ คันแซเต

ปะติเตะ ยาดี ยิงคัน มาแม

ลีมอติเตะยาดี ญิงคันปายี

แนติเตะ ยาดีตูโมะเฮ

ตูโยติเตะ ยาดีกะมาแม อาแควม็อง

เมาะคันจะลากอ จะปอยังปญูอมะลือปัส - ลือปัสปะคา ฮารีนิง - ซอ - ลิมง - ตูโยะ

ลือปัส

คาถาบทนี้มีความหมายว่า

น้ำค้างเจ็ดหยด หนึ่งหยดเป็นวิญญาณและคำ (ภาษา) สองหยดเป็นหมอกและฝุ่น

สามหยดเป็นอิบลิสและชาดาน (อิบลิสคือหัวหน้าของพวกชาดานหรือไซดอน)

สี่หยดเป็นฉินและมาแม (พวกชาดานกลุ่มหนึ่ง)

ห้าหยดเป็นฉินและปายี (ปายีคือผีนางไม้)

หกหยดเป็นพืชพันธุ์

เจ็ดหยดเป็นรูปปั้นอาคัม

เคราะห์และอุบาทว์จัญไรจงหลุดพ้นไปนับแต่วันที่ หนึ่ง - ห้า - เจ็ด - จงหลุดไป

ใจความโดยรวมของคาถาบทนี้กล่าวถึงสรรพสิ่งที่มีในโลกนี้มีถิ่นกำเนิดมาจากพระเจ้าคือ องค์อัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียวพระองค์สร้างโลกสร้างมนุษย์จากดินเหนียว มนุษย์คนแรก คืออาคัม พระองค์ทรงสร้างธรรมชาติ สร้างพวกผี วิญญาณ มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ทั้งหมดนี้เป็นความเชื่อในศาสนาอิสลามไม่ใช่ความเชื่อของบรรพบุรุษที่ได้รับจากคติฮินดู

2. เครื่องเซ่นในพิธีกรรมเบิกโรง เครื่องเซ่นจัดเป็นมรดกความเชื่อจากบรรพบุรุษที่ยังหลงเหลืออยู่ในสังคมลาอูในการละเล่นมะโย่ง เราจะพบเครื่องเซ่นหลายชนิดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม เราได้ตั้งแต่โรงละครคณะมะโย่งที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงมะโย่งประกอบการรักษาผู้ป่วยที่เสาะเอกของโรงถือว่าเป็นเสาศู “ตียัง ชูรู” (Tiang Guru) จะประดับตกแต่งด้วยใบโกสนเงิน โกสนทอง และคันกระเช้าสีดา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่หมายถึง อุปกรณ์เครื่องมือในการรักษาโรคของแพทย์หลวง (ที่รักษาเฉพาะเชื้อพระวงศ์) ตรงเพดานหลังคาโรงด้านหน้าจะตกแต่งด้วยดอกไม้หลากสี แว่นขนมลา ข้าวตัง ข้าวเหนียวกว่น กล้วย อ้อย ใ้ส้ไก่ จำนวนมาก ซึ่งเป็นเครื่องเซ่น

ระลึกถึงครูและโรงแสงที่มีดอกไม้นานาพรรณ เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของวิมานพิทยสถาน ที่ตั้งอยู่ใจกลางวนอุทยานที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารคาวหวานและผลไม้ นอกจากนี้เครื่องเช่นประจำเสาโรงแล้ว ยังจะต้องมีเครื่องเช่นสำหรับโต๊ะโบมัส ผู้ทำพิธี และเครื่องเช่นสำหรับครูบาอาจารย์ วางไว้ในถาดดังนี้

เครื่องเช่นสำหรับโต๊ะโบมัส หรือบางคณะเรียกว่า “เปาะดา” ประกอบด้วย ใบพลูเงิน 10 บาท ข้าวเหนียว ขวัญสามสี คือ สีแดง ขาว เหลือง วางสลับกัน ก่อเป็นรูปทรงภูเขา ตรงกลางยอดปักไข่ต้มปอกเปลือกแล้ว 1 ฟอง และมีเทียน 1 เล่มปักตรงไข่อีกชั้นหนึ่ง สำหรับนี้จะวางไว้ตรงหน้าเปาะดา ซึ่งนั่งอยู่บนเสื่อ เสื่อที่รองนั่งเป็นสัญลักษณ์ที่ประทับของรามามูดา ซึ่งเป็นเทพผู้ให้กำเนิดมะโย่ง

เครื่องเช่นสำหรับบูชาครูซึ่งคนมลายูเรียกว่า กือรัสกูรู (Keras Guru) ประกอบด้วย พลุค่ายดิบ เงิน 12 บาท กายาน ข้าวเหนียวขวัญสามสี ไข่ต้ม 1 ฟอง เทียน 1 เล่ม วางในลักษณะเดียวกับข้าวเหนียวขวัญของโต๊ะโบมัส วางอยู่ข้างๆ โต๊ะโบมัส ด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาจากเครื่องเช่นจะเห็นความขัดแย้งกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน ที่ห้ามกระทำพิธีที่มีลักษณะการบูชาหรือเซ่นไหว้โดยเด็ดขาด แม้แต่พระเจ้าคืออัลลอฮ์ คนอิสลามมิได้เซ่นไหว้พระองค์ด้วยเครื่องเช่นคาวหวานแต่อย่างใด แต่จะสรรเสริญพระองค์ ขอพรจากพระองค์ด้วยการละหมาด สวดมนต์ โดยใช้บทสวดในคัมภีร์อัล-กุรอาน ถึงแม้ว่าการใช้เครื่องเช่นดังกล่าวนั้นมิได้หมายความว่า ผู้ปฏิบัตินั้นไม่นับถือคำสั่งสอนของพระเจ้า แต่พวกเขาปฏิบัติตามธรรมเนียมที่ปู่ย่าตายายเคยปฏิบัติกันมา และปัจจุบันค่อยๆ ขกเลิกไปมากแล้ว ตามที่ผู้รู้ทางศาสนาทั่วถึงกัน

3. ความเชื่อที่มีต่อเครื่องดนตรี ซึ่งนักดนตรีเชื่อว่าเครื่องดนตรีที่ใช้เล่นมีวิญญาณสิงสถู้อยู่ ซึ่งมีอำนาจที่จะสร้างความเดือดร้อนให้ผู้เล่นได้ หากมีการปฏิบัติไม่ถูกต้องหรือลบหลู่ต่อเครื่องดนตรีชิ้นนั้นๆ โดยเฉพาะรีบบับและฆง โต๊ะโบมัส ผู้ทำพิธีเบิกโรง และจุดเทียนไปวางที่เครื่องดนตรีเหล่านี้เป็นการบอกกล่าวสิ่งที่ไม่เห็นเหล่านั้น เหมือนกับว่าเป็นการให้ความสำคัญ ความเกรงกลัวต่อพวกมีวิญญาณเหล่านั้น (ซึ่งคนมุสลิมเรียกว่า อิบลิส หรือซาตาน) มากกว่าพระเจ้า

4. เรื่องราวหรือนิทานที่ใช้ในการแสดงเป็นเรื่องประโลมโลก ที่เต็มไปด้วยจินตนาการ สิ่งเพื่อฝัน ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่เป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีเรื่องราวของเทวดา นางฟ้า ผู้มีอำนาจพิเศษ สามารถคลบน้กาลให้เกิดสิ่งมหัศจรรย์ได้ โดยมีใช้อำนาจของพระเจ้า ซึ่งไม่มีในหลักคำสอนของอิสลาม ตัวอย่างเช่น เรื่อง สังข์ทอง หรือ มณังฆิมมัส (Gondang Emas) ที่มเหสีให้กำเนิดโอรสเป็นหอยสังข์ซึ่งเป็นเรื่องราวเหลือเชื่อเกินจริง ทั้งๆ ที่นิทานเหล่านี้มีคติธรรมสอนใจมากมาย และเป็นนิทานเพื่อความบันเทิง แต่มีกระแสความคิดเห็นว่า หากเยาวชนดู

นิทานเหล่านี้และหลงเชื่อไปโดยไม่คำนึงความจริง แยกไม่ออกว่าสิ่งที่แสดงนั้นเป็นนิทานแล้วอาจ
เกิดความสั่นคลอนในความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลามได้

บทที่ 3

การแสดงมโหรี คณะเจ้แย่นะห์ แสงตะวัน

คณะเจ้แย่นะห์ แสงตะวัน มีความสามารถในการแสดง มโหรี แบบราชสำนัก ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงละครของชาวไทยมุสลิม เป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิจัยเรื่อง มโหรี : กรณีศึกษา คณะเจ้แย่นะห์ แสงตะวัน ผู้วิจัยได้ศึกษาการแสดงมโหรีของคณะเจ้แย่นะห์ แสงตะวัน โดยแยกประเด็นศึกษาดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมา และผลงานการแสดงมโหรี
2. องค์ประกอบของการแสดงมโหรี
3. ขนบนิยมของการแสดงมโหรี
4. ความเชื่อของการแสดงมโหรี

ประวัติความเป็นมา และผลงานการแสดง

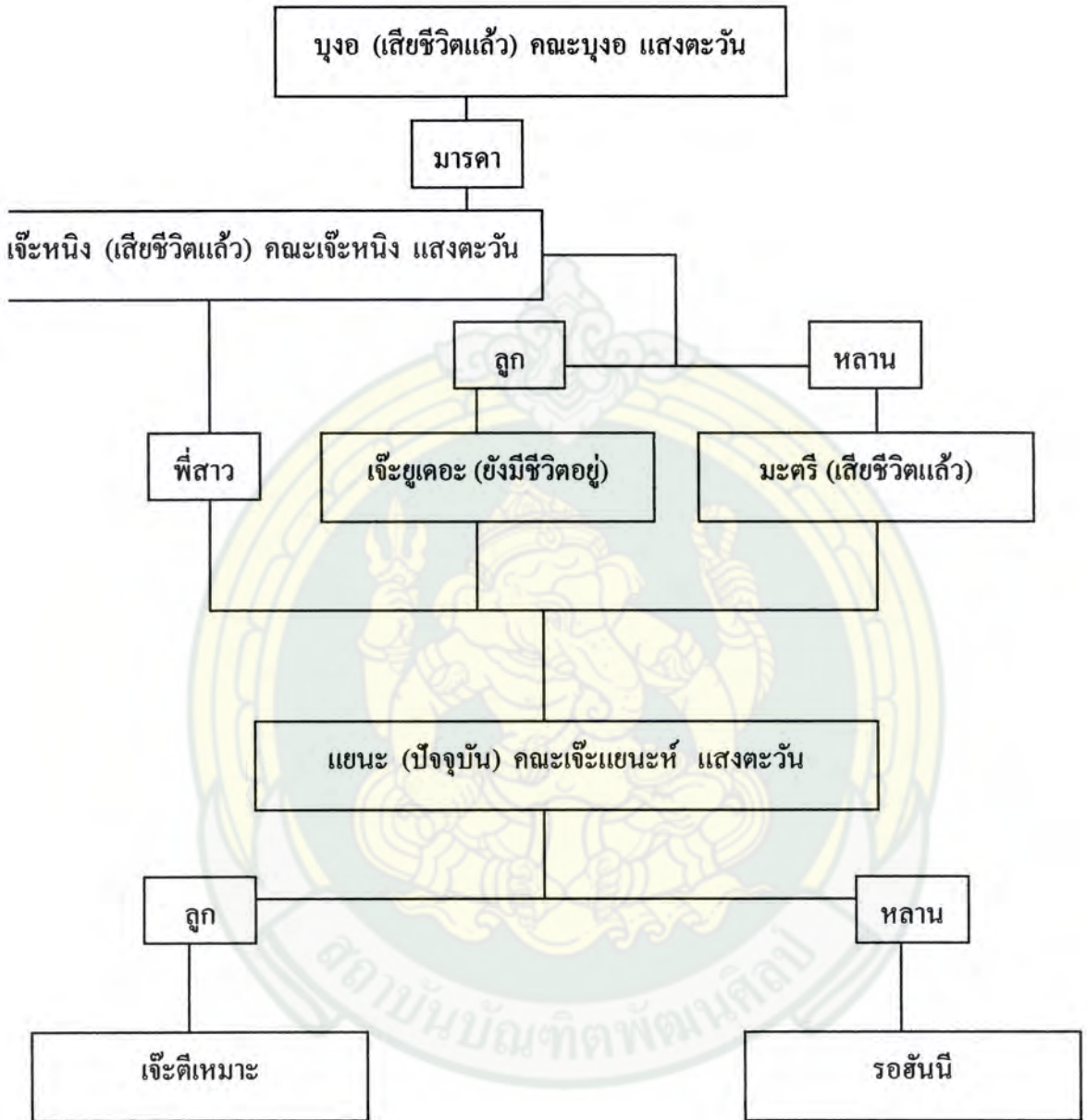
จากการศึกษาประวัติความเป็นมา และผลงานการแสดง มโหรีของคณะเจ้แย่นะห์ แสงตะวัน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาของการแสดงมโหรี

จากการสัมภาษณ์ แขนะ ลีวามะ นักแสดง และนักดนตรีมโหรี (สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการแสดงมโหรี ไว้ว่า เกิดที่ประเทศมาเลเซีย ปัจจุบัน เป็นประเทศมาเลเซีย การแสดงมโหรี มีการเล่นกันตั้งแต่ในบริเวณสามจังหวัดชายแดนใต้ มาเลเซีย สุมাত্রาเหนือของประเทศอินโดนีเซีย และชาว เมาะโหรี ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นศิลปะละครในวัฒนธรรมหลวงหรือเป็นวัฒนธรรมราษฎร์ของคนถิ่นมลายู

แผนภูมิการสืบทอดทำรำมะโย่ง คณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน

แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิการสืบทอดการแสดงมะโย่ง คณะเจ้แยะนะห์ แสงตะวัน

จากแผนภูมิข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การสืบทอดของคณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน เป็นการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ต่อๆกันมาตั้งแต่อดีตมาสู่รุ่นหลานๆ และการตั้งชื่อคณะเป็นการตั้งชื่อโดยนำชื่อของหัวหน้าคณะมาตั้งชื่อคณะและได้ใช้คำว่า แสงตะวันต่อท้ายชื่อของบุคคล ไม่สามารถบอกได้ว่าคำว่า แสงตะวันมาจากคำใด

1.2 ประวัติคณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน

แยะนะ หัวหน้าคณะ ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของคณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน ว่าเป็นคณะที่เริ่มก่อตั้งมานานแล้วแต่สมัยก่อนไม่ได้ชื่อคณะว่า คณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน คณะได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยมีนางบุงอเป็นหัวหน้าคณะ โดยมีชื่อคณะว่าคณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน นางบุงอได้ถ่ายทอดให้ลูกชื่อ นางเจ้หนึ่ง เมื่อนางเจ้หนึ่งซึ่งเป็นพี่สาวของเธอ รำได้ ร้องได้ เดินได้ จนเกิดความชำนาญ แม่ของนางจึงให้ไหว้ครูและให้นางสืบทอดต่อ ต่อมาก็ได้เปลี่ยนชื่อคณะเป็นชื่อของตัวเอง ว่า คณะเจ้หนึ่ง แสงตะวัน ต่อมาเจ้หนึ่งก็ได้สืบทอดให้กับ ลูกและหลาน แต่ลูกกับหลานไม่ได้ไหว้ครูและตั้งโรง จึงให้นางเจ้แยะนะฝึกรำ ร้อง รำ จากตนเอง และลูก กับหลานที่ได้ฝึกมาก่อนนี้แล้ว เมื่อนาง เจ้แยะนะรำ ร้อง เดินชำนาญ จึงให้นางเจ้แยะนะสืบทอดต่อ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อคณะเป็นคณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน ตามชื่อของตนเอง ปัจจุบันเจ้แยะนะ ได้ถ่ายทอดให้ ลูกชื่อเจ้ดีเหมาะ และหลานชื่ออรอนันนี้ คณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน คณะแสงตะวันได้ก่อตั้งมานานแล้ว แต่เพิ่งเปลี่ยนเป็นคณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน ประมาณ 30 ปี ตั้งแต่นางเจ้แยะนะ ยังสาว ส่วนนักดนตรีของคณะเป็นนักดนตรีอิสระ ไม่ประจำคณะ เมื่อคณะไหนมารับก็ไปแสดง

2. ผลงานการแสดง คณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน

คณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน เป็นคณะที่มีความสามารถในการแสดง มะโย่ง แบบราชสำนัก โดยจัดแสดงในแถบจังหวัด ปัตตานี สตูล สงขลา นราธิวาส ยะลา และทุกจังหวัดที่มีผู้สนใจติดต่อรับไปแสดง

ผลงานการแสดงของคณะเจ้แยะนะ แสงตะวัน จัดแสดงอยู่หลายงาน ซึ่งผู้วิจัยขอ ยกตัวอย่างเฉพาะงานสำคัญได้แก่

1. แสดงมะโย่ง งานศิลปวัฒนธรรม ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี
2. แสดงมะโย่ง งานประจำปี ณ ศาลหลักเมือง จังหวัด ยะลา
3. ได้รับเชิญไปสาธิตการแสดงมะโย่ง ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
4. เข้าร่วมการแข่งขัน มะโย่ง ณ จังหวัดปัตตานี
5. แสดงมะโย่งในงานแก้บน รักษาโรค ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ได้รับเกียรติให้ไปแสดงมะโย่ง ในงานสำคัญต่าง ๆ ทั้งจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และจังหวัดอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 นางเยน ลิ้วเมะ หัวหน้าคณะเจ๊เยน สะงตะวัน

องค์ประกอบของการแสดง

จากการศึกษาองค์ประกอบของการแสดง มะโย่ง คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า

1. ผู้แสดง มะโย่ง คณะเจ๊เยน สะงตะวัน

จากการสัมภาษณ์เยน ลิ้วเมะ ได้กล่าวว่าผู้แสดงในคณะมีทั้งผู้หญิงและผู้ชายในคณะประกอบด้วย ผู้ชาย 7 คน ผู้หญิง 4 คน ในการแสดงแต่ละครั้งนักแสดงก็สามารถสับเปลี่ยนมาเล่นคนตรีได้ เมื่อยังไม่ถึงคิวของตัวเองแสดง ได้แก่

1. นางเยน ลิ้วเมะ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ เจ๊เยน สะงตะวัน หัวหน้าคณะ จะแสดงเป็นตัวเปาะโย่ง ตัวนาง
2. นางสีตีมีนะ สามแม ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ เจ๊เยน สะงตะวัน จะแสดงเป็นตัวเปาะโย่ง
3. นายสาเล๊ะ มาโด ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ เจ๊เยน สะงตะวัน จะเป่าปี่ และแสดงเป็นพรานแก่ เป็นครูคนตรี
4. นายมะยาซิง คอเถาะ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ เจ๊เยน สะงตะวัน จะเป่าปี่ และแสดงเป็นพรานแก่ เป็นครูคนตรี
5. นางซัยนั๊บ สามะ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ เจ๊เยน สะงตะวัน จะแสดงเป็นตัวนาง
6. นางปาตีมะ เบ็นอาแว ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ เจ๊เยน สะงตะวัน จะแสดงเป็นตัวนาง
7. นายคามะ บินยะโต๊ะ ตำแหน่งในการแสดง คณะเจ๊เยน สะงตะวัน คือกลองทน

8. นายคอเลาะ เจ๊ะมะ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน
จะเล่น กลองตุ๊ก
9. นายหมีะคีเร ยูโซ๊ะ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน
จะเล่น มง (โหม่ง)
10. นายสมาน โคซอมิ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน
จะเล่น ฉาบ
11. นายมะซอและ ยูโซ๊ะตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน
จะเล่น ซอเรือบับ

2. ทำรำพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์ แยะนะ ลีวมาะ ลีตีมีนะ สาแม (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2553) ได้กล่าวถึงทำรำพื้นฐานว่าเป็นทำรำที่ผู้ฝึกหัดจะต้องฝึกทำรำ เรียกว่าทำรำ 12 ท่า คล้ายกับการแสดงโนรา ซึ่งจะอยู่ในทำรำ ตาริรามัม ได้แก่

1. ทำบือยาแลดูกาตาแองกานัน (ท่าเดินมือขวาป้องหน้า)
2. ทำบือยาแลดูกาตาแองกีร์ (ท่าเดินมือซ้ายป้องหน้า)
3. ทำชีลาขวา-ชีลาซ้าย
4. ทำบุรงค็ือรือบั้ง (ท่านกบิน)
5. ทำจอเจ้าะชีลา (ตัวพระตัวนาง 2 คน)
6. ทำบุรงค็ือรือบั้งยือ (ท่านกบินจับบิก)
7. ทำจอเจ้าะชีลา (ตัวพระตัวนาง 2 คน)
8. ท่าดาเคาะโมง (ท่ารับน้ำค้าง)
9. ทำจอเจ้าะชีลา (ตัวพระนาง 2 คน)
10. ท่าลีปะดางัน (ท่าเปลี่ยนข้อมือ)
11. ทำจอเจ้าะชีลา (ตัวพระนาง 2 คน)
12. ท่าเดินรอบ

ซึ่งจากทำรำ ทั้ง 12 ท่าคณะผู้วิจัยจะอธิบายในบทที่ 4 ทำตาริรามัม

3. การแต่งกายและอุปกรณ์การแสดง

การแต่งกาย มะโย่งเป็นการแต่งกายแบบ จากการสัมภาษณ์นักแสดง นักดนตรี ได้กล่าวถึง การแต่งกายของผู้แสดงไว้ว่า สรุปได้ว่า การแต่งกาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ การแต่งกายของผู้แสดงและ การแต่งกายของนักดนตรี คณะผู้วิจัยนำเสนอเครื่องแต่งกายดังนี้

3.1 เครื่องแต่งกายของนักแสดง

เครื่องแต่งกายของนักแสดงจะแตกต่างกันของตัวละครแต่ละตัวไปตามลักษณะ ตัวเรื่องคือ

3.1.1 เปาะโย่ง มีการแต่งกายที่สวยงามเป็นพิเศษ ดังอธิบายต่อไปนี้

ภาพที่ 2 การแต่งกายของตัวเปาะโย่ง

ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกายตัวเปาะโย่ง

ผู้วิจัยอธิบายประกอบภาพดังนี้

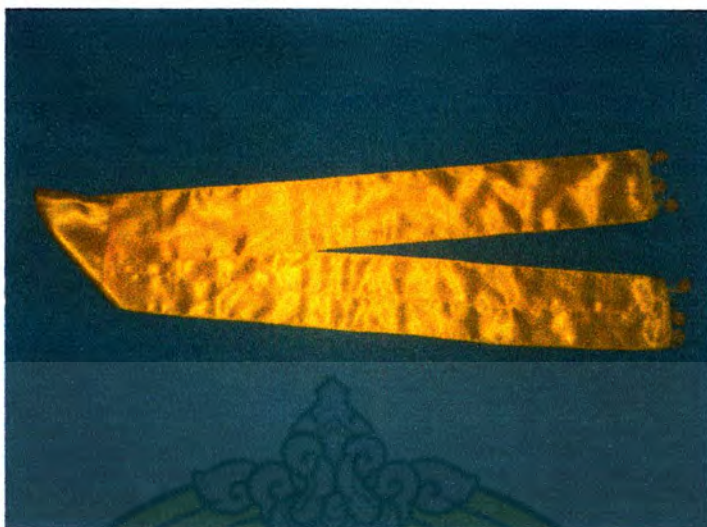
ภาพที่ 4 เสื้อ (นาย)

เสื้อ เป็นเสื้อแขนสั้นรัดรูป จะเป็นสีอะไรก็ได้ สีเดียวกับกางเกงหรือคนละสีก็ได้ ไม่มีปก

ภาพที่ 5 กางเกง (ชาลวาว)

กางเกง ขาวทรงแท่ง จะเห็นได้ว่านิยมนำกางเกงและเสื้อสีเดียวกัน

ภาพที่ 6 สายสะพาย

เป็นผ้าคาดไหล่ ขาวประมาณ 1 เมตร ใช้คาดไหล่ ตรงชายผ้า มีพู่ร้อยห้อยติดไว้ทั้งสองด้าน

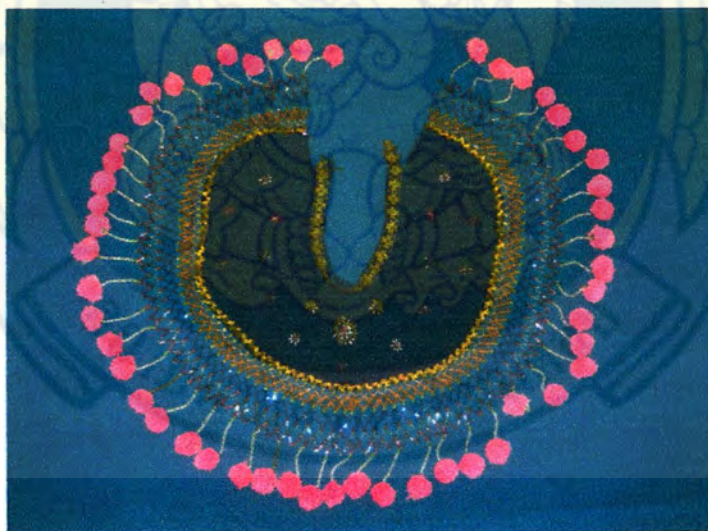
ภาพที่ 7 ผ้าถุง (ผ้าสลิנג)

เป็นผ้าผืนยาวขนาดผ้าขาวม้าสวมทับเสื้อ และกางเกงตามแบบการแต่งกายของชาวมลายู เรียกว่า ชัมปิง จะมีลักษณะเป็นผ้าทอคั่นซึ่งมีชื่อว่า ผ้าซังกิด

ภาพที่ 8 ผ้าคาดสะเอว (อิกะ ปิเง)

เป็นผ้าพับเล็กคาดสะเอว ซึ่งจะใช้พันรอบเอว แล้วห้อยชายด้านซ้าย

ภาพที่ 9 กลองคอ (ลา)

คือถูกปักร้อยเป็นตาข่าย มีพู่ห้อยรอบคอลงมาใช้ปิดไหล่ ลักษณะเหมือนกลองคอของเครื่องแต่งกายขึ้นเครื่องตัวพระของละครโน

ภาพที่ 10 มงกุฏ (มะกอตอ)

มงกุฏทำด้วยกำมะหยี่สีดำ ปักด้วยเลื่อม ขอบมงกุฏเป็นสีเงิน ขอดของมงกุฏอยู่ตรงหน้าผาก ด้านบนประดับด้วยพู่เป็นดอกไม้ ด้านข้างมงกุฏ มีส่วนยื่นออกมาคล้ายกรเจียกษญาพระ และมีอุบะห้อย

3.1.2 ตัวมะโย่ง หรือตัวมะเโย่ง แสดงเป็นนางเอกมีฐานะเป็นเจ้าหญิง หรือสาวชาวบ้านธรรมดา การแต่งกายจะเปลี่ยนไปตามฐานะ ถ้าเป็นสาวชาวบ้านจะนุ่งผ้าโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเข้ารูป ถ้ามีฐานะเป็นเจ้าหญิงจะสวมมงกุฏ มีสร้อยข้อมือ กำไลเท้าและสวมแหวนหลายวง

3.1.3 เครื่องแต่งกายของนักแสดงตัวประกอบฝ่ายหญิง นางสนมหรือ เรียกว่าอินัง อีกทั้งยังเป็นนางรำและนักร้องประสานเสียงให้กับคณะดนตรีประกอบการแสดงมะโย่งจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแบบสาวสติมุสลิม จะใช้ผ้าอะไรมาตัดเย็บก็ได้เช่นกัน จะประกอบไปด้วย เสื้อแขนยาว เรียกว่า เสื้อก๊อบบาซา ผ้าถุงเป็นผ้าปาเต๊ะ โดยจะนุ่งกล่อมมั่ว ผมจะเกล้ามวยหรือปล่อยผมก็ได้ มีผ้าพาดไหล่ เครื่องประดับจะใส่หรือไม่ใส่ก็ได้ แต่จะมีน้อยชิ้นกว่า มะโย่ง

ภาพที่ 11 ตัวประกอบฝ่ายหญิง นางสนม

3.1.4 เครื่องแต่งกายของตัวตลก หรือนายพรานได้แก่ พรานมูดอ เรียกว่า พ้อแร มูดอ และพรานแก้มลาชู เรียกว่าพ้อแร ตีอวอ จะประกอบไปด้วย เสื้อคอกลมแขนสั้น กางเกงขาสั้น ผ้าคาด สะเอวผ้าโพกศีรษะ

ภาพที่ 12 พรานมูดอ(พราหนุ่ม) เรียกว่า พ้อแร มูดอ

ภาพที่ 13 พรานแก้มลาหู เรียกว่าพ้อแร คือวอ

3.2 การแต่งกายของนักดนตรี

จากการสัมภาษณ์นักดนตรี ได้กล่าวถึงลักษณะการแต่งกายของนักดนตรีสรุปได้ว่า สมัยก่อนจะแต่งกาย แบบชาวบ้านธรรมดา คือ เมื่อสวมชุดใดอยู่ก็เล่นดนตรีในชุดนั้นเลย ปัจจุบันการแต่งกายได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย และให้การแสดงนำชมจึงเปลี่ยนไปตามแต่ละคณะ โดยคณะ เจ๊ะแยนะ แสงตะวัน ได้จัดทำชุดนักดนตรี ให้เหมือนกันดังนี้ คือ สวมเสื้อผ่าหน้าติดกระดุม นุ่งกางเกงขาก๊วย นุ่งผ้าทับกางเกง และใช้ผ้าคาดเอว สวมหมวก โดยผู้วิจัยอธิบายประกอบภาพดังนี้

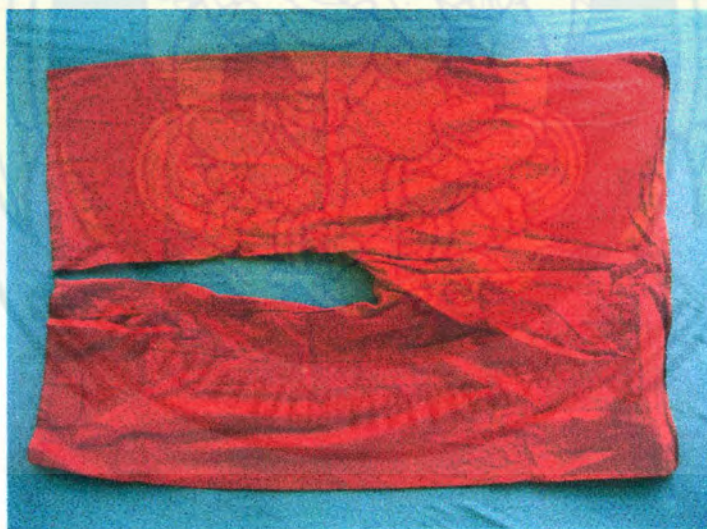

ภาพที่ 14 ลักษณะการแต่งกายของนักดนตรี

ภาพที่ 15 เสื้อ

มีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมผ่าหน้าสีขาว นักดนตรีส่วนมากจะใส่เสื้อสีขาวเหมาะสำหรับการแสดงบนเวทีดูแล้วทำให้สวยงามไม่เด่นและไม่โคจจนเกินไป

ภาพที่ 16 กางเกง (ชว้าป้อแก)

ขากว้างเป็นลักษณะกางเกงจีน ส่วนใหญ่นุ่งตามความสบาย ปัจจุบันคณะแจ๊ะแยนะ แสงตะวัน ได้ใช้กางเกงจีนสีแดง แต่ในการแสดงอาจจะใช้สีอื่นหรือกางเกงอื่นก็ได้ไม่บังคับ

ภาพที่ 17 ผ้าโสร่ง (ปูกอปอดัง)

มีลักษณะเป็นผ้าถุงลายตาหมากรุกสวมทับกางเกงเหนื่อเข้าเล็กน้อย ตามแบบการแต่งกายของ
ชาวมลายู

ภาพที่ 18 ผ้าคาดสะเอว (อาเนะชินอดินา)

ใช้ผูกคาดทับผ้าปูกอปอดังอีกชั้นหนึ่ง เพื่อไม่ให้ผ้า นุ่งหลุด เนื่องจากการแสดง
อาจจะต้องใช้ลีลาท่าทางในการรำและการแสดง เป็นการใช้แทนการคาดเข็มขัด

ภาพที่ 19 ผ้าโพกศีรษะ (สะดาแงपालอ)

ผ้าโพกศีรษะ หรือผ้าสะดาแงपालอ พับเป็นรูปสามเหลี่ยมใช้โพกศีรษะ หรือใช้พันรอบศีรษะ แทนหมวก จะเย็บสำเร็จเป็นหมวก เรียกว่า “หมวกชอเกาะ” แทนการโพกศีรษะแทนหมวก ผ้าสะดาแงपालอ หรืออาจพับจีบเป็นดอกไม้เป็นครั้งคราวก็ได้เรียกว่า สะดาแงपालอ

อุปกรณ์ในการแสดง

อุปกรณ์ในการแสดงของนักแสดงของตัวเปาะโฮ่ง มี 2 อย่างคือ กริชและ หวายแสบ ซึ่งผู้วิจัยอธิบายประกอบภาควงนี้

ภาพที่ 20 กริช

กริช

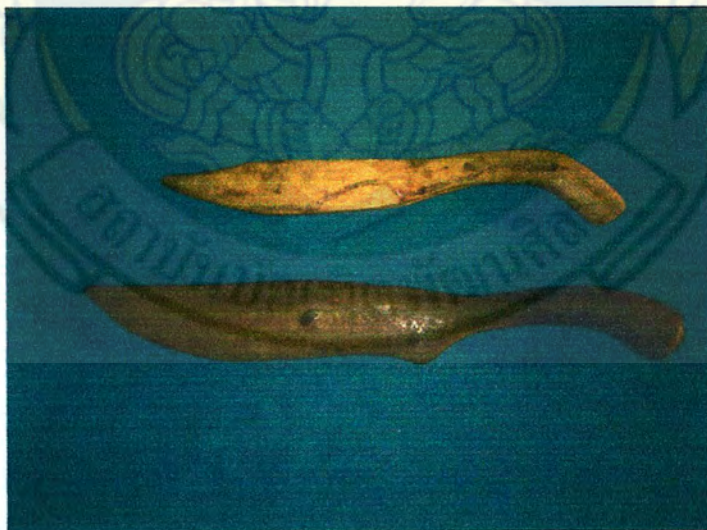
เป็นกริชสกุลช่างปัตตานี ตัวเปาะโฮ่งจะหนีบหริชไว้ด้านซ้าย ซึ่งกริชถือว่าเป็นอาวุธประจำกายของตัวเปาะโฮ่ง และเป็นอาวุธโบราณของชาวมลายู

ภาพที่ 21 หวายแส้

หวายแส้

มีลักษณะเป็นหวายกลาย ๆ อันนำมาครวมนกันแล้วทำด้ามจับ ยาวประมาณ 21-23 นิ้ว ใช้เป็นอาวุธในการทำโทษ เป็นการจะใช้ในการหยอกล้อตัวตลกไม่จริงจัง มีการฟาดเมื่อฟาดหวายจะกระทบกันทำให้เกิดเสียงดัง

ภาพที่ 22 มีดคดก

มีดคดก

อุปกรณ์ ประกอบการแสดงของตัวตลก หรือเรียกว่า นายพราน มีดคดกทำด้วยไม้ ใช้นั่นบะเวย หรือใช้ถือเป็นอาวุธก็ได้

4. คนตรีและเพลงที่ใช้

4.1 คนตรี

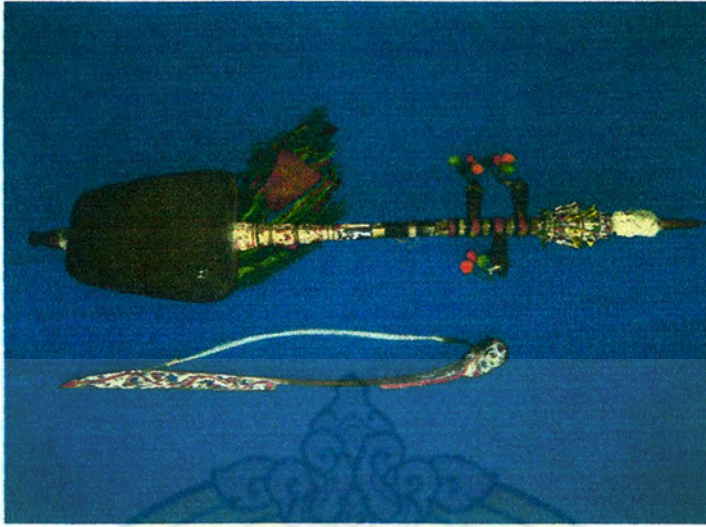
จากการสัมภาษณ์นักดนตรีมะโย่ง ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่งสรุปได้ว่า คนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่ง คือ วงดนตรีมะโย่ง ได้แก่ ซอหรือบับ ปี่ชุนา ทับ (ถือคอเมาะ) ฆ้อง(ฆง หรือ ถือดาเวาะ) กลองตุ๊ก (ถือตุ๊ก) โหม่ง (ถือแลนัง) ฉิ่ง (อาเนาะอาฮัม) ฉาบ (แบแบ) กรับ ผู้วิจัยขออธิบายประกอบภาพดังนี้

ลักษณะการตั้งวงดนตรี ของคณะ เจ๊ะแยนะ แสงตะวัน ดังตาราง

หน้าเวที

ภาพที่ 23 แสดงการวางตำแหน่งเครื่องดนตรีในการแสดงมะโย่ง

ภาพที่ 24 รือบัน

รือบัน

ซอสามสายของมาเลเซีย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนยอด ส่วนลำตัว ส่วนกะโหลก ซอสามสายทำมาจากไม้ขนุน และหนังวัว มีลักษณะคล้ายซอสามสายของไทยมาก เช่น วิธีเล่นและหน้าที่ในวง ก็เป็นการคลอร้องเหมือนกัน มาเลเซียเข้ามาจากประเทศมาเลเซีย

ภาพที่ 25 ปี่ชุนา

ปี่ชุนา

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่ใช้ในการดำเนินทำนอง ประกอบการแสดงมโหรี สี่ตะ
 ฯลฯ มีลักษณะสวยงาม เล่าปี่ทำด้วยไม้ขี้ผึ้งทาสีทึบตลอดทั้งตัว มีความยาวประมาณ 19 นิ้ว กำพวด
 ยาวสามนิ้ว ปากลำโพงมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4 นิ้ว เส้นรอบวง 12 นิ้ว มีรูที่ใช้ในการเปลี่ยนระดับเสียง
 7- 8 รู รูที่ 4 อุดด้วยเทปกาว มีรูนิ้วกำ 1 รู มีรูกำบังลม ถิ่นปี่ทำด้วยใบตาลพับทับและดัดเป็นถิ่นปี่
 ถิ่นหนึ่งๆ ใช้ใบตาล 4 ชั้น

ภาพที่ 26 ทับ

มีลักษณะเหมือนกับ โทนหรือทับโนรา เป็นคู่ เสียงต่างกันเล็กน้อย ใช้คนตีเพียงคนเดียว เป็นเครื่องตีที่สำคัญที่สุด เพราะทำหน้าที่ คุ่มจังหวะและเป็นตัวนำในการเปลี่ยนจังหวะทำนอง (แต่จะต้องเปลี่ยนตามผู้รำ ไม่ใช่ผู้รำ เปลี่ยน จังหวะลีลาตามดนตรี ผู้ทำหน้าที่ตีทับจึงต้องนั่งให้นิ่ง เห็นผู้รำ ตลอดเวลา และต้องรู้เชิง ของผู้รำ)

ภาพที่ 27 กลองกือเน ตัวแม่

เป็นกลองสองหน้า มีขนานเส้นผ่าศูนย์กลางด้านหน้าใหญ่ประมาณ 12 นิ้ว หน้าเล็กประมาณ 9 นิ้ว ขาวประมาณ 21.5 นิ้ว ขึ้นหน้ากลองด้านใหญ่ด้วยหนังลูกวัวส่วนอีหน้าหนึ่งใช้หนังแพะ และใช้หวายผึงกพันรอบ ๆ กลอง เพื่อช่วยให้หวายทำหน้าที่รัดกลองอีกชั้นหนึ่ง ทำให้เสียงกลองดังขึ้น นอกจากนี้ยังมีเชือกขึงโยงขอบหนังทั้งสองด้าน และใช้สายยางคัดเป็นห่วงเชือก เพื่อปรับลดให้ผืนหนังตึงหรือหย่อนตามต้องการตีด้วยฝ่ามือทั้งสองหน้า ถิลาหรือจิงหะในการตีขึ้นอยู่กับทำนองเพลงที่เล่นกับซอหรือบับ ถไม่มีจิงหะตายตัว สำหรับคนที่เล่นตำแหน่งนี้ทั้งสองคนจะต้องรู้ใจกันพอสมควร เพื่อให้เสียงสอดคล้องกันทั้งสองลูก เนื่องจากการตีต้องคอยฟังทำนองซอหรือบับเป็นหลัก

ภาพที่ 28 กลองมโหระทึก

เป็นกลองสองหน้า ขนาดกลองด้านใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 นิ้ว หน้าเล็ก 7 นิ้ว ยาวประมาณ 19 นิ้ว ขึ้นหน้ากลองด้านใหญ่ด้วยหนังลูกวัวส่วนอีหน้าหนึ่งใช้หนังแพะ และใช้หวายมัดซีกพันรอบ ๆ กลอง เพื่อช่วยให้หวายทำหน้าที่รัดกลองอีกชั้นหนึ่ง ทำให้เสียงกลองดังขึ้น นอกจากนี้ยังมีเชือกขึงโยงขอบหนังทั้งสองด้าน และใช้สายยางคัดเป็นห่วงเชือก เพื่อปรับลดให้ผืนหนังตึงหรือหย่อนตามต้องการตีด้วยฝ่ามือทั้งสองหน้า ถิลาหรือจิ้งหะในการตีขึ้นอยู่กับทำนองเพลงที่เล่นกับซอหรือบัลไม้มี่จิ้งหะตายตัว สำหรับคนที่เล่นตำแหน่งนี้ทั้งสองคนจะต้องรู้จักกันพอสมควร เพื่อให้เสียงสอดคล้องกันทั้งสองลูก เนื่องจากการตีต้องคอยฟังทำนองซอหรือบัลไม้มี่เป็นหลัก

ภาพที่ 29 กลองตุ๊ก

เป็นกลองขนาดเล็ก (โตกว่ากลองของหนังตะลุงเล็กน้อย) ๑ ใบทำหน้าที่เสริมเน้นจังหวะ
และล้อเสียงทับ

ภาพที่ 30 ม้อง (ங)

ฆงหรือม้อง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ทำด้วยโลหะผสม มีปมกลมอยู่ตรงกลางสำหรับตี ซึ่งจะมียูปร่างเป็นแผ่นวงกลมงอขี้นลงมารอบตัวมีขนาดใหญ่ และมีน้ำหนักมาก ประกอบด้วย 2 ใบ ใบใหญ่เรียกว่า “ตัวเมีย” มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 18 นิ้ว เส้นรอบวง 52.5 นิ้วหนา 6 นิ้ว ใบเล็กเรียกว่า “ตัวผู้” มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 17 นิ้ว เส้นรอบวง 50 นิ้วหนา 5.5 นิ้ว ม้องเป็นปมสำหรับตี สูงประมาณ 1 นิ้ว ด้านท้ายม้องมีลักษณะสอบเข้าคล้าย ฉัตร ฆง แต่ละใบมีรู 2 รู สำหรับผูกแขวนกับ ส่วนใดส่วนหนึ่งของบ้าน หรือปากง(โรงพิธี)ให้หันหน้าม้องเข้าหากัน โดยมีไม้ค้ำ 2 อัน เรียกว่า “งาแม” ยาวประมาณ 28 นิ้ว ทำด้วยไม้ชะโอด เพื่อให้ฆงทั้งสองใบห่างออกจากกันพอสมควรที่จะเหวี่ยงไม้ตีได้ถนัด ตัวฆงจะแขวนให้สูงจากพื้นประมาณ 5- 10 นิ้ว แล้วใช้ด้านเส้นใหญ่ถูกรอบ เพื่อ กันมิให้หลุดออกมา นอกจากนี้นั้ขณะที่จะเล่นจะใช้น้ำรดด้วย เส้นใหญ่นั้นให้เปียก พร้อมทั้งให้น้ำขังเล็กน้อยเพื่อไม่ให้เสียงแตกและมีความนุ่มนวลไพเราะ

ภาพที่ 31 หมง หรือหม่อง

เป็นโลหะผสม ในหนึ่งชุดประกอบด้วยหมง 2 ใบ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7 นิ้ว ทั้งสองใบ หม่องที่ใช้ในดนตรีมะโย่งมีรูปร่างที่ไม่สวยงามเหมือนหม่องของโนรา หรือหนังตะลุง ระดับเสียงสูง-ต่ำขึ้นอยู่กับความหนาของเนื้อหม่อง ไม่ตีหม่องทำด้วยไม้เนื้อแข็งและวนำเอาเปลือกมะพร้าวหุ้มปลายด้านใดด้านหนึ่งโดยซี่ยางพาราที่เป็นเส้นยาวๆ มาพันไว้ให้รอบ

ภาพที่ 32 จิ้ง

จิ้ง เป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะ หลอหนา เว้ากลาง ปากผายกลม รูปคล้ายถ้วยชา ไม่มี
ก้น สำหรับหนึ่งมี 2 ฝา แต่ละฝาวัดเส้นผ่าศูนย์กลางจากสุดขอบข้างหนึ่งไปสุดขอบอีกข้างหนึ่งยาว
ประมาณ 5.8 เซนติเมตร เจาะรูตรงกลางเว้าสำหรับร้อยเชือกเพื่อความสะดวกในการถือดีกระแทกกัน
ให้เกิดเสียง

ภาพที่ 33 ฉาบ

ฉาบเป็นเครื่องตีอีกชนิดหนึ่งทำด้วยโลหะรูปร่างคล้ายจิ้ง แต่หล่อบางกว่าจิ้ง มีขนาดใหญ่กว่า และกว้างกว่าตอนกลางมีปุ่มกลมทำเป็นกระพุ้ง ขนาดวางลงในอุ้งมือ 5 นิ้ว ขอบนอกแบนราบออกไป โคยรอบ แต่เจาะรูตรงกลางกระพุ้งไว้ร้อยเชือกหรือเส้นหนังสำหรับถือนึง มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 12-14 เซนติเมตร

ภาพที่ 34 กรับ

กรับทำ 1 คู่ ค้วยไม้ไผ่ที่มีขนาดแข็ง และทน เป็นไม้ไผ่ที่มีความแก่เต็มที่ ขาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6-7 เซนติเมตร ยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ใช้สำหรับตีให้เกิดเสียงประกอบจังหวะ

จากการสัมภาษณ์ นายมะซอและ ยูโซ๊ะ (สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีว่า เครื่องดนตรีที่สำคัญ และเป็นหัวใจหลักของการแสดง คือ ซอหรือบับ เป็นตัวนำในการแสดง และการบรรเลง เป็นการช่วยเสริมบรรยากาศในการแสดงให้เป็นธรรมชาติ และทำให้ผู้แสดงแสดงอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

4.2 เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

จากการสัมภาษณ์นักแสดงและนักดนตรี ได้กล่าวถึงเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงไว้ว่า เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นสิ่งสำคัญมาในการแสดง

4.2.1 วิธีการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงมะโย่ง

ก่อนเริ่มการแสดงจะมีพิธีเบิกโรงซึ่งผู้แสดง และนักดนตรีทุกคนเข้านั่งล้อมกันเป็นรูปวงกลม บอมอผู้ทำพิธีนั่งกลางวง หันหน้าไปทางทิศตะวันออกกล่าวคาถาบวงสรวงพระภูมิ เทวาพอกกล่าวจบแล้วบอมอจุดเทียนนำไปติดที่เสาโรงด้านทิศตะวันออก และเสากลางโรงตลอดถึงเครื่องประกอบอื่นๆ เฉพาะซอหรือบับ และ มง นอกจากจุดเทียนบูชาแล้วจะต้องนำกล้วยตานีไปเซ่นบวงสรวงด้วย มะโย่งถือว่าซอหรือบับ และ มง เป็นหลักเป็นประธานของดนตรีจากนั้นก็บรรเลงเพลงโหมโรง เสร็จจากการเบิกโรงคนเล่นซอหรือบับออกมานั่งกลางเวที ตัวพระ ตัวนาง และพี่เลี้ยง นั่งเป็นแถวครึ่งวงกลมหันหน้าเข้าหาคนซอ และขับร้องคลอเข้ากับเสียงซอ และลูกขึ้นเดินรำรำและร้องเพลงไปรอบๆ เวที ทำนองการรำเบิกโรง หลังจากนั้นตัวละครก็กลับไปนั่งคอยบทบาทที่ตนจะต้องแสดงอยู่ข้างเวทีคงเหลือแต่ตัวมะโย่งยืนขับร้อง และเจรจาแนะนำตัวให้ผู้ชมทราบว่าเป็นตัวใด อยู่ที่ไหน กำลังจะทำไรในท้องเรื่องที่จะแสดง

การบรรเลงดนตรีมะโย่งเริ่มต้นจากออร์บับบรรเลงก่อน แล้วต่อมาจึงตีกลอง ฉิ่ง ฉาบ และฆ้องพร้อม ๆ กัน จากนั้นต่อด้วยเสียงปี่ชุนา คนตรีทั้งสี่ประสานเสียงพร้อมกันกับการขับร้องของเปาะโย่ง (พระเอก) ซึ่งออกมานั่งตรงพื้นตรงหน้าซอหรือบับ เพลงร้องตอนนี้ค่อยเชื่องช้า ออกอ่อนนาฟุ้ง ส่วนมากใช้เพลงฉื่อเงาะบาง เมื่อเปาะโย่งได้ขับเป็นทำนองบอกเรื่องที่จะแสดง แล้วทอดแขนรำ ทำนาถ่มมือลงพร้อมๆ กับค่อยลูกขึ้นขึ้น แล้วต่อด้วยเพลงปี่เกร์ คือเลาะมานิงา และปาเงมางา โโซ๊ะ

4.2.2 เพลงหรือที่เรียกว่า “ลาฆู”

เพลงมะโย่งจะมีลีลาทอดเสียงยาวคล้ายเพลงเปอร์เซีย ซึ่งมีอิทธิพลต่อไทยมุสลิมมานานแล้ว เพลงที่ใช้ประกอบในการแสดงมะโย่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยมุ่งเฉพาะเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงของคณะศรีปัตตานี โดยที่ผู้วิจัยขอแยกตามขั้นตอนในการแสดงมะโย่ง คือ พิธีบูชา การโหมโรง รำเบิกโรง แสดงเป็นละคร และปิดการแสดง ดังนี้

4.2.3 พิธีบูชาครู หรือการรำพิธีเบิกโรง

เป็นการทำพิธีเพื่อปัดล้างความชั่ว หรือไล่ผี ป้องกันอันตรายต่างๆ ซึ่งจะเข้ามาสู่คณะและนักแสดง เพื่อให้การแสดงในครั้งนั้นๆ เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม ซึ่งจะมีพ่อหมอเป็น ผู้ทำพิธีดนตรีก็บรรเลงเพลงบูชาครูตามลำดับ ซึ่งจะมี 4 เพลง “ลาหมูปีเก ลาหมูคาบาอาทูลูและหีบองาสี และลาหมูกือเราะบั้ง” ระหว่างที่ดนตรีบรรเลงเพลงบูชาครูอยู่นั้น บอมอาจจะประกอบพิธีกรรมรำมนต์อธิษฐานบอกกล่าวให้เทวดาเป็นสักขีพยานช่วยปกป้องคุ้มครองในการแสดงนั้นๆ และเพลงที่ใช้ในพิธีไหว้ครูในแต่ละคืนที่แสดง การเรียงลำดับเพลงทั้งสี่เพลงไปเหมือนกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผู้ที่เล่นซอหรือบับสีเพลงอะไรขึ้นก่อน เครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ ในขณะก็จะเล่นและไม่มีรูปแบบที่ตายตัวไม่เคร่งครัดมากนัก แต่ใช้เพลงสี่เพลงนี้ในการบรรเลงบูชาครู

4.2.4 การโหมโรง

เป็นการประโคมดนตรีก่อนการแสดงประกอบด้วยเพลงหลายๆ เพลงบรรเลงติดต่อกัน เพื่อเป็นการบูชาครูดนตรี เพื่อเทียบเสียงดนตรีก่อนการแสดง เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่ากำลังจะมีการแสดง ตลอดจนให้ผู้แสดงเตรียมตัว ระยะเวลาในการโหมโรงไม่จำกัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกและความรวดเร็ว

เพลงที่ใช้ในการโหมโรงมีด้วยกันหลายเพลง เช่น ลาหมูสะดากอ สาสะลาหมูมอลอ ลาหมูปีเยาะ ลาหมูรองเง็ง ลาหมูกือแยมะ เป็นต้น

4.2.5 รำเบิกโรง

ในการรำเบิกโรงจะมีเปาะ โย่ง คือพระเอกของเรื่องออกมานั่งพับเพียบหันหน้าเข้าหากันเล่นซอหรือบับ จากนั้นเปาะโย่งจะเริ่มร้องเพลงและรำ ทั้งนี้ในการรำเบิกโรงมะโย่งนั้นจะมีทั้งเพลงร้องและเพลงดนตรี ซึ่งเพลงที่ใช้ในการรำเบิกโรงมะโย่ง มีทั้งหมด 5 เพลง ดังนี้

- ลาหมูมือเงาะบางง แปลว่า เคลื่อนไหวแล้วลุกขึ้น หรือปลุกเปลี่ยน
- ลาหมูปีเก้ แปลว่า ความคิด (คิดในใจ นึกในอก)
- ลาหมูกือแยมะ แปลว่า การร้องเพลงร่วมกันของพี่น้องซึ่งกับเพลงร้องก่อน

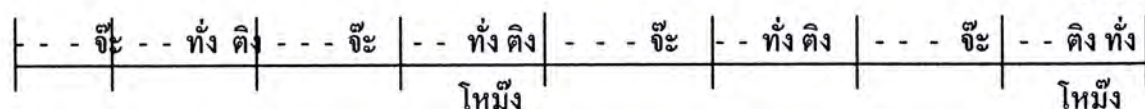
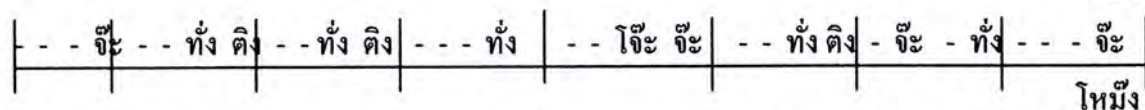
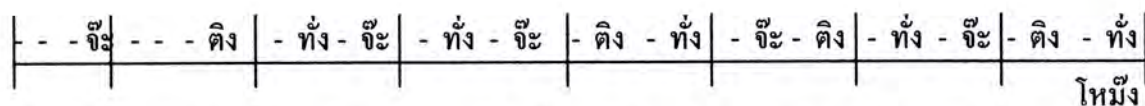
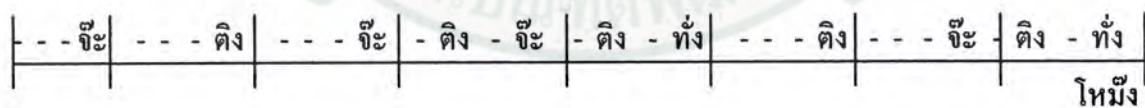
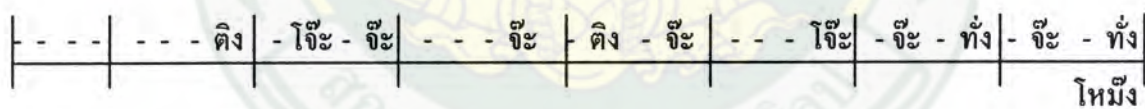
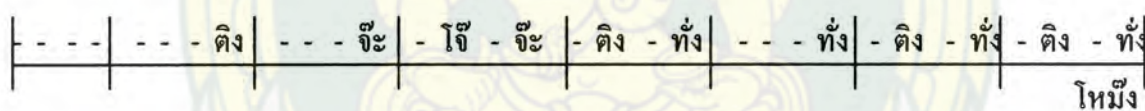
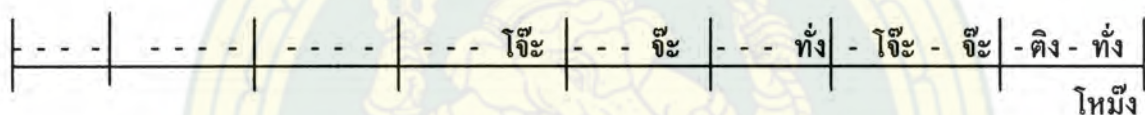
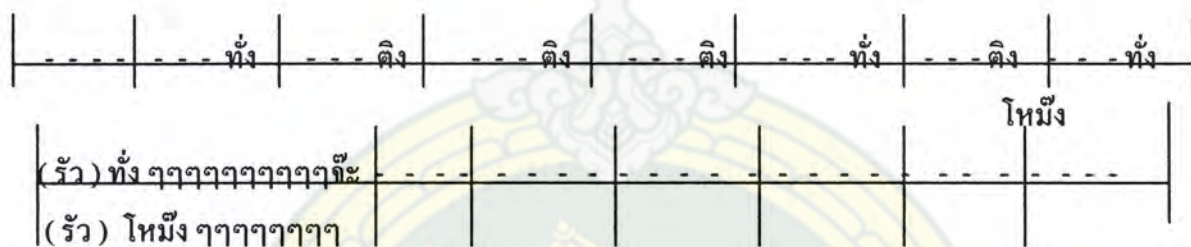
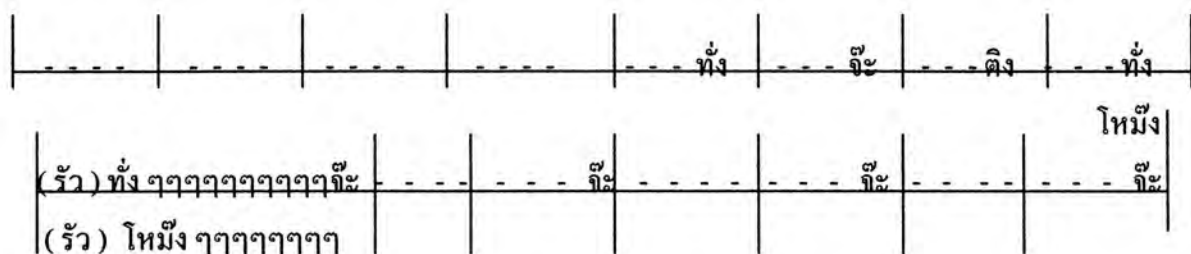
จากกันไป

- ลาหมูตือละมานิงา แปลว่า การร้องเพลงร่วมกันของพี่น้องซึ่งเป็นเพลงร้อง

ก่อนจากกันไป

- ลาหมูปาเงมางาโช๊ะ แปลว่า เพลงร้องเรียกพราน หรือตัวเอก”

จังหวะหน้าทับที่ใช้ประกอบการรำดาบมือเงาบาง (ต่อ)

จังหวะหน้าทับที่ใช้ประกอบการรำลาหมูมือเงาะบาง (ต่อ)

- - - จ๊ะ	- - - ทั้ง ดิง	- - - จ๊ะ	- - - ทั้ง ดิง	- - - จ๊ะ	- - - ทั้ง ดิง	- - - จ๊ะ	- - - ทั้ง ดิง
			โหม้ม				โหม้ม

- - - จ๊ะ	- - - ทั้ง	- - - โห้ - จ๊ะ	- - - ทั้ง - ดิง	- - - -	- - - ทั้ง ดิง	- - - ทั้ง ดิง	- - - ทั้ง ดิง - ทั้ง
			โหม้ม		โหม้ม	โหม้ม	โหม้ม

หมายเหตุ บรรเลงกลับคันทวนไปเรื่อย ๆ จนหมดเนื้อร้องและทำรำ

เนื้อร้องลาหมูปี่เกร์ ถอดเป็นคำอ่าน

จารอมปีเกลลาแบ่ง เว ฮาดิตยาคอกลาชอบา กาลาอาเยห์ บ่าตอแงาแบชอย
อนโมลีแม อีเคชาชองเงาแบ อาเคะจรีตอแกบารี กาลาวอาตะห์บาลา ลาแบแวง ขอลาแบ คีลา
แบไฮ ลาแบบาลา อาโอบยนิงาโอบย.....

กาโปงลาโอะลาแบ่งเว ชปายอ สูงาลาปีแน
กาลาวปาเตปาติแงาแบ มะชาชอคาโอบลิแน
กาแรคิลาโอะ ชายอ ฮาโรชบรีอแน
กาลาวกาแรคิงติมะ ไฮ ปีลือกาลอเนาะชือแน.....อีขอละห์

ลาหมูปี่เกร์ แปลเป็นภาษาไทย

พี่จ๋า ในการที่น้องอยู่ในพระราชวังนั้น เมื่อคิดขึ้นมาแล้วทำให้น้องไม่สามารถจะ
ระงับจิตไว้ได้ น้ำตาพาลจะไหลเสียให้ได้

หมู่บ้านทะเล แม่น้ำ หมากร ดันข้าว คิฉันทว่านเรียงราย
จอมที่ทะเล คิฉันทสามารถที่จะว่ายน้ำได้
แต่ถ้าจมน้ำที่จิตใจเมื่อไหร่จะสงบ”

จังหวะหน้าทับที่ใช้ประกอบการรำอาชูตือเลาะมานิงา (ต่อ)

เสียงจังหวะเป็นซ้าลง

- ทัง - -	- ทัง - ดิง	- - - -	- - - -	- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ
	โหม่ง		- โหม่ง - โหม่ง	โหม่ง	โหม่ง		- โหม่ง - โหม่ง

- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ	- - จ๊ะ จ๊ะ	- ทัง - -	- ทัง - ดิง **
โหม่ง	โหม่ง	โหม่ง	โหม่ง	โหม่ง	โหม่ง	โหม่ง	โหม่ง โหม่ง

บรรเลงกลับต้นตั้งแต่ ** - - - - ** จนจบเนื้อร้อง

- ทัง - -	- ทัง - ดิง	- ทัง - -	- - ทัง - ดิง	- ทัง - ดิง	- ทัง - ดิง -	- ทัง - ดิง -	- ทัง - ดิง
	โหม่ง		- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง - โหม่ง

- ทัง - ดิง	- ทัง - ดิง	- ทัง - ดิง	- ทัง - ดิง	- โจ๊ะ - จ๊ะ	- ดิง - ทัง	(รัว) ทัง ๆๆๆ ๆๆๆ ๆๆๆ
- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง - โหม่ง	- โหม่ง โหม่ง	โหม่ง	(รัว) โหม่ง ๆๆๆ ๆๆๆ ๆๆๆ

เนื้อร้องลามูปาแงมางาโจ๊ะ ถอดเป็นคำอ่านโดยการสัทภาษาฉบับนักดา ดุริยะกุล

บทร้องเปาะโย่ง : อาขอคคอตริอู ลาเว้ โอ้ลาเว้ อาคอลาเวมาเว้ อาติกู อากู

อากูไค้มาแก อาบาคอกู ยาลาชิมะเว้ เวะเยะเว้ เฮ้ ซาปอปากาแยล้า อานิยา อากูเอ้ (ลูกคู่รับ)
 อาคอคเคาะกาเว้ อาคอบูยาแง โอ้อาแบเว ตะเคติได้ ไค้ปี อเวเว้ บางูนะ ตีได้อาเวเว้ มั่นจันไค้
 อาเวเว้ ลาเคะตูวาซา เลือเคะมุดอยอ ตะเคะ ซิกิ ลายอ อาคอซิกิยอ เคะงาโจ๊ะ บือลาไค้ คืองา
 ยอ คืองายอ อาขอ อาคอกะเวเว้

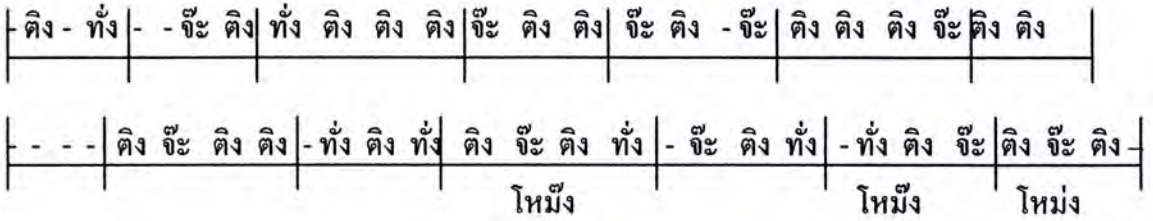
ลามูปาแงมางาโจ๊ะ แปลเป็นภาษาไทย โดยการสัทภาษาฉบับนักดา ดุริยะกุล

พระราชากำลังมีความทุกข์ต้องการคนช่วยเหลือ กินไม่ได้นอนไม่หลับ นอนคิดอยู่ในใจ
 ตลอดเวลา แก้ปัญหาไม่ได้ จึงเรียกพรานแก่คนหนึ่งซึ่งกำลังหลับอยู่ให้มาช่วย

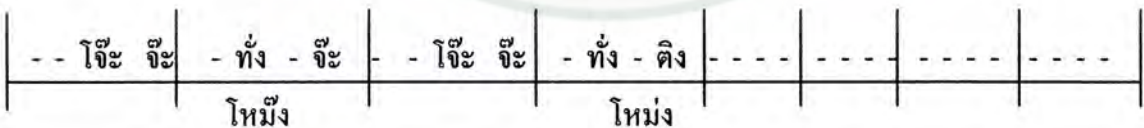
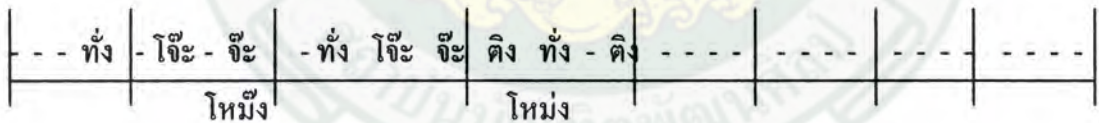
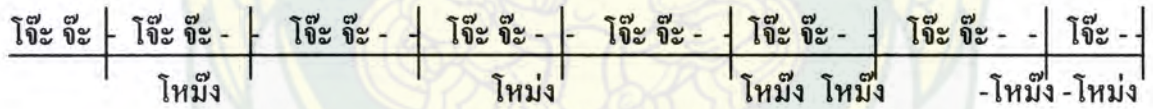
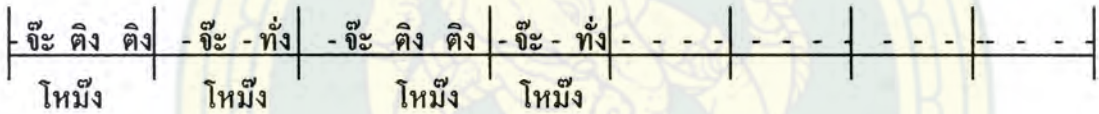
บทสนทนาระหว่างเปาะโย่งกับพรานแก่

บทร้องเปาะโย่ง : อาคออาแบซอแร อาแบเว้ ตะเคะติได้ มั่นยามอ (อาเนาะซา) ยามอเปาะ
 งาซื่อ อาตะบาลา บางูตีได้ อเวเว้ ไค้บูเคะเว้ อาลาติกา คืองา อาเวเว้ ตะปังกืองา ลาบูแบ (ลูกคู่รับ)
 อาบาเคะ อาคอ (ลูกคู่รับ) อาแบเว้ อูวอแร อเว้ บาเยะ กืออ ไค้ ซอแร อาแบเว้ ไค้

จังหวะหน้าทับที่ใช้ประกอบการรำอาชูปางเมฆงาโง๊ะ (ต่อ)

บรรเลงกลับต้นตั้งแต่ *** - - - - *** ไปเรื่อยๆ จนจบเนื้อร้อง

เพลงประกอบการแสดงมโหรีในช่วงรำเบิกโรงทั้ง 5 เพลงนั้น กุซง กุโวะ นักแสดงมโหรีศรีปัตตานี กล่าวว่า “ในการแสดงมโหรีทุกครั้งไม่จำเป็นที่จะเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง หรือเพื่อประกอบพิธีกรรมนั้นจะต้องใช้เพลงทั้ง 5 เพลงนี้ก่อนแสดงเรื่องทุกครั้ง จะขาดเพลงใดเพลงหนึ่งไม่ได้

5. สถานที่ในการแสดง

โรงแสดงมะโง่งเรียกว่า ปังซัด หรือปังง หรือปากง (Pagong) ในสมัยก่อนมีทั้งแบบปลูกขึ้นเป็นโรงยกพื้นเดี่ยว ๆ ไปจนถึงชนิดปูเสื่อลานดินปลูกเป็นปะนา ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับโรงแสดงมโนราห์ พอมีร่มกันแดด กว้าง-ยาวประมาณ 5-6 เมตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งใช้เวทีแสดง อีกส่วนหนึ่งจัดเป็นที่สำหรับเก็บอุปกรณ์การแสดง และที่แต่งกาย ปลูกอย่างง่าย ๆ กลางลานไม้ยกพื้น ผู้แสดงนั่งบนเสื่อผ้าเป็นกษัตริย์เรียกว่า บาไล (Balai) ในวังของเจ้าเมืองปัตตานี สมัยก่อนเรียกว่า โรงแสดง และการแสดงมะโง่งครั้งหนึ่งๆ จะใช้เวลาระหว่าง 4-7 คืน โดยใช้สถานที่ในวังหรือบ้านขุนนาง ซึ่งห้องโถงที่แสดงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีฝาเพียง 3 ด้าน อีกด้านหนึ่งเป็นทางเข้าออกของนักแสดง และดนตรี ผู้ชมนั่งล้อมรอบสามด้านทุกคนมีหมอนอิง ส่วนสาวสนมและคนรับใช้นั่งดูด้านที่เปิดโล่ง ซึ่งการแสดงดังกล่าวนี้ไม่มีฉากและม่าน

สถานที่ที่ใช้ในการแสดงจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่ แบบเพื่อความบันเทิง และประกอบพิธีกรรม แต่การปลูกโรงทั้งสองแบบจะเหมือนกัน ต่างกันที่อุปกรณ์ที่ใช้ประดับตกแต่งโรง โดยที่โรงแสดงมะโง่งจะปลูกเป็นเพิงหมาแหงนมีลักษณะเป็นโรงชั่วคราว เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เสาทำจากไม้ อะไรก็ได้ เช่น ไม้ละโอน ไม้หลา ไม้หมากแต่ที่นิยมใช้ทำเสาคือไม้ไผ่ มีจำนวน 8 หรือ 11 ต้น หลังคามุงจาก ด้านหลังของตัวโรงจัดเป็นที่วางสัมภาระและที่แต่งกายของผู้แสดง ใช้ทางมะพร้าว ขนาคด้วยซี่กไม้ไผ่ทำเป็นฝากำบังไว้ 3 ด้าน คือด้านข้างกับด้านข้างทั้งสอง ด้านหน้าใช้ฉากหรือม่านปิดกั้นให้มีช่องออกหน้าโรงได้ 2 ช่อง ด้านหน้าและด้านข้าง

ขนบนิยมในการแสดง

การแสดงมะโง่งมีลักษณะที่เป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผน โดยยึดถือสืบทอดและปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์นักแสดง นักดนตรี และปราชญ์ชาวบ้านได้กล่าวถึงขนบนิยมของการแสดงมะโง่งไว้ดังนี้

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญา

จากการสัมภาษณ์ นักแสดงของคณะจะแยะ แสงตะวัน สรุปได้ว่า ในการถ่ายทอดการแสดงมะโง่ง สรุปได้ว่า

1.1 การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว

เป็นการถ่ายทอดโดยศิษย์ทำรับการฝึกหัดเพียงคนเดียว ที่ใช้ความสามารถเฉพาะ และถือเป็นความลับให้กับศิษย์

1.2 การถ่ายทอดแบบกลุ่ม

เป็นการถ่ายทอดระหว่างอาจารย์กับศิษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งการถ่ายทอดในลักษณะนี้เป็นการถ่ายทอดเพื่อให้ทราบทำราพื้นฐานเพื่อใช้ในการฝึกการแสดงมะโย่งต่อไป การถ่ายทอดทั้ง 2 รูปแบบนี้ เมื่อผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีความชำนาญ สามารถร้องเพลงได้ รำได้ เล่นดนตรีทุกชนิดได้ ก็จะต้องมีการไหว้ครูเพื่อเป็นการรับศิษย์ และตั้งโรงเล่นที่บ้านของตนเองเพื่อเป็นการรับทราบว่าตนเองสามารถออกไปแสดงข้างนอกได้

2. การคัดเลือกผู้แสดง

การคัดเลือกผู้แสดง คือ เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่จะนำไปถึงการมีนักแสดงมะโย่งที่มีความสามารถในอนาคต การคัดเลือกผู้แสดงในการแสดงมะโย่งจะคัดเลือกแบบง่ายๆ ตามตัวละครที่สำคัญ ที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ กุซง กุโวะ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า

ผู้แสดงมะโย่งทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพอนามัยดีไม่เป็นโรคเกี่ยวกับหลอดเลือด เพราะต้องใช้เสียงในการขับร้องมาก

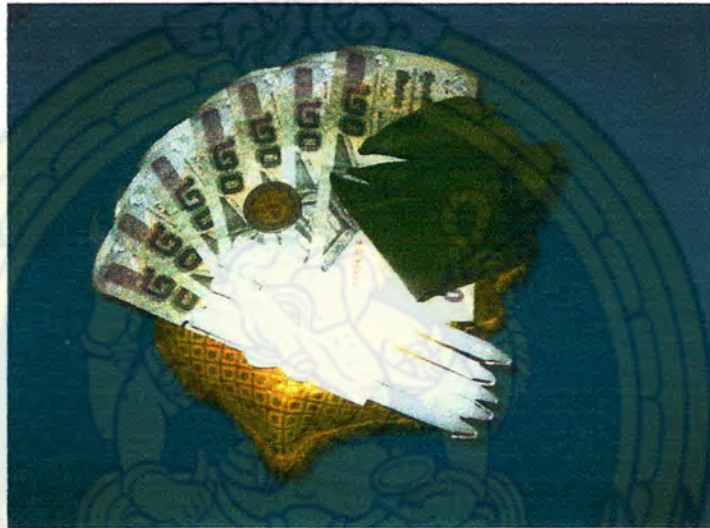
- เปาะโย่ง แต่งตัวเป็นผู้ชาย แสดงเป็นพระเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์ หรือ เจ้าชาย ในการคัดเลือกจะเลือกผู้หญิงรูปร่างสูงประมาณ 160 เซนติเมตร รูปร่างบางหน้าตาสวย มีเสน่ห์ ขับกลอนเก่ง มีน้ำเสียงดี มีนิ้วมือยาว เพราะต้องโชว์ความงามของนิ้วด้วย
- มะโย่ง แต่งกายเป็นผู้หญิงใช้ผู้หญิงแสดงเป็นนางเอก ในการคัดเลือกจะใช้ผู้หญิงรูปร่างสูงประมาณ 156 เซนติเมตร เช่นเดียวกับผู้แสดงเป็นเปาะโย่งและร่างบาง หน้าตาสวย
- ตัวตลก ในการคัดเลือกจะเลือกผู้ชายหน้าตา ท่าทางน่าขบขัน หรือคนที่มึน รูปร่างอ้วน เตี้ย หรือพอม สูง มีไหวพริบ พุดจาพมคาย เป็นจุดดึงดูดความสนใจ ฉลาด กล้าหาญ
- ตัวประกอบฝ่ายหญิง หรือพี่เลี้ยงมะโย่งใช้ผู้หญิงแสดง ในการคัดเลือกไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มึนหน้าสวยและรูปร่างบาง จะมีลักษณะรูปร่างอ้วน พอมก็ได้ แต่ต้องมีไหวพริบดี และพุดจาพมคาย

จะเห็นได้ว่าในการคัดเลือกผู้แสดงมะโย่งจะมีวิธีคัดเลือกดังที่ได้กล่าวมาแล้วในปัจจุบันนี้ การคัดเลือกผู้แสดงดังกล่าวไม่มีปรากฏ ทั้งนี้ก็เพราะว่าการขาดการสืบทอดและถ่ายทอดการแสดงมะโย่ง เนื่องจากมีปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น การนิยมการแสดงสมัยใหม่ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อในศาสนาอิสลามเป็นต้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จึงส่งผลต่อการสืบทอดการแสดงมะโย่งในรุ่นต่อ ๆ ไป

3. วิธีและลำดับขั้นตอนในการแสดง

3.1 การรับการแสดง

ในการแสดงแต่ละครั้งเมื่อมีการรับไปแสดง ก่อนการแสดงจะต้องให้เจ้าภาพรับผู้แสดงทั้งหมดก่อน โดยถือว่าการรับเป็นการรับเจ้าภาพมาแสดงอย่างเป็นทางการ โดยมีอุปกรณ์ในการรับผู้แสดงได้แก่ พานรับสองชุด ชุดที่ 1 มี หมากร-พรุ 3 คำ เทียน 5 เล่ม เบี้ย 150 บาท วางไว้ในพาน ชุดที่ 2 จะเหมือนกับชุดที่ 1 ต่างกันที่ หมากร-พรุ 1 คำ และเงินกำนัล 120 บาท อธิบายประกอบภาพดังนี้

ภาพที่ 35 อุปกรณ์ในการรับการแสดง

3.2 พิธีบูชาครู หรือการทำพิธีเบิกโรง

เป็นการทำพิธีเบิกโรง เพื่อปัดรังควาญ หรือไล่ผี เพื่อป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่คณะ ในบทดังกล่าว บอมอจะกล่าวการวะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในบริเวณและ ณ ที่นี้ ในการทำพิธีไหว้ครู เป็นการขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครูมะโย่ง รวมไปถึงผิวงนางไม้ เริ่มต้นด้วย พระเอก หรือ เปาะโย่งนำผู้แสดงทุกคนนั่งล้อมเป็นวงกลมหันหน้ามาทางคนตรี จะมีบอมอทำพิธีหันหน้าไปทางซอหรือบักกล่าวคาถาบวงสรวง

เจ๊ะเยนะ (สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553) ได้กล่าวถึงบทสวดจากคำสวดและบทสรรเสริญ ของบอมอในการแสดงมะโย่ง ว่า เป็นการฝากชีวิตทุกคนไว้ในที่แห่งนี้ด้วย ถ้าหากผิคนใดก็อย่าถือสา ทำโทษเลย และยังขอมาฟื้นฟู น้ำทะเล ขอฝากชีวิต ทั้ง 7 นักดนตรี ผู้แสดง ทั้ง 5

และถ้ากล่าวไม่ถึงเทพองค์ใด ก็ขอขมากรรมะโย่ง ตั้งแต่เริ่ม เริ่มจากขวา มลายู และยังมีกรรมะโย่งจะคู่
 หนึ่ง ขอขมา เจซีดี ถิมัง บุตรีสะยง ลูกหลานเล่นขันตก บกพร่องผลการใด ขออภัยด้วย ขอให้สิ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์ จงประทานพรด้วยเอกองค์อันเลาะ ซึ่งคำสรรเสริญ จะใช้ภาษายาวี ส่วนบทสวดจะใช้ภาษา
 อหรับ ต่อจากนั้น บอมมจะทำพิธีเซิมเครื่องดนตรีทุกชิ้น ก่อนจะบรรเลง ผู้ที่ทำพิธีจะใช้น้ำกลาง
 ตะเกีลั่นแล้วมาเจิมเครื่องดนตรีถือเป็นการลงหรือเจิม เครื่องดนตรี เพื่อเคารพครูอาจารย์ดนตรี
 หลังจากนั้น ก็จุดเทียน 3 เล่ม หมากพรุ 9 คำ เพื่อไหว้ขอขมาครูเครื่องดนตรี โดยนำไปไว้ที่ ม้อง
 (มง) และนำหมากพลูไว้ในม้องขวา เพื่อให้ครูม้อง คำที่ 2 ไว้ที่บนม้อง เพื่อให้หนักดนตรี ส่วนคำ
 ที่ 3 ไว้ที่ครูหมอ ขอ และเทียนนั้นจะอยู่ที่ครูขอ 1 เล่ม ม้อง 2 เล่มจากนั้นจะทำพิธีเสกข้าวสาร
 โดยจะทำข้าวสารเป็นกอง แสก ดังนี้

หรือบางครั้งจะทำเป็น 5 กอง หรือ 9 กองก็ได้ แต่จะต้องเป็นเลขคู่ แล้วรวมเป็นกองเดียวกัน
 นำขึ้นมาและทำพิธีเสกแล้วสาดไปรอบ ๆ ตัวผู้ทำพิธี หลังจากนั้นผู้ทำพิธีจะทำการสะกดโรง คือพ่อ
 หมอจะนำเครื่องดนตรีทุกชิ้นมารวมควั่นกำยาน เป็นการสะกดโรง ไม่ให้คนในคณะทะเลาะกัน และ
 ป้องกันการถูกกระทำด้วยอาคม

เครื่องเซ่นในพิธีกรรมเบิกโรง เครื่องเซ่นจัดเป็นมรดกความเชื่อจากบรรพบุรุษที่ยังหลงเหลือ
 อยู่ในสังคมมลายู ในการละเล่นมะโย่งเราจะพบเครื่องเซ่นหลายชนิดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ
 พิธีกรรม ได้แก่ กำยาน เทียน ใส่พาน 1 ชุด ข้าวสาร 1 ชุด และ หมาก-พลู 3 คำ เทียน 5 เล่ม
 ใส่พาน 1 ชุด ข้าวสาร 1 ชุด

3.2.1 ชุดที่ 1

ภาพที่ 36 เครื่องเซ่นชุดที่ 1

3.2.2 ชุดที่ 2

ภาพที่ 37 เครื่องเซ่นชุดที่ 2

จากนั้นคนตรีจะเริ่มบรรเลง โดยซอหรือขับบรรเลงก่อน ต่อด้วยเสียงปี่ชุนา คนตรีทั้งหมดจะเริ่มประสานเสียงตามลำดับการแสดง ในการไหว้ครูผู้บอมจะเริ่ม กล่าวบทสวด

3.3 การโหมโรง

เมื่อเสร็จจากการบูชาครู นักดนตรีก็จะบรเลงการโหมโรง เพื่อเป็นสัญญาณบอกให้คนรู้ว่าการแสดงมะโย่งกำลังจะเริ่มในไม่ช้า การโหมโรงเป็นการบูชาครู เครื่องดนตรี และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง และให้นักแสดงเตรียมตัว แต่งตัว แต่งหน้า พร้อที่จะแสดง ในการโหมโรง ขึ้นอยู่กับนักดนตรี และเวลาในการจัดการแสดง หากเวลานี้น้อยการโหมโรงก็จะสั้น ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความพร้อม ของนักแสดงด้วย เพลงที่ใช้ในการโหมโรงได้แก่ เพลงลาภูสาดากอ มานะ ลาภูออลอ ลาภูปีเยาะ ฯลฯ ในการโหมโรงจะเริ่มเพลงใดก่อนก็ได้แล้วแต่คนสีซอหรือขับ

3.4 รำเบิกโรง

การรำเบิกโรงมีธรรมเนียมปฏิบัติคือ ผู้แสดงรำเบิกโรงจะต้องได้รับการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ที่เป็นนักแสดงเปาะโย่งโดยตรง เพราะถือว่าเป็นการคัดเลือกจากครูบาอาจารย์แล้ว เนื่องจากการรำเบิกโรงเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุด ถือเป็นการรำถวายมือแก่ครูบาอาจารย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งลีลาการรำรำเบิกโรงมะโย่งมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละคณะ ฉะนั้นผู้แสดงจะต้องมีความสามารถเป็นพิเศษ

ในการแสดงมะโย่งในขั้นตอนการรำเบิกโรงจะมีเพลงร้องและเพลงดนตรี ประกอบการรำทั้งหมด ดังนี้

1. ผีอระฆังโงน
2. ปี่แก
3. กือแหม่ส
4. ตาริราชม
5. อาเนาะลิมอ
6. คาบาปือริง
7. คายง
8. อาเนาะลิมอ
9. เวะห์
10. เปาะโยงมูอ
11. ร้องเง็ง
12. มื่องและ

ซึ่งช่วงการรำเบิกโรงนี้ สามารถแบ่งออกได้ 5 ลักษณะคือ

- ลักษณะที่ 1 รำเบิกโรงในเพลงแรก คือ มือเราะบูโงน จะเป็นการรำรำเพื่อ

บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นการเคารพและเป็นการขอพรให้แสดงได้ดีจนเป็นที่ชื่นชมของผู้ชม เป็นการรำรำในลักษณะการนั่งและยืนตามลำดับ

- ลักษณะที่ 2 เป็นการรำรำของนางรอง ในเพลงปีแก็ และการรำรำของตัว

พระ-นางในเพลงก๊อแฮมัส

- ลักษณะที่ 3 เป็นการรำรำของตัวเปาะโย่ง ตารรีราชม์ หรือเรียกว่ารำ 12 ท่า เป็นท่าหลักของการรำทั้งหมด
- ลักษณะที่ 4 เป็นการเรียกพราน ในเพลงอาเนาะลิโม คาบาบือริง คายง

อาเนาะลิโม เวาะห์ เปาะโยงมูอ

- ลักษณะที่ 5 เป็นการเดินรำของนายพราน เปาะโย่ง พระ-นาง และนางรำ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ร่วมเต้นด้วย ในเพลง ร้องเง็ง และม็องและ

3.5 แสดงเป็นละคร

ในการแสดงเป็นละครของมะโย่งจะไม่มีบทละครสำหรับแสดงเป็นลายลักษณ์อักษรผู้แสดงจะใช้วิธีการจดจำเรื่องที่แสดงเอง บทพูด และบทร้องในละครก็ไม่ได้มีการกำหนดตายตัวแล้วแต่ปฏิภาณไหวพริบของผู้แสดง แต่มีข้อแม้ว่าบทพูดและบทร้องนั้นต้องตรงกับเรื่องที่นักแสดงและเป็นตัวช่วยเสริมให้การแสดงครั้งนี้เป็นที่สนใจของผู้ชม

เรื่องที่น่าสนใจมาแสดงส่วนมากเนื้อเรื่องจะเกี่ยวกับความรัก จินตนาการ เพื่อฝัน ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา ผู้ดูได้รับความรู้ในเรื่องความคิดความชั่ว ขณะเดียวกันก็ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปด้วย

3.6 การดำเนินเรื่อง

ลักษณะการดำเนินเรื่องจะเป็นในลักษณะตัวละครตัวแรกออกมาเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ ให้ผู้ชมทราบว่าเป็นที่ใดจะทำอะไรต่อไป แล้วเจรจาโต้ตอบกันกับตัวละครอื่น จากนั้นจะเริ่มด้วยการดำเนินเรื่องด้วยความรวดเร็ว เน้นความสนุกสนาน คลกขบขันในการเจรจาของตัวละครมากกว่าสาระสำคัญของเนื้อเรื่อง โยเหตุการณ์และตัวละครอื่นมาเชื่อมต่อกันด้วยความอุปสรรค ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างตัวละครหนึ่ง กับอีกตัวละครหนึ่ง โดยดำเนินเรื่องด้วยการร้องและเจรจาทวน

ความในเนื้อเรื่อง หรือขยายความให้เกิดความเข้าใจ และให้กินใจผู้ชม ในการดำเนินเรื่องของมะโง่งส่วนมากจะดำเนินเรื่องด้วยบทเจรจามากกว่าบทร้อง เป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินเรื่องรวดเร็วโดยเฉพาะบทเจรจาของตัวตลกซึ่งมักเจรจา

3.7 การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องส่วนใหญ่จะเปิดเรื่องด้วยกษัตริย์ หรือผู้สูงศักดิ์ ที่มีในเนื้อเรื่องที่แสดงอาจจะออกคนเดียวหรือออกเป็นคู่ก็ได้ การเปิดเรื่องจะเริ่มด้วยการเล่าความเดิมของเรื่อง แนะนำชื่อตัวละคร แนะนำชื่อตนเองว่า ใคร อยู่ที่ไหน ทำอะไร มีความเกี่ยวข้องกับใคร และจะทำอะไรต่อไป ซึ่งจะเป็นการโยงเรื่องถึงเหตุการณ์ใหม่เพื่อดำเนินเรื่องต่อไป โดยจะใช้การร้องและหยอцเจรจาขยายใจความของบทร้อง เพื่อให้ทราบว่า ตัวละครจะทำอะไร หรือไปไหน เพื่ออะไร ส่วนเพลงที่ใช้จะเป็นเพลงอะไรนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่จะแสดง

4. โอกาสที่ใช้ในการแสดง

จากการสัมภาษณ์นักแสดงและนักดนตรีมะโง่ง ได้กล่าวถึงโอกาสที่แสดงมะโง่ง สรุปได้ว่าโอกาสที่ใช้ในการแสดงจะแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการแสดง ได้ 3 โอกาส ดังนี้

4.1 การแสดงมะโง่งเพื่อความบันเทิง จะแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานประจำปี งานเข้าสู่ันต์ เทศกาลเก็บเกี่ยวข้าว งานมงคลต่าง ๆ จะจัดแสดงทั้งในกลางวันและกลางคืน เวลาในการแสดงจะน้อยกว่าการแสดงมะโง่งเพื่อประกอบพิธีกรรม เพราะการแสดงมะโง่งเพื่อความบันเทิงมีพิธีกรรมและขั้นตอนการแสดงน้อยกว่า เน้นที่การแสดงละครมากกว่าพิธีกรรม จะจัดแสดงประมาณ 1 วันเท่านั้น และจะใช้เวลาในการแสดง 3-6 ชั่วโมง หรือบางครั้งอาจจะแสดงทั้งคืน ทั้งนี้เวลาในการแสดงจะมากหรือน้อยต้องขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่จะนำมาแสดงในครั้งนั้น ๆ เป็นตัวกำหนด

4.2 การแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม จะแสดงในงานแก้บน สะเดาะเคราะห์ รักษาคนไข้ หรือพิธีกรรมเล่นมะตือรี ไหว้ตายาย ในการแสดงจะใช้เวลาในการแสดงประมาณ 3-7 คืน แล้วแต่เจ้าภาพและการแสดงจะทำการแสดงเฉพาะกลางคืนเท่านั้น คือจะเริ่มทำการแสดงเวลาประมาณ 20.00-02.00 น. ทั้งนี้เวลาในการทำการแสดงและการประกอบพิธีกรรมของพ่อหมอเป็นข้อกำหนดเวลา แต่เวลาในการแสดงส่วนมากจะประมาณ 4-6 ชั่วโมง

4.3 การแสดงเพื่อการสาธิต จะแสดงตามสถานที่ สถานศึกษาต่าง ๆ ที่รับให้ไปสาธิตการแสดง เป็นการให้ความรู้กับนักเรียนนักศึกษา จะจัดแสดงในช่วงกลางวันเป็นส่วนมาก เวลาการแสดงเพียงวันเดียว และในการแสดง 1 ครั้งจะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ทั้งนี้ที่ใช้เวลาในการแสดงน้อยกว่าการแสดงมะโง่งเพื่อประกอบพิธีกรรมนั้น เพราะว่าลำดับขั้นตอนในการแสดงจะน้อยกว่า จะมีแค่คนตรีบรรเลงโหมโรง และต่อด้วยการรำเบิกโรง ก็เป็นอันจบการแสดง

5. อัตราค่าจ้าง

จากการสัมภาษณ์ เจาะแยะ ห้วนหน้าคณะมะโย่ง ได้กล่าวถึงอัตราค่าจ้างในการแสดงมะโย่ง ของคณะเจาะแยะ แสงตะวันว่า ขึ้นอยู่กับผู้ว่าจ้าง จะมารับหรือให้ผู้แสดงเดินทางไปด้วยตนเอง ซึ่งในการแสดงแต่ละครั้งหากผู้ว่าจ้างมารับด้วยตนเองจะมีอัตราค่าจ้างประมาณ 5,000-10,000 บาท หากผู้ว่าจ้างให้เดินทางไปด้วยตนเอง จะมีอัตราค่าจ้างประมาณ 10,000-50,000 บาทแล้วแต่ระยะทางในการเดินทางไปแสดง

6. ผู้ชม

ในการแสดงมะโย่งแต่ละครั้ง ผู้ชมหมายถึง คนที่มาดูการแสดงส่วนมากจะเป็นคนไทย มุสลิม และคนที่ฟังภาษามลายูถิ่นปัตตานีได้เท่านั้น ซึ่งคนที่เคร่งศาสนาอิสลามจะไม่มาชมการแสดง เพราะถือว่าผิดการหลักศาสนา ผู้ชมจะมีตั้งแต่เด็กไปจนถึงวัยชราอายุประมาณ 6-70 ปี โดยจะอยู่ในวัยผู้ใหญ่เสียเป็นส่วนมาก คืออายุประมาณ 30-70 ปี

จากการศึกษาและค้นคว้า ผู้วิจัยพบว่าโอกาสในการแสดงมะโย่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการแสดงได้ 3 ประการคือ การแสดงมะโย่งเพื่อความบันเทิง การแสดงมะโย่งเพื่อประกอบพิธีกรรม และการแสดงมะโย่งเพื่อการสาธิต

3.1.1 การแสดงมะโย่งเพื่อความบันเทิง จะแสดงในโอกาสงานมงคลสมรส งานเข้าสู่นัด เทศกาลเก็บเกี่ยวข้าว งานเทศกาลประจำปี งานมงคลต่าง ๆ เป็นต้น

3.1.2 การแสดงมะโย่งเพื่อประกอบพิธีกรรมจะแสดงในโอกาสงานพิธีแก้บน สะเดาะเคราะห์ รักษาไข้ หรือพิธีกรรมเล่นมะคิอริ ไหว้ตายาย (ไหว้บรรพบุรุษ) เป็นต้น

3.1.3 การแสดงมะโย่งเพื่อการสาธิตจะแสดงตามสถานศึกษาต่างๆ จะเป็นการแสดงเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงภาคสนาม และได้ศึกษาค้นคว้าพบว่าโอกาสในการแสดงมะโย่งจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการว่าจ้างการแสดงกล่าวคือ การแสดงมะโย่งเพื่อประกอบพิธีกรรมจะพบมากที่สุด คือ พิธีกรรมแก้บนและรักษาไข้ หรือพิธีกรรมมะคิอริ โดยมะคิอริจะเป็นลักษณะของการทวงเจ้าเข้าผีที่มีพ่อหมอเป็นผู้ทำพิธีติดต่อดสื่อสารกับเทพเจ้าหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ในการรักษาอาการป่วยไข้ที่คิดว่าสาเหตุมาจากถูกคุณไสย หรือการกระทำของอำนาจลึกลับของภูตผีปีศาจ ซึ่งถ้าผู้ป่วยไม่สบายเพราะวิญญาณของบรรพบุรุษหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ต้องการชมการแสดงมะโย่ง เมื่อกระทำพิธีมะคิอริเพื่อรักษานั้น ผู้ป่วยและญาติก็ต้องแสดงมะโย่ง โดยที่ผู้ป่วยจะต้องแสดงเป็นเปาะ โย่งหรือพระเอกรายรำเพียงเล็กน้อยต่อหน้าพ่อหมอที่เป็นร่างทรง ต่อจากนั้นพ่อหมอก็จะบอกกล่าวต่อวิญญาณสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์มีความว่า ถ้าผู้ป่วยหายจากไม่สบายก็จะจัดการแสดงมะโย่งให้ชมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการ
แสดงมะโย่งแบบประกอบพิธีกรรม โดยในปัจจุบันนี้จะพบการแสดงมะโย่งในพิธีกรรมมด็อริเพื่อ
รักษาไข้มากที่สุด การรำของผู้ป่วยจะมีลักษณะทำรำคล้ายรำเบ็กรวมะโย่งเพื่อความบันเทิง เพียงแต่
ผู้ป่วยจะทำรำใดก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากเชื่อกันว่าเพราะผู้ป่วยมีวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นมะโย่งมาสิงอยู่
ในร่างขณะทำพิธี เพราะฉะนั้นลักษณะการรำของผู้ป่วยจึงไม่มีแบบแผนตายตัวแล้วแต่ผู้ป่วยจะรำ ซึ่ง
จะเป็นการรำเพียงไม่กี่ท่าเท่านั้น

พิธีกรรมมด็อรินี้จะเน้นที่ดนตรีในการรักษาผู้ป่วยมากกว่าการแสดงของผู้ป่วย ซึ่งใน
พิธีกรรมนี้จะมีการแสดงมากมาย เช่น มะโย่ง ลีละ รองเง็ง และลิกะฮู ทั้งนี้จะแสดงอะไรขึ้นอยู่กับ
บอมอที่เป็นคนทำพิธี

การแสดงมะโย่งที่พบว่ามีผู้ว่าจ้างเป็นอันดับสอง คือ การแสดงมะโย่งเพื่อการสาธิต
ส่วนการแสดงมะโย่งเพื่อความบันเทิงนั้นปรากฏการว่าจ้างน้อย เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการแสดงเป็น
ภาษามลายูถิ่นปัตตานี จึงจำกัดผู้ชมเฉพาะกลุ่มมุสลิมที่สามารถเข้าใจได้ การแสดงไม่เร้าใจผู้ชม การ
นิยมการแสดงสมัยใหม่ และวัฒนธรรมตะวันตก เช่น คนตรีลูกทุ่ง ภาพยนตร์ เข้ามาแสดงในงานรื่น
เริงต่างๆ ที่จัดตามเทศกาลมากกว่า เวลาที่ใช้ในการแสดงประมาณ 3 – 6 ชั่วโมงหรือหนึ่งคืน ซึ่งนาน
เกินไปรวมทั้งวัยของผู้แสดงที่ส่วนมากจะมีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จากสาเหตุต่างๆ เหล่านี้ทำให้การ
แสดงมะโย่งเพื่อความบันเทิงในปัจจุบันจึงหาชมได้ยาก ดังนั้นวันและเวลาในการแสดงมะโย่งสามารถ
จำแนกตามวัตถุประสงค์จะเป็นดังนี้

การแสดงมะโย่งเพื่อประกอบพิธีกรรมจะใช้เวลาในการแสดง 3 – 7 คืน แล้วแต่
เจ้าภาพและการแสดงจะทำการแสดงเฉพาะกลางคืนเท่านั้น ก็จะเริ่มทำการแสดง เวลาประมาณ 20
.00 – 02.00 น. ทั้งนี้เวลาในการทำการแสดงจะไม่แน่นอน ต้องขึ้นอยู่กับกับเนื้อเรื่องที่นำแสดงและการ
ประกอบพิธีกรรมของพ่อหมอเป็นตัวกำหนดเวลา แต่เวลาในการแสดงส่วนมากจะประมาณ 4 – 6
ชั่วโมง

- การแสดงมะโย่งเพื่อการสาธิตจะจัดแสดงในช่วงกลางวันเป็นส่วนมาก เวลาในการ
แสดงเพียงวันเดียว และในการแสดง 1 ครั้ง จะใช้เวลาประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ที่ใช้เวลาในการ
แสดงน้อยกว่าการแสดงมะโย่งเพื่อประกอบพิธีกรรมนั้น เพราะวลำดับขั้นตอนในการแสดงจะน้อย
กว่า จะมีแค่ดนตรีบรรเลงโหมโรง และต่อด้วยการรำเบ็กรวม 5 เพลง ก็เป็นอันจบการแสดง

- การแสดงมะโย่งเพื่อการบันเทิง จะจัดแสดงทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน เวลาใน
การแสดงจะน้อยกว่าการแสดงมะโย่งเพื่อประกอบพิธีกรรม เพราะการแสดงมะโย่งเพื่อความบันเทิงมี
พิธีกรรมและขั้นตอนการแสดงน้อยกว่า เน้นที่การแสดงละครมากกว่าพิธีกรรม จะจัดแสดงประมาณ

1 วันเท่านั้น และจะใช้เวลาในการแสดงประมาณ 3 – 6 ชั่วโมง หรือบางครั้งอาจจะแสดงทั้งคืน ทั้งนี้ เวลาในการแสดงจะมากหรือน้อยต้องขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่นำมาแสดงในครั้งนั้นๆ เป็นตัวกำหนด

การแสดงมะโง่งที่พบว่ามีผู้ว่าจ้างเป็นอันดับสอง คือ การแสดงมะโง่งเพื่อการสาธิต ส่วนการแสดงมะโง่งเพื่อความบันเทิงนั้นปรากฏการว่าจ้างน้อย เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการแสดงเป็นภาษามลายูถิ่นปัตตานี จึงจำกัดผู้ชมเฉพาะกลุ่มมุสลิมที่สามารถเข้าใจได้ การแสดงไม่เร้าใจผู้ชม การนิยมนำการแสดงสมัยใหม่และวัฒนธรรมตะวันตก เช่น คอนเสิร์ต ภาพยนตร์ เข้ามาแสดงในงานรื่นเริงต่าง ๆ ที่จัดตามเทศกาลมากกว่า เวลาที่ใช้ในการแสดงประมาณ 3 – 6 ชั่วโมงหรือหนึ่งคืน ซึ่งนานเกินไปรวมทั้งวัยของผู้แสดงที่ส่วนมากจะมีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จากสาเหตุต่างๆ เหล่านี้ทำให้การแสดงมะโง่งเพื่อความบันเทิงในปัจจุบันจึงหาชมได้ยาก ดังนั้นวันและเวลาในการแสดงมะโง่งสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์จะเป็นดังนี้

- การแสดงมะโง่งเพื่อประกอบพิธีกรรมจะใช้เวลาในการแสดง 3 – 7 คืน แล้วแต่แต่เจ้าภาพและการแสดงจะทำการแสดงเฉพาะกลางคืนเท่านั้น ก็จะเริ่มทำการแสดง เวลาประมาณ 20.00 – 02.00 น. ทั้งนี้เวลาในการทำการแสดงจะไม่แน่นอน ต้องขึ้นอยู่กับกับเนื้อเรื่องที่นำมาแสดงและการประกอบพิธีกรรมของพ่อหมอเป็นตัวกำหนดเวลา แต่เวลาในการแสดงส่วนมากจะประมาณ 4 – 6 ชั่วโมง

- การแสดงมะโง่งเพื่อการสาธิตจะจัดแสดงในช่วงกลางวันเป็นส่วนมาก เวลาในการแสดงเพียงวันเดียว และในการแสดง 1 ครั้ง จะใช้เวลาประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ ที่ใช้เวลาในการแสดงน้อยกว่าการแสดงมะโง่งเพื่อประกอบพิธีกรรมนั้น เพราะว่าลำดับขั้นตอนในการแสดงจะน้อยกว่า จะมีแค่ดนตรีบรรเลงโหมโรง และต่อด้วยการรำเบิกโรง 5 เพลง ก็เป็นอันจบการแสดง

- การแสดงมะโง่งเพื่อการบันเทิง จะจัดแสดงทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน เวลาในการแสดงจะน้อยกว่าการแสดงมะโง่งเพื่อประกอบพิธีกรรม เพราะการแสดงมะโง่งเพื่อความบันเทิงมีพิธีกรรมและขั้นตอนการแสดงน้อยกว่า เน้นที่การแสดงละครมากกว่าพิธีกรรม จะจัดแสดงประมาณ 1 วันเท่านั้น และจะใช้เวลาในการแสดงประมาณ 3 – 6 ชั่วโมง หรือบางครั้งอาจจะแสดงทั้งคืน ทั้งนี้เวลาในการแสดงจะมากหรือน้อยต้องขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่นำมาแสดงในครั้งนั้นๆ เป็นตัวกำหนด

บทที่ 4

ทำรำเบิกโรง คณะเจ๊ะเยาะ สะงตะวัน

การแสดงมะโย่งเป็นการแสดงที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยังคงจัดแสดงอยู่ในปัจจุบันมีการจัดการแสดงทั้ง 3 รูปแบบอันได้แก่ การแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม การแสดงเพื่อความบันเทิง และการแสดงเพื่อการสาธิต การรำเบิกโรงเป็นการรำที่ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สุดและเป็นเอกลักษณ์ของการแสดง รวมทั้งเป็นทำรำที่เป็นพื้นฐานและทำรำที่สำคัญและนำมาใช้ในการรำต่าง ๆ ต่อไป ในการรำเบิกโรงผู้รำจะต้องมีความชำนาญมีฝีมือดี และเป็นคนที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์โดยตรง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทำรำมะโย่ง คณะเจ๊ะเยาะ สะงตะวัน แล้วนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกทำรำมะโย่ง
2. กระบวนทำรำมะโย่ง ได้แก่

การทำรำเบิกโรงมะโย่ง ผู้แสดงจะต้องร้องเพลงประกอบการรำรำเอง พร้อมทั้งมีลูกคู่ร้องรับ เพลงที่ใช้ในการทำรำเบิกโรงจะมีด้วยกันดังนี้

1. นือเราะบูโงน
2. ปี่แกร์
3. กือแยมัส
4. ตาริราหมั
5. อาเนาะลิโม
6. คาบาปือริง
7. คายง
8. อาเนาะลิโม
9. เวะห์
10. เปาะโยงนุอ
11. ร้องเง็ง
12. มีองและ

สรุปได้ว่าการรำเบิกโรงจะมีด้วยกันทั้งหมด 12 ขั้นตอนตามลักษณะการรำและการแสดง และเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง โดยเริ่มจากการนั่ง แล้วมาทำขึ้น มีบทร้องเกี่ยวกับการแต่งกาย การรำรำเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือก่อนการแสดงเป็นละคร

การทำรำเบิกโรงเป็นถือว่าเป็นเพลงที่มีลีลาในการรำรำที่สวยงามประกอบไปด้วยหลายกระบวนท่ารำด้วยกัน ซึ่งแต่ละกระบวนท่ารำจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

3. สรุปทำรำ

จากการสัมภาษณ์ ได้กล่าวไว้ว่า การรำเบิกโรงทั้งหมด จะมี 12 เพลงในแต่ละเพลงจะมีทำรำที่คล้ายกันกล่าวคือ ทั้ง 12 เพลงจะใช้ท่ามาตรฐาน 12 ท่าที่อยู่ในทำรำเพลง ดาริราชม์ แล้วแต่ผู้แสดงจะนำท่าไหนมารำก็ได้โดยดูความเหมาะสมของเพลงและท่ารำ แต่ที่สำคัญผู้รำจะต้องรำเพลงดาริราชม์ได้ทั้ง 12 ท่า แต่อีกเพลงหนึ่งคือเพลงมือเราะบุญโนง ก็มีท่าเฉพาะที่จะต้องรำเช่นเดียวกัน และผู้ที่เล่นตัวมะโย่งได้นั้นก็ต้องฝึกทำรำเพลงมือเราะบุญโนง ให้ชำนาญและคล่องแคล่วด้วยเช่นกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงอธิบายท่ารำทั้ง 2 เพลง พร้อมกับศัพท์ที่ใช้เรียกท่ารำ ดังต่อไปนี้

ศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกท่ารำมะโย่ง

จากการสัมภาษณ์ แขนะ ถิราเมาะ (สัมภาษณ์ , 27 สิงหาคม 2553) ได้อธิบายถึงศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกท่ามะโย่ง ซึ่งจัดเป็นท่าพื้นฐาน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

1. ท่าวงมะโย่ง

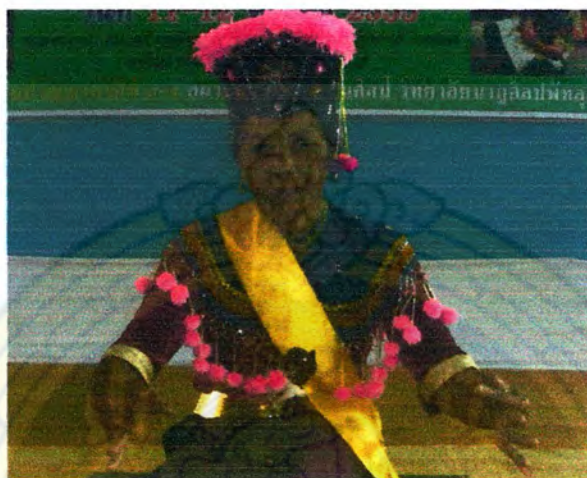
จะมีลักษณะนิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน หัวแม่มือหักเข้าฝ่ามือเล็กน้อยหักข้อมือขึ้น ถ้าแขนเปิดส่วนโค้ง ดังภาพ

ภาพที่ 38 ท่าวงมะโย่ง

2. ทำจีบมะโย่ง

มีลักษณะแตกต่างจากจีบนาคศิลป์ คือนิ้วชี้กดลงเกือบชิดกับหัวแม่มือแต่ไม่ถึง ส่วน นิ้วที่เหลือกรีดออกเล็กน้อยดังภาพ

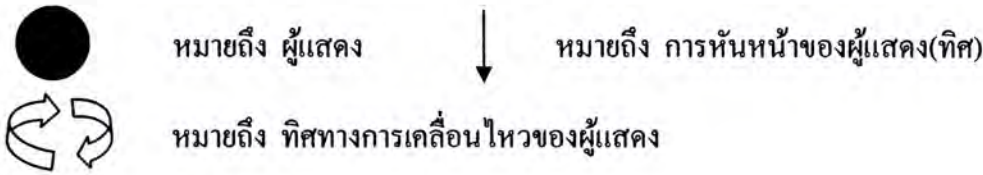

ภาพที่ 39 ทำจีบมะโย่ง

ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอลักษณะการรำเบิกโรงของการแสดงมะโย่ง ของตัวเปาะโย่ง ที่ปรากฏอยู่ในการแสดงทั้ง 3 รูปแบบ ดังที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นแล้ว โดยทำรำที่ผู้วิจัยนำมาเสนอในงานวิจัยเล่มนี้ ได้มาจากการสังเกตการณ์ฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ยังได้จากการศึกษาจากวีดิทัศน์ ภาพนิ่ง การแสดง มะโย่ง ของคณะแจ๊ะเขนระ แสงตะวัน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอท่ารำที่ปรากฏในการรำเบิกโรงที่ละครบวชนำทำดังนี้

กระบวนการทำท่าที่ปรากฏในการรำเบิกโรงมโหรี

สัญลักษณ์ในการอธิบายท่ารำทิศทางการเคลื่อนไหว

1. กระบวนท่ารำฉื่อระงูโงน

เป็นการรำที่เริ่มจากผู้แสดงเปาะ โย่งเริ่มแสดงเป็นกระบวนท่าแรกและเพลงแรกในการรำเบิกโรง ซึ่งการรำรำในเพลงนี้ ท่าย่อยที่ 1- 10 มีทิศทางในการใช้ทิศเพียงทิศเดียว คือทิศหน้าของเวที เท่านั้น ดังภาพ

จากการศึกษา การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการแสดงมโหรี คณะ และศึกษาจากม้วนวีดิทัศน์ ผู้วิจัยพบว่า ในกระบวนท่ารำฉื่อระงูโงน 1 กระบวนท่ารำยังประกอบไปด้วยท่าย่อยอีก 14 ท่า * ด้วยกัน คือ

1. ท่าพนมมือก้มหน้า
2. ท่าจีบหงายมะโย่งสองมือด้านหน้า
3. ท่าจีบหงายมะโย่งด้านซ้าย
4. ท่าวงมะโย่ง
5. ท่าวงมะโย่ง
6. ท่าจีบหงายมะโย่งด้านซ้าย
7. ท่าจีบหงายมะโย่งด้านขวา
8. ท่าวงมะโย่งขวาเอนตัวด้านขวา
9. ท่าวงมะโย่งซ้ายเอนตัวด้านซ้าย
10. ท่ารำสายมะโย่ง

- 11. ทำปี่แกร์ซ้าย (มือซ้ายวงด้านซ้าย)
 - 12. ทำปี่แกร์ขวา จับกริช (มือขวาวงด้านขวา)
 - 13. ทำสอคมะโย่ง
 - 14. ทำปี่แกร์ขวา จับกริช (มือขวาวงด้านขวา)
- ผู้วิจัยอธิบายประกอบภาพดังนี้

ภาพที่ 40 ทำพนมมือก้มหน้า

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ก้มลงตั้งตรง
มือ :	มือทั้งสองพนมมืออยู่ระหว่างหน้าอก
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	นั่งในลักษณะขัดสมาธิ เท้าขวาอยู่หน้า
การเคลื่อนไหว :	นั่งอยู่กับที่ในทิสหน้าตรง
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งในลักษณะขัดสมาธิ พนมมือ ศีรษะก้มลงลำตัวตั้งตรง

ภาพที่ 41 ทำจีบหงายมะโย่งสองมือด้านหน้า

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือทั้งสองจีบหงายมะโย่งด้านหน้าระดับหน้าท้อง
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	นั่งในลักษณะขัดสมาธิ เท้าขวายู่น้า
การเคลื่อนไหว :	นั่งอยู่กับที่ในทศหน้าตรง
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งในลักษณะขัดสมาธิ มือทั้งสองเปลี่ยนจากท่าพนมมือ จีบหงายมะโย่งดึงลงมาอยู่ระดับหน้าท้องศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ภาพที่ 42 ทำจีบหงายมะโย่งด้านซ้าย

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวา งอแขนข้างลำตัวระดับอก ทำวงมะโย่ง
	มือซ้ายจีบหงายมะโย่ง งอแขนงลำตัวระดับอก
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	นั่งในลักษณะขัดสมาธิ เหมือนท่าพนม
การเคลื่อนไหว :	นั่งอยู่กับที่ในทิศหน้าตรง
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งในลักษณะขัดสมาธิ ศีรษะและลำตัวตั้งตรงโดยมือขวาตั้งวงงอแขนข้างลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายหีบจีบเป็นจีบ คว่ำพลิกข้อมือตั้งขึ้นเป็นจีบหงายมะโย่ง

ภาพที่ 43 ท่าวงมะโย่ง

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือทั้งสองตั้งตรง งอแขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายจับหางมะโย่ง งอแขนงลำตัวระดับอก
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	นั่งในลักษณะขัดสมาธิ เหมือนท่าพนม
การเคลื่อนไหว :	นั่งอยู่กับที่ในทิสหน้าตรง
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งในลักษณะขัดสมาธิ ศีรษะและลำตัวตั้งตรงมือทั้งสองเปลี่ยนเป็นตั้งวงหน้างอแขนเล็กน้อย

ภาพที่ 44 ท่าวงมะโย่ง

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวา จีบหงายมะโย่ง งอแขนงลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายงอแขนข้างลำตัวระดับอก ท่าวงมะโย่ง
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	นั่งในลักษณะขัดสมาธิ เหมือนท่าพนม
การเคลื่อนไหว :	นั่งอยู่กับที่ในทิศหน้าตรง
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งในลักษณะขัดสมาธิ ศีรษะและลำตัวตั้งตรงโดยมือ ขวาหุบจีบหงายมะโย่ง งอแขนงลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายงอแขนข้าง ลำตัวระดับอก ท่าวงมะโย่ง

ภาพที่ 46 ท่าจีบหงายมะโย่งด้านขวาขกเท้า

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรงมองด้านขวาเล็กน้อย
มือ :	มือขวา งอแขนขึงลำตัวระดับอก ทำวงมะโย่ง
:	มือซ้ายจีบหงายมะโย่ง งอแขนงลำตัวระดับอก
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	นั่งบนส้นเท้าซ้ายเหมือนลักษณะท่าคุกเข่า เท้าซ้ายยกขึ้นเข้าไม่ติดพื้น วางด้วย จมูกเท้าเปิดส้นเท้า
การเคลื่อนไหว :	ขยับยกเท้าขวา
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งบนส้นเท้าซ้ายในลักษณะท่าคุกเข่าเท้าขวาขยับยกขึ้น เล็กน้อยเข้าไม่ติดกับพื้นเปิดส้นเท้า

ภาพที่ 47 ท่าวงมะโง่งงวเอนตัวด้านขวา

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	เอียงไปทางขวา
มือ :	มือขวา งอแขนข้างลำตัวระดับอก ท่าวงมะโง่งงระดับหางคิ้ว
:	มือซ้าย แขนตึงปลายคั่นแขนบนขาซ้าย พร้อมกับปล่อยมือ
ลำตัว :	เอียงไปทางขวา 45 องศา
เท้า :	เท้าขวาอยู่ในลักษณะท่าคุกเข่าแต่เท้าวางราบกับพื้น เท้าซ้ายวางลงกับพื้นโดยยกเข่าขึ้น
การเคลื่อนไหว :	นั่งร่ายอยู่กับที่
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งทับลงบนส้นเท้าขวาคดขยที่ทำให้ส่วนด้านหลังของเท้าพับลง แนบกับพื้น ส่วนขาซ้ายตั้งเข่าขึ้นให้ส่วนของฝ่าเท้าแบแนบติดกับพื้น บริเวณข้างเท้า แล้วให้ปลายนิ้วเท้าชี้ไปด้านข้าง 45 องศา เอนลำตัวไป ด้านหลัง 45 องศา โดยที่ศีรษะตั้งตรงมือขวา งอแขนข้างลำตัวระดับอก ท่าวงมะโง่งงระดับหางคิ้ว มือซ้าย แขนตึงปลายคั่นแขนบนขาซ้าย พร้อม กับปล่อยมือ

ภาพที่ 48 ท่าวงมะโย่งซ้ายเอนตัวด้านซ้าย

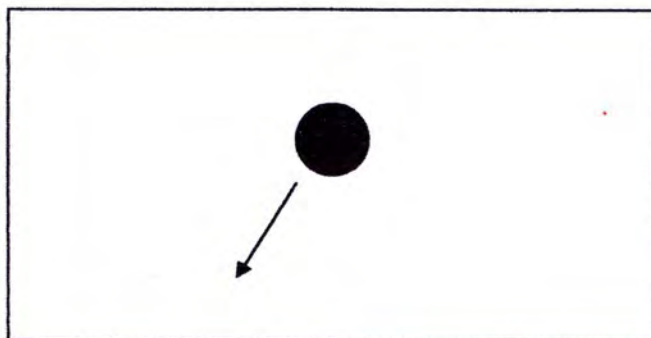
อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวา แขนตั้งปลายคั่นแขนบนขาซ้าย พร้อมกับปล่อยมือ
:	มือซ้ายงอแขนข้างลำตัวระดับอก ท่าวงมะโย่งระดับหางคิ้ว
ลำตัว :	เอียงไปทางซ้าย 45 องศา
เท้า :	ผู้รำนั่งทับส้นเท้าซ้าย โดยที่ให้ส่วนหลังของเท้าพบบนแนบติดกับพื้น ส่วนขาขวา ตั้งเข่าขึ้นให้ส่วนของฝ่าเท้าแบแนบติดกับพื้น และให้ปลายนิ้วชี้ไปด้านข้างขวา เล็กน้อย เอนลำตัวไปด้านหลังเล็กน้อย โดยที่ศีรษะตั้งตรง มือขวา แขนตั้งปลาย คั่นแขนบนขาซ้าย พร้อมกับปล่อยมือมือซ้ายงอแขนข้างลำตัวระดับอก ท่าวงมะ โย่งระดับหางคิ้ว
การเคลื่อนไหว :	นั่งราอยู่กบที่
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งทับลงบนส้นซ้ายโดยที่ให้ส่วนด้านหลังของเท้าพบบน แนบกับพื้น ส่วนขาขวา ตั้งเข่าขึ้นให้ส่วนของฝ่าเท้าแบแนบติดกับพื้น แล้วให้ปลายนิ้วเท้าชี้ไปด้านข้าง 45 องศา เอนลำตัวไปด้านหลัง 45 องศา โดยที่ศีรษะตั้งตรง มือขวา แขนตั้งปลายคั่นแขนบนขาซ้าย พร้อม กับปล่อยมือมือซ้ายงอแขนข้างลำตัวระดับอก ท่าวงมะโย่งระดับหางคิ้ว

ภาพที่ 49 ทำรำสายมะโย่ง

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือทั้งสองตั้งวงอแขนเล็กน้อย เริ่มสายมือซ้ายขึ้นระดับไหล่มือขวาสายลงระดับสะโพก รำสายสลับกันตามจังหวะและในการรำสายจะไม่พลิกข้อมือขึ้นลง คดปลายนิ้วมือจะตั้งขึ้นทั้งสายมือขึ้นและสายมือลง
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	นั่งบนส้นเท้าทั้งสอง เหมือนลักษณะการคุกเข่า แต่เท้าทั้งสองหยาไม่วางติดพื้น และเท้าทั้งสองแยกห่างกันพอสมควรแล้วขึ้นตรงเท้าทั้งสองอยู่ใกล้กัน
การเคลื่อนไหว :	นั่งรำสายแล้วค่อย ๆ ลุกขึ้นตามจังหวะเป็นยืนรำ
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำนั่งบนส้นเท้าทั้งสองเหมือนลักษณะการคุกเข่า เพียงแต่เข่าทั้งสองไม่วางลงติดกับพื้น และเท้าทั้งสองแยกห่างกัน ศีรษะและลำตัวตั้งตรง มือทั้งสองตั้งวงรำสายมะโย่ง โยที่เริ่มสายมือขวาขึ้นก่อน งอแขนเล็กน้อยระดับไหล่ ส่วนมือซ้ายตั้งวงอแขนระดับสะโพก แล้วสายมือขวาขึ้นเป็นตั้งวงอแขนระดับไหล่มือซ้ายจึงวงลงมาเป็นตั้งวงอแขนระดับสะโพก ปฏิบัติท่ารำสายสลับกับมือซ้ายขึ้นประมาณ 10 ครั้ง พร้อมกลับปัดขึ้นขึ้นตรงในลักษณะเท้าทั้งสองอยู่ในระดับใกล้ ๆ กัน และในการรำสายลักษณะมือจะตั้งข้อมือขึ้นตลอด ทั้งรำสายมือขึ้นและรำสายมือลง

ขวา

ซ้าย

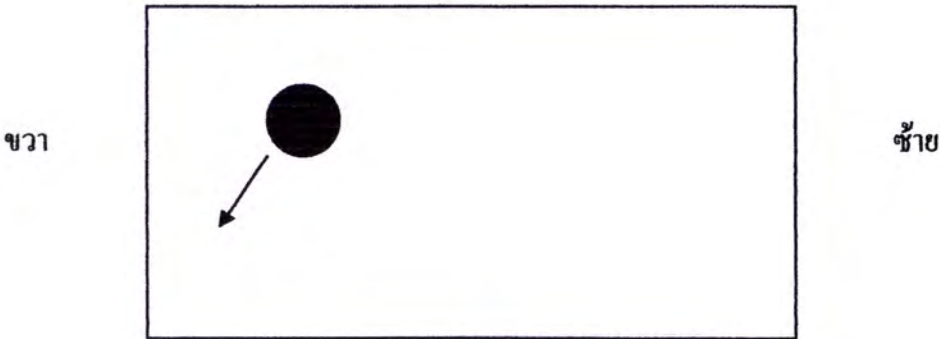
หน้าเวที

ภาพที่ 50 ท่าปีแกร์ซ้าย (มือซ้ายวงด้านซ้าย)

อธิบายท่ารำ

ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาแบมือแขนตั้งลาดลงห่างจากลำตัวเล็กน้อย
:	มือซ้ายตั้งวงมะโย่ง
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าทั้งสองชิดกัน โดยเท้าซ้ายตั้งเท้าขวาอเข้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	ยืนรำอยู่กับที่
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำยืนตรง เท้าทั้งสองชิดกัน ศีรษะและลำตัวตั้งตรงมือซ้ายตั้งวงมะโย่ง ส่วนมือขวาแขนตั้งลาดลงชิดลำตัว

หน้าเวที

ภาพที่ 51 ทำปีแกร์ขวา จับกริช (มือขวาวางด้านขวา)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาดั้งวาง จอแขนข้างลำตัวระดับไหล่
:	มือซ้ายจับกริช
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้า
:	เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	เคลื่อนตัวมาอยู่กลางเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า ศีรษะและลำตัวตั้งตรงมือขวาดั้งวางจอแขนด้านข้างลำตัวระดับไหล่ มือซ้ายจับกริช พร้อมกับเคลื่อนตัวมาอยู่กลางเวที

ขวา

ซ้าย

หน้าเวที

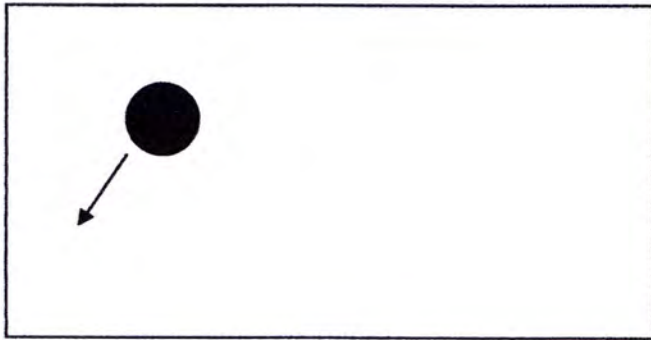

ภาพที่ 52 ทำสอคมะโย่ง

อธิบายท่ารำ

ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาจับหางมะโย่งงอแขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายตั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับแก้มศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้างอเข่าลงทั้งสอง
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำแล้วไปหยุดด้านหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้าย ไปข้างหน้าเท้าขวาเปิดสันเท้าข้อเท้าทั้งสองลง พร้อมกับ หมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำมาหยุดที่ด้านหน้าของเวที โดยที่มือขวาจับหางมะโย่งงอแขน ข้างลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายตั้งวงงอแขนข้างลำตัวระดับแก้มศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

หน้าเวที

ภาพที่ 53 ทำปีแกร์ขวา จับกริช (มือขวาวางด้านขวา)

อธิบายท่ารำ

ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาดั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับไหล่
:	มือซ้ายจับกริช
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้า
:	เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวทางขวาครึ่งรอบ
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้ายมาข้างหน้า เท้าขวาวางหลังเต็มเท้า ศีรษะและลำตัวตั้งตรงมือขวาดั้งวงงอแขนด้านข้างลำตัวระดับไหล่ มือซ้ายจับกริช พร้อมกับหมุนตัวทางขวาครึ่งรอบ

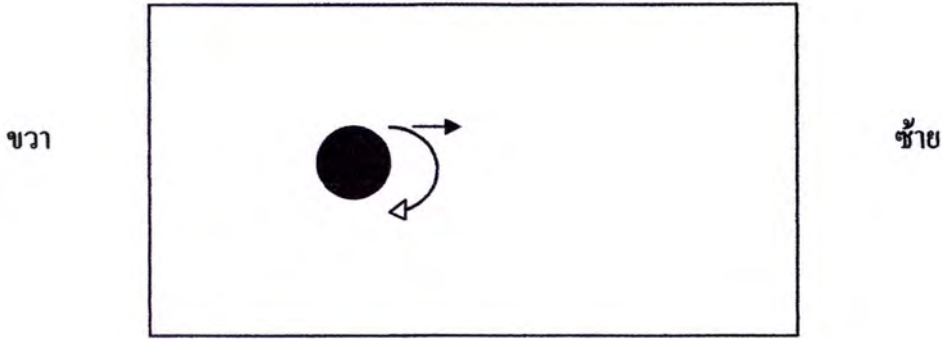
2. กระบวนท่ารำดาโรราหมั่ม

เป็นกระบวนท่ารำพื้นฐานในการรำมะโย่งทั้งหมด ซึ่งผู้แสดงจะต้องฝึกหัดให้เกิดความชำนาญในการรำเบิกร่อง

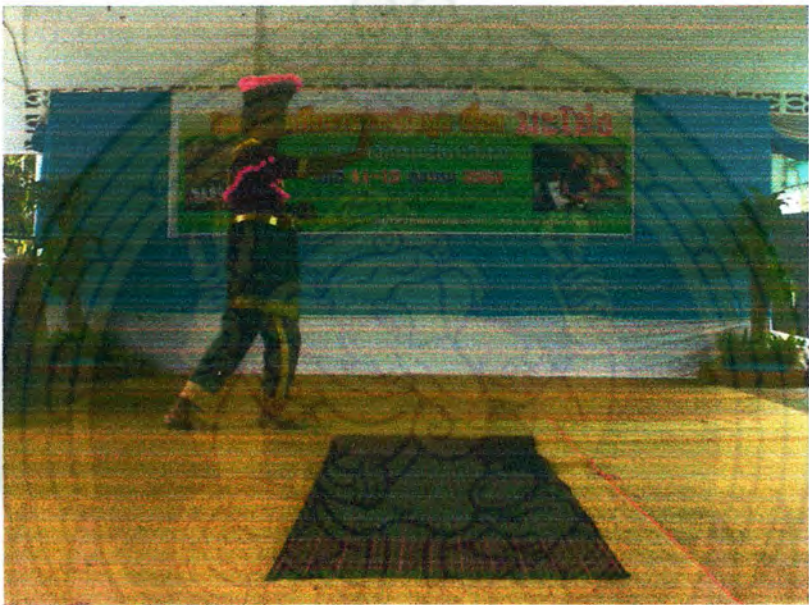
จากการศึกษา การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการแสดงมะโย่ง คณะ และศึกษาจาก ม้วนวีดิทัศน์ ผู้วิจัยพบว่า ในกระบวนท่ารำดาโรราหมั่ม 1 กระบวนท่ารำยังประกอบไปด้วยท่าย่อย อีก 16 ท่า ด้วยกัน คือ

1. ท่าเดินมือขวาป้องหน้า (บื้อยาแลดูกาตาแงกานัน)
2. ท่าเดินมือซ้ายป้องหน้ามือขวาจับกริช (บื้อยาแลดูกาตาแงกักริ)
3. ท่าชีลาขวา
4. ท่าชีลาซ้าย
5. ท่านกบิน (ฐรงคือรือบัง)
6. ท่าเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
7. ท่าจอเงาะชีลา (เดินรอบ)
8. บินจับบิก (ฐรงคือรือบังยือป)
9. ท่าเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
10. ท่าจอเงาะชีลา (เดินรอบ)
11. ท่ารับน้ำค้าง (ตาเคาะโมง)
12. ท่าจอเงาะชีลา (เดินรอบ)
13. ท่าเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
14. ท่าจับซ้าย
15. ท่าเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
16. ท่าจอเงาะชีลา (เดินรอบ)

ผู้วิจัยอธิบายประกอบภาพดังนี้

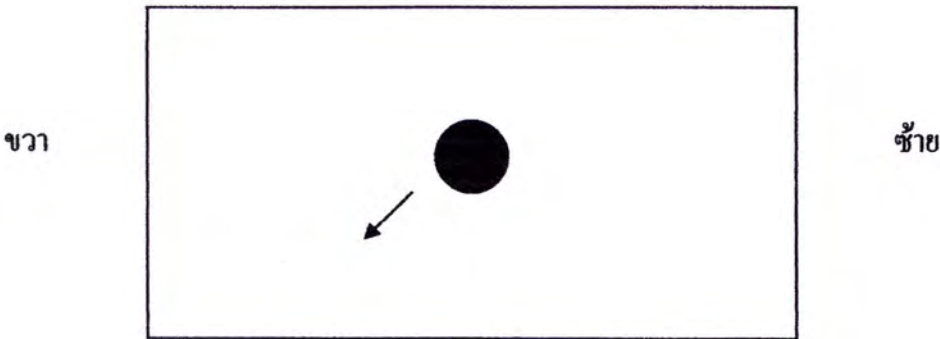

หน้าเวที

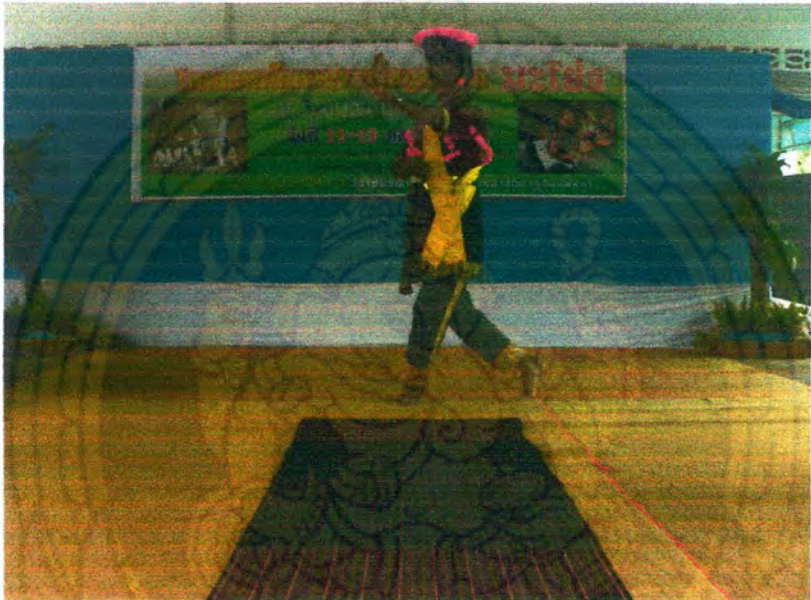

ภาพที่ 54 ทำเดินมือขวาป้องกัน (บ๊วยาแลดูกาตาเงกานัน)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาดั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับไหล่
:	มือซ้ายจับกริช
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายวางหลังเต็มเท้า ย่อเข่าลง
:	เท้าขวาวางหน้าเต็มเท้า ย่อเข่าลง
การเคลื่อนไหว :	เคลื่อนตัวในลักษณะการเดินมาอยู่กลางเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าขวามาด้านหน้า เท้าซ้ายวางหลัง ศีรษะและลำตัวตั้งตรงมือขวาดั้งวงงอแขนด้านข้างลำตัวระดับไหล่ มือซ้ายจับกริช พร้อมกับเคลื่อนตัวมาอยู่กลางเวที

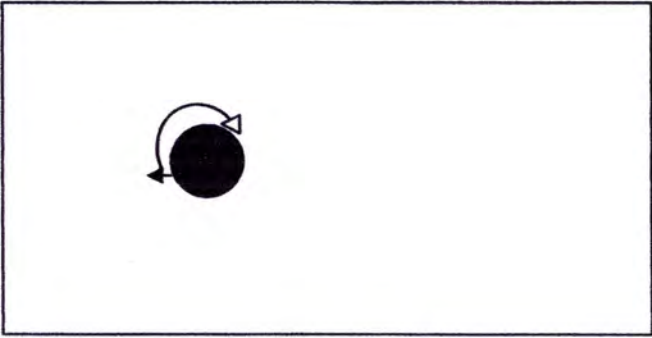
หน้าเวที

ภาพที่ 55 ทำเดินมือซ้ายป้องหน้ามือขวาจับกริช (บิ๋ยยาแลดูกาตาเงกั๊ว)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือซ้ายจับกริช
:	มือขวาดึงวง จอแขนข้างลำตัวระดับไหล่
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้า
:	เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า
การเคลื่อนไหว :	ขึ้นรำอยู่กับที่
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้ายมาข้างหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า ย่อเข่าทั้งสองลง ศีรษะและลำตัวตั้งตรงมือซ้ายดึงวงจอแขนด้านข้างลำตัวระดับไหล่ ขวามือจับกริช

ขวา

ซ้าย

หน้าเวที

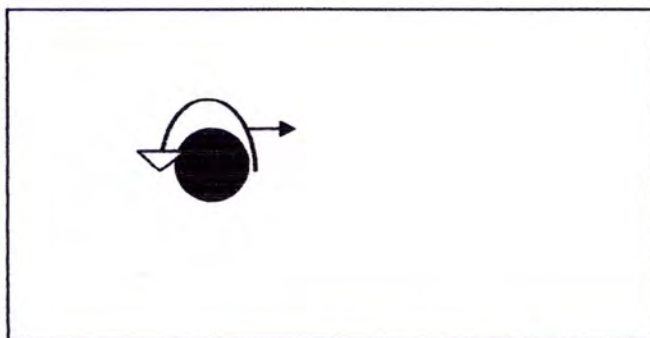

ภาพที่ 56 ท่าซึลาขวา

อธิบายท่ารำ

ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาจับหางมะโย่งงอแขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายตั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้างอเข่าลงทั้งสอง
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำแล้วไปหยุดด้านหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้าย ไปข้างหน้าเท้าขวาเปิดส้นเท้าย่อเข่าทั้งสองลง พร้อมกับ หมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำมาหยุดที่ด้านหน้าของเวที โดยที่มือขวาจับหางมะโย่งงอแขน ข้างลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายตั้งวงงอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

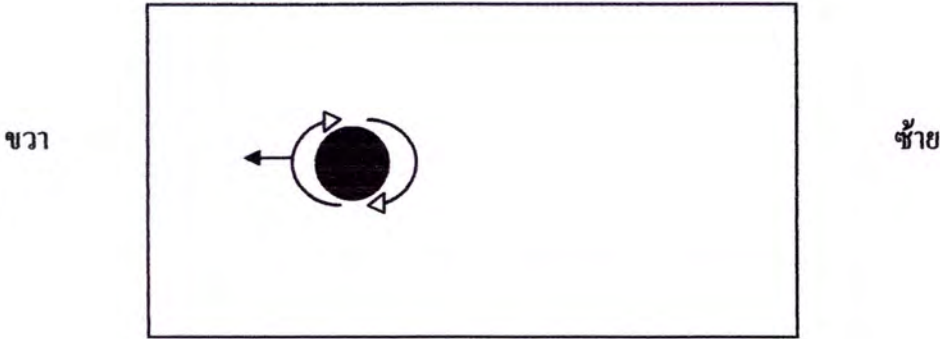
หน้าเวที

ภาพที่ 57 ท่าซึลาซ้าย

อธิบายท่ารำ

ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาค้างงอ แขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายจับหงายมะโย่งงอ แขนข้างลำตัวระดับหางคิ้ว
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายวางหลังย่อเข่าเปิดส้นเท้า
:	เท้าขวาก้าวหน้างอเข่าวางเต็มเท้า
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านซ้ายครึ่งรอบ
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าขวา ไปข้างหน้า เท้าซ้ายวางหลัง เปิดส้นเท้าย่อเข่าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านซ้ายมือของผู้รำครึ่งรอบ โดยที่มือขวาค้างงอ แขนข้างลำตัวระดับอก มือซ้ายจับหงายมะโย่งงอ แขนข้างลำตัวระดับหางคิ้ว ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

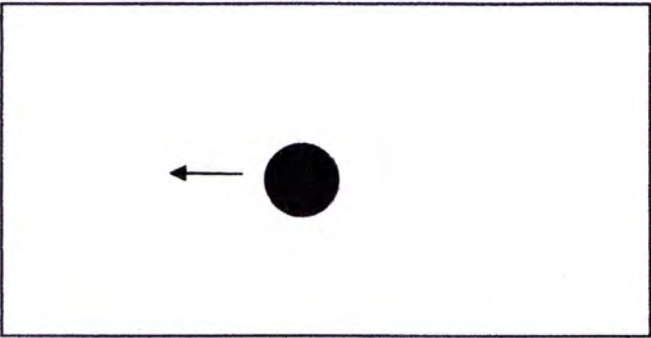
หน้าเวที

ภาพที่ 58 ท่านกบิน (รูรงค็ือร็ือบั้ง)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือทั้งสองตั้งวงข้างลำตัวอแขนเล็กน้อยระดับศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้างอเข่าลงทั้งสอง
:	เท้าขวาวางหลังเปิดส้นงอเข่าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำ 1 รอบ
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า วางเท้าขวาไปข้างหลัง เปิดส้นเท้าย่อเข่าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำ 1 รอบ โดยที่มือทั้งสองตั้งวงข้างลำตัวอแขนเล็กน้อยระดับศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

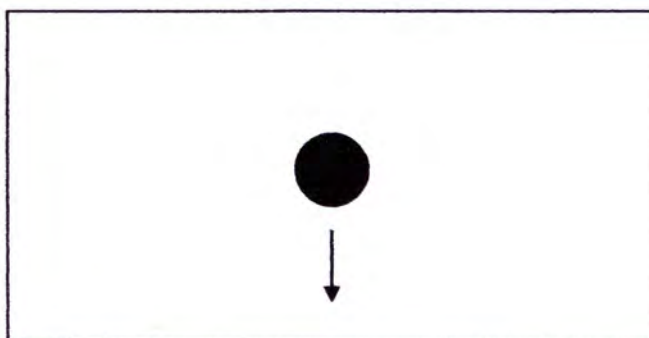
หน้าเวที

ภาพที่ 59 ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลิปะดงัน)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาจับหางมะโย่งงอแขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายตั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับแ่งศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้าวางเต็มเท้างอเข่าลงเล็กน้อย
:	เท้าขวาวางหลังเต็มเท้างอเข่าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำแล้วไปหยุดด้านหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเต็มเท้า เท้าขวาวางหลังเต็มเท้า ย่อเข่าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำมาหยุดที่ด้านหน้าของเวที โดยที่มือขวาจับหางมะโย่งงอแขนข้างลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายตั้งวงงอแขนข้างลำตัวระดับแ่งศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

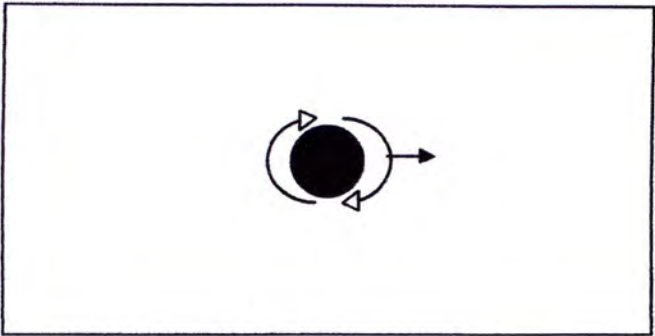
หน้าเวที

ภาพที่ 60 ท่าจ่อเจ๊ะชีลา (เดินรอบ)

- ศิริษะ : ตั้งตรง
 มือ : มือขวาดึงวง จอแขนด้านหน้าระดับไหล่
 : มือซ้ายจับกริช
 ลำตัว : ตั้งตรง
 เท้า : เท้าทั้งสองชิดติดกันปลายเท้าชี้ไปด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย
 การเคลื่อนไหว : เดินวนเป็นเลข 8
 อธิบายท่ารำ : ผู้รำยืนตรง เท้าทั้งสองชิดติดกันเปิดปลายเท้าเล็กน้อย มือขวาดึงวงจอแขนด้านหน้าระดับไหล่ มือซ้ายจับกริช ศิริษะ ศิริษะและลำตัวตั้งตรง พร้อมกับเดินวนเป็นเลข 8 แล้วกลับมาที่เดิม

ขวา

ซ้าย

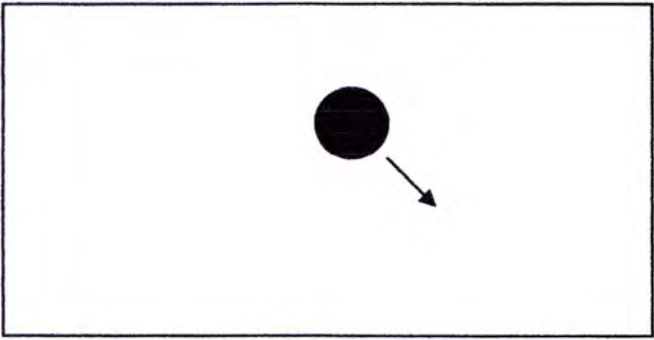
หน้าเวที

ภาพที่ 61 ท่านกบินจิตติก (บุรณดิริอับบั้งชื้อน)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือทั้งสองทำท่าจีบมะ โย่งข้างลำตัวระดับแ่งศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าขวาก้าวหน้างอเข่าลงทั้งสอง
:	เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นงอเข่าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำ 1 รอบ
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า วางเท้าซ้ายไปข้างหลัง เปิดส้นเท้าย่อเข่าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำ 1 รอบ โดยที่มือทั้งสองมือทั้งสองทำท่าจีบมะ โย่งข้างลำตัวระดับแ่งศีรษะ ศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

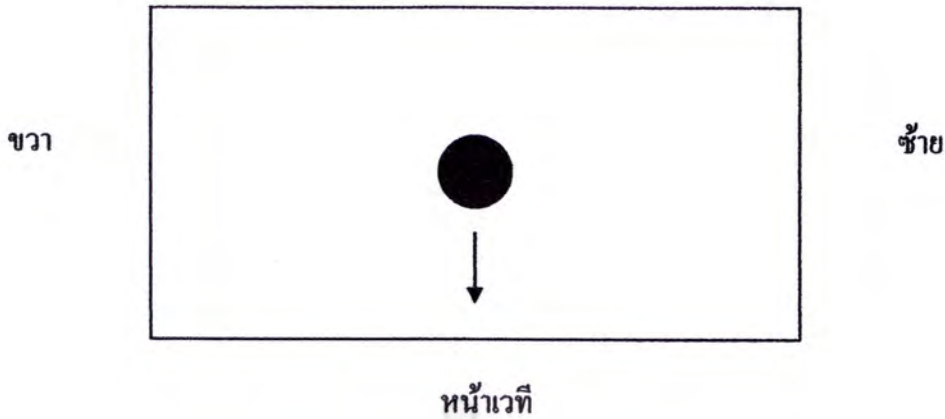
ซ้าย

หน้าเวที

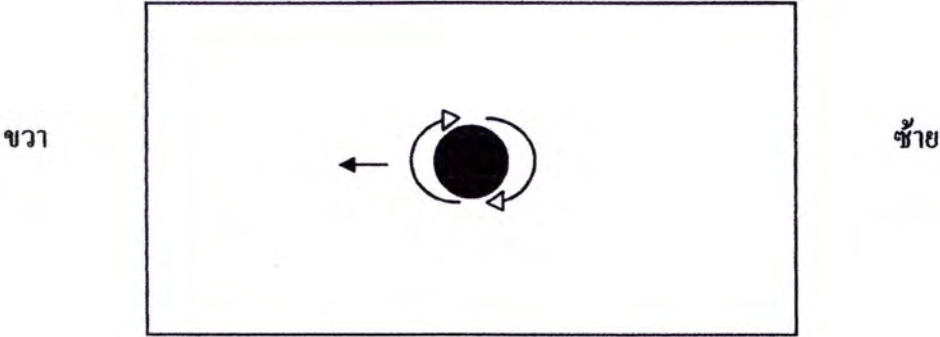
ภาพที่ 62 ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลิปะตางัน)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือซ้ายตั้งวงข้างลำตัวองแขนเล็กน้อยระดับแง่ศีรษะ
:	มือขวาทำท่าจีบมะ โย่งคั่นหน้าระดับไหล่ งามแขนเล็กน้อย
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้าลักษณะขาตั้ง
:	เท้าขวาก้าวหน้าขาตั้ง
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รามาอยู่ทิศหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำ เท้าขวาก้าวไปข้างหน้าขาตั้ง เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้าลักษณะขาตั้ง มือซ้ายตั้งวงข้างลำตัวองแขนเล็กน้อยระดับแง่ศีรษะ มือขวาทำท่าจีบมะ โย่งคั่นหน้าระดับไหล่ งามแขนเล็กน้อยระดับศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง พร้อมกับหมุนตัวไปทาง ทิศหน้าของเวที

ภาพที่ 63 ทำจอเงาะชีลา (เดินรอบ)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาดึงวง งอแขนด้านหน้าระดับไหล่
:	มือซ้ายจับกริช
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าทั้งสองชิดติดกันปลายเท้าชี้ไปด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	เดินวนเป็นเลข 8
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำยืนตรง เท้าทั้งสองชิดติดกันเปิดปลายเท้าเล็กน้อย มือขวาดึงวงงอ แขนด้านหน้าระดับไหล่ มือซ้ายจับกริช ศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง พร้อมกับเดินวนเป็นเลข 8 แล้วกลับมาที่เดิม

หน้าเวที

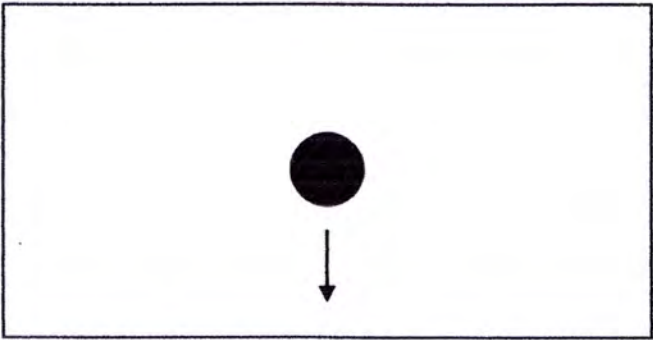

ภาพที่ 64 ทำรับน้ำค้าง (ตาเคาะโมง)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือทั้งสองทำท่าจีบมะ โย่งข้างลำตัวระดับแ่งศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าขวาก้าวหน้างอเข่าลงทั้งสอง
:	เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นงอเข่าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำ 1 รอบ
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า วางเท้าซ้ายไปข้างหลัง เปิดส้นเท้าย่อเข่าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำ 1 รอบ โดยที่มือทั้งสองมือทั้งสองทำท่าจีบมะ โย่งข้างลำตัวระดับแ่งศีรษะ ศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

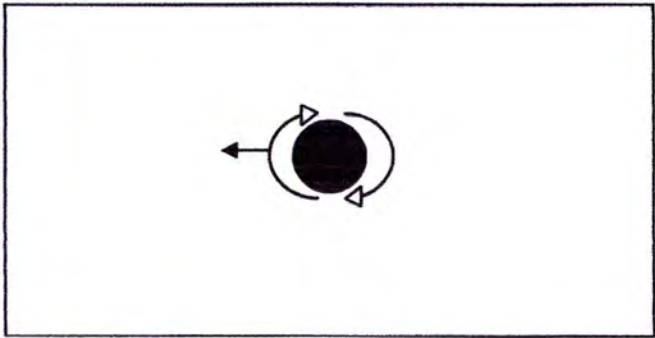
หน้าเวที

ภาพที่ 65 ทำจอเงาซีตา (เดินรอบ)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาดั้งวง งอแขนด้านหน้าระดับไหล่
:	มือซ้ายจับกริช
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าทั้งสองชิดติดกันปลายเท้าชี้ไปด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	เดินวนเป็นเลข 8
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำยืนตรง เท้าทั้งสองชิดติดกันเปิดปลายเท้าเล็กน้อย มือขวาดั้งวงงอ แขนด้านหน้าระดับไหล่ มือซ้ายจับกริช ศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง พร้อมกับเดินวนเป็นเลข 8 แล้วกลับมาที่เดิม

ขวา

ซ้าย

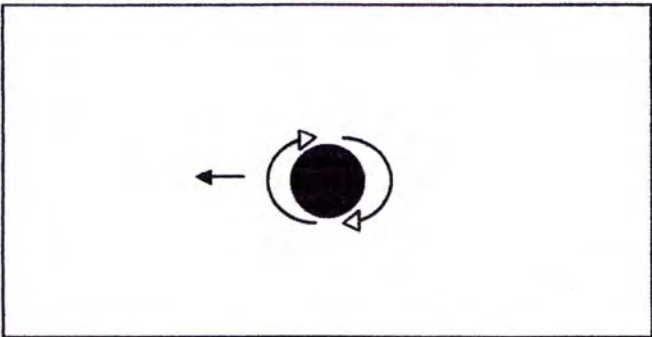
หน้าเวที

ภาพที่ 66 ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลิปะตังน)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาจับหงายมะโย่งจอแขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายตั้งวง จอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้าวางเต็มเท้าจอเข้าลงเล็กน้อย
:	เท้าขวาวางหลังเต็มเท้าจอเข้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำแล้วไปหยุดด้านหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเต็มเท้า เท้าขวาวางหลังเต็มเท้า ย่อเข้าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำมาหยุดที่ด้านหน้าของเวที โดยที่มือขวาจับหงายมะโย่งจอแขนข้างลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายตั้งวงจอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

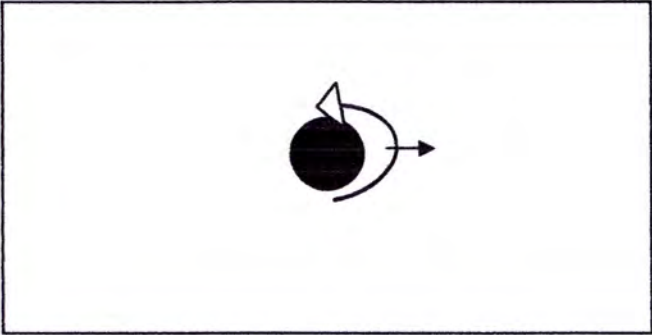
หน้าเวที

ภาพที่ 67 ทำจิบซ้าย

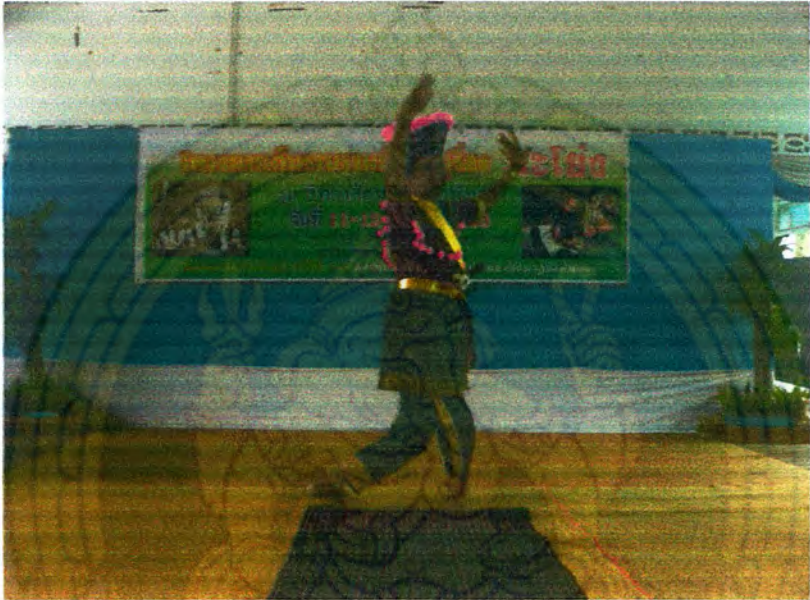
อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาดั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับง่าศีรษะ
:	มือซ้ายจิบคว่ำมะ โย่งงอแขนตั้งฉากกับลำตัวระดับไหล่
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้าวางเต็มเท้างอเข่าลง
:	เท้าขวาวางหลังเปิดส้น
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำแล้วไปหยุดด้านหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเต็มเท้า เท้าขวาวางหลัง ย่อเข่าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำมาหยุดที่ด้านหน้าของเวที โดยมือขวาดั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับง่าศีรษะมือซ้ายจิบคว่ำมะ โย่งงอแขนตั้งฉากกับลำตัวระดับไหล่ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

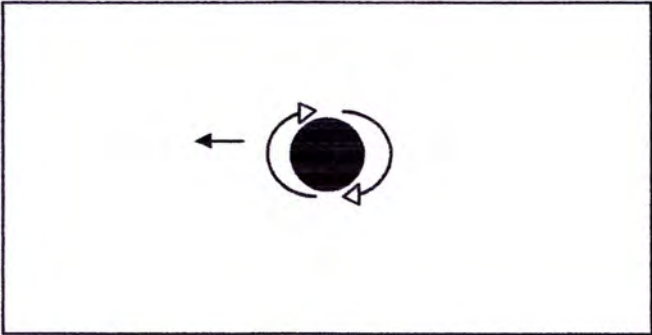
หน้าเวที

ภาพที่ 68 ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลิปะตางัน)

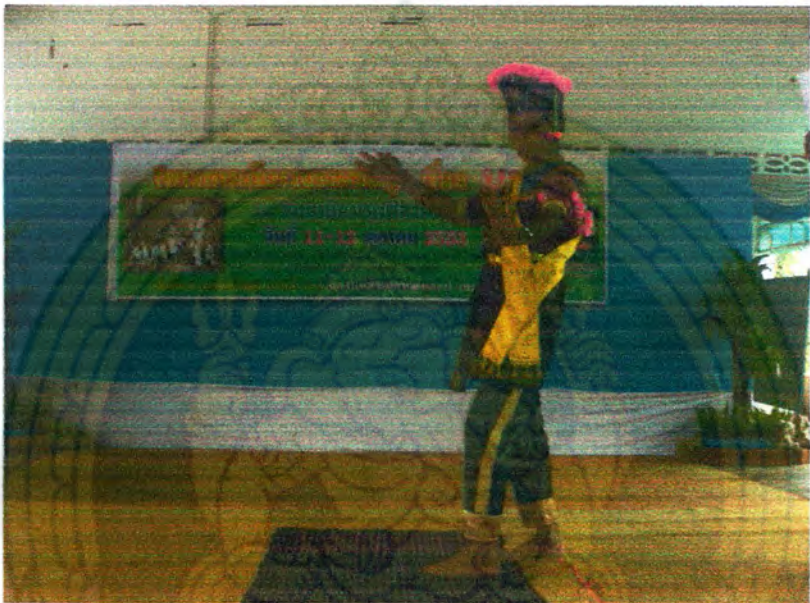
อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาจับหางมะโย่งงอแขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายตั้งวง งอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายวางหลังเต็มเท้าขวาเข้าเล็กน้อย
:	เท้าขวาก้าวหน้าวางเต็มเท้าขวาเข้าลงเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำแล้วไปหยุดด้านหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำขวาก้าวเท้าไปข้างหน้าเต็มเท้า เท้าซ้ายวางหลังเต็มเท้า ขยับเข้าทั้งสองลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำมาหยุดที่ด้านหน้าของเวที โดยที่มือขวาจับหางมะโย่งงอแขนข้างลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายตั้งวงงอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

หน้าเวที

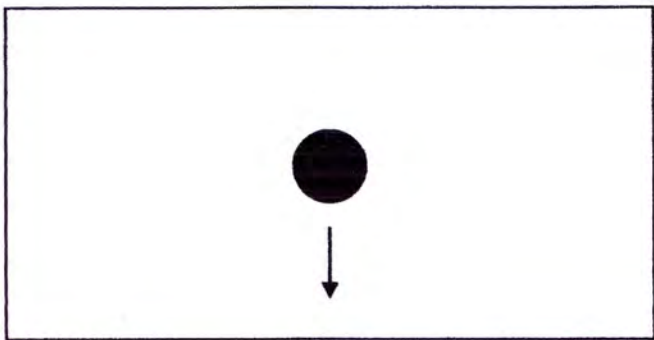

ภาพที่ 69 ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตงัน)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาจับหางมะโย่งจอแขนข้างลำตัวระดับอก
:	มือซ้ายตั้งวง จอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าซ้ายก้าวหน้าวางเต็มเท้าจอเข้าลงเล็กน้อย
:	เท้าขวาวางหลังเต็มเท้าจอเข้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	หมุนตัวด้านขวามือของผู้รำแล้วไปหยุดด้านหน้าของเวที
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเต็มเท้า เท้าขวาวางหลังเต็มเท้า ย่อเข้าทั้งสอง ลง พร้อมกับหมุนตัวมาทางด้านขวามือของผู้รำมาหยุดที่ด้านหน้าของเวที โดยที่มือขวาจับหาง มะโย่งจอแขนข้างลำตัวระดับอก ส่วนมือซ้ายตั้งวงจอแขนข้างลำตัวระดับง่ามศีรษะ ศีรษะและลำตัว ตั้งตรง

ขวา

ซ้าย

หน้าเวที

ภาพที่ 70 ทำจอเงาะชีลา (เดินรอบ)

อธิบายท่ารำ	
ศีรษะ :	ตั้งตรง
มือ :	มือขวาดั้งวง จอแขนด้านหน้าระดับไหล่
:	มือซ้ายจับกริช
ลำตัว :	ตั้งตรง
เท้า :	เท้าทั้งสองชิดติดกันปลายเท้าชี้ไปด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย
การเคลื่อนไหว :	เดินวนเป็นเลข 8
อธิบายท่ารำ :	ผู้รำยืนตรง เท้าทั้งสองชิดติดกันเปิดปลายเท้าเล็กน้อย มือขวาดั้งวงจอ แขนด้านหน้าระดับไหล่ มือซ้ายจับกริช ศีรษะ ศีรษะและลำตัวตั้งตรง พร้อมกับเดินวนเป็นเลข 8 แล้วกลับมาที่เดิม

สรุปท่ารำ

จากการศึกษาการรำเบิกโรงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน ทั้ง 2 เพลงคือเพลงคาริราฉิมและเพลงฉื่อเราะบุญโนง สามารถแบ่งท่ารำออกเป็นกระบวนท่าและท่าย่อยดังต่อไปนี้

1. กระบวนท่ารำฉื่อเราะบุญโนง เป็นการรำที่เริ่มจากผู้แสดงเปาะโย่งเริ่มแสดงเป็นกระบวนท่าแรกและเพลงแรกในการรำเบิกโรง ประกอบไปด้วยท่าย่อย 14 ท่า ได้แก่

1. ท่าพนมมือก้มหน้า
2. ท่าจีบหงายมะโย่งสองมือด้านหน้า
3. ท่าจีบหงายมะโย่งด้านซ้าย
4. ท่าวงมะโย่ง
5. ท่าวงมะโย่ง
6. ท่าจีบหงายมะโย่งด้านซ้าย
7. ท่าจีบหงายมะโย่งด้านขวายกเท้า
8. ท่าวงมะโย่งขวาเอนตัวด้านขวา
9. ท่าวงมะโย่งซ้ายเอนตัวด้านซ้าย
10. ท่ารำส่ายมะโย่ง
11. ท่าปีแกร์ซ้าย (มือซ้ายวงด้านซ้าย)
12. ท่าปีแกร์ขวา จับกริช (มือขวาวงด้านขวา)
13. ท่าสอคมะโย่ง
14. ท่าปีแกร์ขวา จับกริช (มือขวาวงด้านขวา)

2. การบวนท่ารำคาริราฉิมเป็นกระบวนท่ารำพื้นฐานในการรำมะโย่งทั้งหมด ซึ่งผู้แสดงจะต้องฝึกหัดให้เกิดความชำนาญในการรำเบิกโรง ประกอบไปด้วยท่าย่อย 16 ท่า ได้แก่

1. ท่าเดินมือขวาป้องหน้า (บิ๋อย่าแลดูกาตาเงกานัน)
2. ท่าเดินมือซ้ายป้องหน้ามือขวาจับกริช (บิ๋อย่าแลดูกาตาเงกักริ)
3. ท่าชีลาขวา
4. ท่าชีลาซ้าย
5. ท่านกบิน (งูรงคิอริอับง)
6. ท่าเปลี่ยนข้อมือ (ลิปะดางัน)
7. ท่าจอเงาะชีลา (เดินรอบ)
8. บินจับบิก (งูรงคิอริอับงือปู)
9. ท่าเปลี่ยนข้อมือ (ลิปะดางัน)

10. ทำจอเจ้าะชีลา (เดินรอบ)
11. ทำรับน้ำค้าง (ตาเคาะโมง)
12. ทำจอเจ้าะชีลา (เดินรอบ)
13. ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
14. ทำจิบซ้าย
15. ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
16. ทำจอเจ้าะชีลา (เดินรอบ)

บทที่ 5

บทย่อ สรุป และเสนอแนะ

สภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิต ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป สังคมของไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นสังคมในหมู่บ้านหรือในจังหวัดตัวเมือง ต่างก็มีแนวทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ ขอมรับวัฒนธรรมตะวันตกที่นำเสนอความเจริญทางวัตถุ ที่นำมาซึ่งความบันเทิงสมัยใหม่ในรูปของภาพยนตร์ วีดีโอเกมส์ โทรศัพท์ วิทยุ ซึ่งมีความสะดวกมากกว่าการบันเทิงแบบเก่าที่จะต้องอดตาหลับขับตานอน เพื่อจะนั่งชมละครมะโย่งหน้าโรงแสดงท่ามกลางน้ำค้างยามดึก สองสามคืนติดต่อกันกว่าจะจบสักหนึ่งเรื่องและไม่ได้มีให้ชมกันบ่อย เมื่อเป็นดังนั้นคนปัจจุบันจึงให้ความนิยมกับสิ่งบันเทิงสมัยใหม่ การละเล่นพื้นบ้าน เช่น มะโย่งในปัจจุบัน จึงอยู่ในสภาพที่ไม่แตกต่างไปจากของเก่า ของโบราณ มีราคาแพงหาชมได้ยาก ถึงจะสร้างเลียนแบบของเก่าอย่างไรก็ไม่เหมือนเดิม

บทย่อ

การศึกษาเรื่องเบิกโรงมะโย่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการแสดงมะโย่ง
2. เพื่อศึกษาขนบนิยมของการแสดงมะโย่ง
3. เพื่อศึกษากระบวนการทำรำเบิกโรงการแสดงมะโย่ง
4. เพื่อเป็นเอกสารทางวิชาการเพื่อให้ผู้สนใจศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ขนบนิยม และทำรำเบิกโรงมะโย่ง ของคณะเจ๊ะเยาะะแสงตะวัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับเรื่องมะโย่ง จากแหล่งต่างๆดังนี้
 - หอสมุดแห่งชาติทำวาสุกรี กรุงเทพมหานคร
 - หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
 - สำนักวิทยบริการ จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานสถาบัน การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- หอสมุดจอห์น. เอฟ. เคนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา
- ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง

1.2 การสัมภาษณ์ สัมภาษณ์จากนักวิชาการ นักแสดงและนักดนตรี และประชาชนบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงมะโย่ง

1.3 ลงภาคสนามฝึกปฏิบัติทำรำเบิกโรงมะโย่งจากคณะเจ๊ะเยาะแสงตะวัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2.1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ขนบนิยม ของการแสดงศิลปะกริชของคณะน้องใหม่ บางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

2.2 การเก็บบันทึกข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูล บันทึกทำรำเป็นวีดิทัศน์ และภาพถ่ายเกี่ยวกับการแสดงมะโย่งนำมาวิเคราะห์ทำรำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ประกอบกับการค้นคว้าทางเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่าง นำเสนอผลงานวิจัย และวิเคราะห์มาเรียบเรียง ด้วยลักษณะการพรรณนาความและนำเสนอเป็นรูปเล่ม

สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องเบิกโรงมะโย่ง กรณีศึกษา : คณะเจ๊ะเยาะ แสงตะวันพอสรุปตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของการแสดงมะโย่ง และองค์ประกอบของการแสดงมะโย่ง

1.1 ประวัติความเป็นมา

การแสดงมะโย่ง ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นที่ใด แต่สันนิษฐานได้ว่า เกิดที่ประเทศยาวอ ปัจจุบัน เป็นประเทศมาเลเซีย การแสดงมะโย่ง มีการเล่นกันตั้งแต่ในบริเวณสาม

จังหวัดชายแดนใต้ มาเลเซีย สุมাত্রาเหนือของประเทศอินโดนีเซีย และชาว เมาะโย่ง ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นเป็นศิลปะละครรำในวัฒนธรรมหลวงหรือเป็นวัฒนธรรมราษฎร์ของคนถิ่นมลายู

การแสดงมะโย่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานีได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องดนตรี เพลงที่ใช้ในการแสดง เครื่องแต่งกาย รวมถึงการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีโบราณ นับว่าเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชาวไทยมุสลิม

1.2 องค์ประกอบของการแสดงมะโย่ง

1.2.1 ผู้แสดง

ผู้แสดงในคณะหนึ่งๆ จะประกอบไปด้วยนักดนตรี 9 คน และนักแสดงประมาณ 7 คน ประกอบไปด้วย ตัวเปาะโย่ง มะโย่ง พรานแก่ พรานหนุ่ม ตัวพระ ตัวนาง และนางรำ ในขณะเดียวกัน นักแสดงอาจเป็นนักดนตรีประกอบไปด้วยกัน สลับไปเล่นดนตรีและแสดงเมื่อถึงคิวตัวเอง

1.2.2 ทำรำพื้นฐาน

รำพื้นฐานว่าเป็นทำรำที่ผู้ฝึกหัดจะต้องฝึกทำรำ เรียกว่าทำรำ 12 ท่า คล้ายกับการแสดงโนรา ซึ่งจะอยู่ในทำรำ คาริราหมัน ได้แก่

1. ทำบือยาเลตุกาตาแกกานัน (ท่าเดินมือขวาป้องหน้า)
2. ทำบือยาเลตุกาตาแกกิริ (ท่าเดินมือซ้ายป้องหน้า)
3. ทำชีลาขวา-ชีลาซ้าย
4. ทำบุรงตือรือบั้ง (ท่านกบิน)
5. ทำจอเจ้าชีลา (ตัวพระตัวนาง 2 คน)
6. ทำบุรงตือรือบั้งยือนู (ท่านกบินจับบิก)
7. ทำจอเจ้าชีลา (ตัวพระตัวนาง 2 คน)
8. ทำตาเคาะโมง (ท่ารับน้ำค้าง)
9. ทำจอเจ้าชีลา (ตัวพระนาง 2 คน)
10. ทำลีปะตางัน (ท่าเปลี่ยนข้อมือ)
11. ทำจอเจ้าชีลา (ตัวพระนาง 2 คน)
12. ท่าเดินรอบ

1.2.3 การแต่งกาย

การแต่งกาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ การแต่งกายของผู้แสดงและ การแต่งกายของนักดนตรี เครื่องแต่งกายของนักแสดงจะแตกต่างกันของตัวละครแต่ละตัวไปตามลักษณะ

ตัวเรื่องคือ เปาะโย่ง มีการแต่งกายที่สวยงามเป็นพิเศษ ได้แก่ เสื้อ (บายู) กางเกง (ชาลัวา) สายสะพาย ผ้าถุง (ผ้าสลิ้ง) ผ้าคาดสะเอว (อีกะ ปีแง) กลองคอง (ลา) มงกุฎ (มะกอดอ)

ตัวมะโย่ง หรือตัวมะเโย่ง แสดงเป็นนางเอกมีฐานะเป็นเจ้าหญิง หรือสาวชาวบ้านธรรมดา การแต่งกายจะเปลี่ยนไปตามฐานะ ถ้าเป็นสาวชาวบ้านจะนุ่งผ้าโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเข้ารูป ถ้ามีฐานะเป็นเจ้าหญิงจะสวมมงกุฎ มีสร้อยข้อมือ กำไลเท้าและสวมแหวนหลายวง

เครื่องแต่งกายของนักแสดงตัวประกอบฝ่ายหญิง นางสนมหรือ เรียกว่าอินัง อีกทั้งยังเป็นนางรำและนักร้องประสานเสียงให้กับคณะดนตรีประกอบการแสดงมะโย่งจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแบบสาวสติมุสลิม จะใช้ผ้าอะไรมาตัดเย็บก็ได้เช่นกัน จะประกอบไปด้วย เสื้อแขนยาวเรียกว่า เสื้อกือบายา ผ้าถุงเป็นผ้าปาเต๊ะ โดยจะนุ่งกล่อมมั่ว ผมหจะเกล้ามวยหรือปล่อยผมก็ได้ มีผ้าพาดไหล่ เครื่องประดับจะใส่หรือไม่ใส่ก็ได้ แต่จะมีน้อยชิ้นกว่า มะโย่ง

เครื่องแต่งกายของตัวตลก หรือนายพราน ได้แก่ พรานมูดอ เรียกว่า พ้อแร มูดอ และพรานแก้มลาชู เรียกว่าพ้อแร ตือวอ จะประกอบไปด้วย เสื้อคอกลมแขนสั้น กางเกงขาว ผ้าคาดสะเอวผ้าโพกศีรษะ

การแต่งกายของนักดนตรี ลักษณะการแต่งกายของนักดนตรีว่า สมัยก่อนจะแต่งกาย แบบชาวบ้านธรรมดา คือ เมื่อสวมชุดโคยู่ก็เล่นดนตรีในชุดนั้นเลย ปัจจุบันการแต่งกายได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย และให้การแสดงนำชมจึงเปลี่ยนไปตามแต่ละคณะ โดยคณะ เจ๊ะเยนะ แสงตะวัน ได้จัดทำชุดนักดนตรี ให้เหมือนกันดังนี้ คือ สวมเสื้อผ่าหน้าติดกระดุม นุ่งกางเกงขาก๊วย นุ่งผ้าทับกางเกง และใช้ผ้าคาดเอว สวมหมวก

1.2.4 อุปกรณ์ในการแสดง

อุปกรณ์ในการแสดงของนักแสดงของตัวเปาะโย่ง มี 2 อย่างคือ กริชและ หวายเส้นดนตรีเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่งว่า ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมะโย่ง คือ วงดนตรีมะโย่ง ได้แก่ ซอหรือบับ ปี่ชุนา ทับ (กือคดอมาะ)

ฆ้อง(ฆง หรือ กือดาเวาะ) กลองตุ๊ก (กือคู้ก) โหม่ง (กือแลนัง) จิ้ง (อาเนาะอาฮัม) ฉาบ (แบแบ) กรับ

1.2.5 เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

เพลงหรือที่เรียกว่า “ลาชู”

เพลงมะโย่งจะมีลีลาทอคเสียงยาวคล้ายเพลงเปอร์เซีย ซึ่งมีอิทธิพลต่อไทยมุสลิมมานานแล้ว เพลงที่ใช้ประกอบในการแสดงมะโย่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยมุ่งเฉพาะเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงของคณะศรีปัตตานี โดยที่ผู้วิจัยขอแยกตามขั้นตอนในการแสดงมะโย่ง คือ พิธีบูชา การโหมโรง รำเบิกโรง แสดงเป็นละคร และปิดการแสดง

พิธีบูชาครู หรือการรำพิธีเบิกโรง

เป็นการทำพิธีเพื่อปัดล้างความ หรือไล่ผี ป้องกันอันตรายต่างๆ ซึ่งจะเข้ามาสู่คณะและนักแสดง เพื่อให้การแสดงในครั้งนั้นๆ เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม ซึ่งจะมีพ่อหมอเป็นผู้ทำพิธี คนตรีก็บรรเลงเพลงบูชาครูตามลำดับ ซึ่งจะมี 4 เพลง “ลาหมูปีเก ลาหมูคาบาอาทญาละห์ ป็องาสี และลาหมูกือเราะบั้ง” ระหว่างที่คนตรีบรรเลงเพลงบูชาครูอยู่นั้น บอมนจะประกอบพิธีกรรมรำมนต์ อธิษฐานบอกกล่าวให้เทวดาเป็นสักขีพยานช่วยปกป้องคุ้มครองในการแสดงนั้นๆ และเพลงที่ใช้ในพิธีไหว้ครูในแต่ละคืนที่แสดง การเรียงลำดับเพลงทั้งสี่เพลงไปเหมือนกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผู้ที่เล่นซอหรือบับสีเพลงอะไรขึ้นก่อน เครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ ในขณะก็จะเล่นและไม่ มีรูปแบบที่ตายตัวไม่เคร่งครัดมากนัก แต่ใช้เพลงสี่เพลงนี้ในการบรรเลงบูชาครู

การโหมโรง

เป็นการประโคมดนตรีก่อนการแสดงประกอบด้วยเพลงหลายๆ เพลงบรรเลงติดต่อกัน เพื่อเป็นการบูชาครูคนตรี เพื่อเทียบเสียงคนตรีก่อนการแสดง เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่ากำลังจะมีการแสดง ตลอดจนให้ผู้แสดงเตรียมตัว ระยะเวลาในการโหมโรงไม่จำกัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกและความรวดเร็ว

เพลงที่ใช้ในการโหมโรงมีด้วยกันหลายเพลง เช่น ลาหมูสะดากอ สาสะ ลาหมุมอลอ ลาหมูปีเยาะ ลาหมูรองเง็ง ลาหมูกือแฆมะ

รำเบิกโรง

ในการรำเบิกโรงจะมีเปาะโย่ง คือพระเอกของเรื่องออกมานั่งพับเพียบหันหน้าเข้าหากันเล่นซอหรือบับ จากนั้นเปาะโย่งจะเริ่มร้องเพลงและรำ ทั้งนี้ในการรำเบิกโรงมะโย่งนั้นจะมีทั้งเพลงร้องและเพลงคนตรี ซึ่งเพลงที่ใช้ในการรำเบิกโรงมะโย่ง มีทั้งหมด 5 เพลง ดังนี้

- ลาหมูมือเงาะบาง แปลว่า เคลื่อนไหวแล้วลุกขึ้น หรือปลุกเปลี่ยน
- ลาหมูปีเก้ แปลว่า ความคิด (คิดในใจ นึกในอก)
- ลาหมูกือแฆมะ แปลว่า การร้องเพลงร่วมกันของพี่น้องซึ่งกับเพลงร้อง

ก่อนจากกันไป

- ลาหมูคือละมานิงา แปลว่า การร้องเพลงร่วมกันของพี่น้องซึ่งเป็นเพลง

ร้องก่อนจากกันไป

- ลาหมูปาเงมางาโห๊ะ แปลว่า เพลงร้องเรียกพราน หรือตัวเอก”

2. ขนบนิยมในการแสดง

2.1 การถ่ายทอดภูมิปัญญา

การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว

เป็นการถ่ายทอดโดยศิษย์ทำได้รับการฝึกหัดเพียงคนเดียว ที่ใช้ความสามารถเฉพาะ และถือเป็นความลับให้กับศิษย์

การถ่ายทอดแบบกลุ่ม

เป็นการถ่ายทอดระหว่างอาจารย์กับศิษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งการถ่ายทอดในลักษณะนี้เป็นการถ่ายทอดเพื่อให้ทราบทำร่ำพื้นฐานเพื่อใช้ในการฝึกการแสดงมะโย่งต่อไป

การถ่ายทอดทั้ง 2 รูปแบบนี้ เมื่อผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีความชำนาญ สามารถร้องเพลงได้ รำได้ เล่นดนตรีทุกชนิดได้ ก็จะต้องมีการไหว้ครูเพื่อเป็นการรับศิษย์ และตั้งโรงเล่นที่บ้านของตนเองเพื่อเป็นการรับทราบว่าตนเองสามารถออกไปแสดงข้างนอกได้

2.2 การคัดเลือกผู้แสดง

ผู้แสดงมะโย่งทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพอนามัยดีไม่เป็นโรคเกี่ยวกับหลอดเลือด เพราะต้องใช้เสียงในการขับร้องมาก

- เปาะโย่ง แต่งตัวเป็นผู้ชาย แสดงเป็นพระเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์ หรือเจ้าชาย ในการคัดเลือกจะเลือกผู้หญิงรูปร่างสูงประมาณ 160 เซนติเมตร รูปร่างบางหน้าตาสวย มีเสน่ห์ ขับกลอนเก่ง มีน้ำเสียงดี มีนิ้วมือยาว เพราะต้องโชว์ความงามของนิ้วด้วย

- มะโย่ง แต่งกายเป็นผู้หญิงใช้ผู้หญิงแสดงเป็นนางเอก ในการคัดเลือกจะใช้ผู้หญิงรูปร่างสูงประมาณ 156 เซนติเมตร เช่นเดียวกับผู้แสดงเป็นเปาะโย่งและรูปร่างบางหน้าตาสวย

- ตัวตลก ในการคัดเลือกจะเลือกผู้ชายหน้าตา ท่าทางน่าขบขัน หรือคนที่มีรูปร่างอ้วน เตี้ย หรือผอม สูง มีไหวพริบ พุดจาคมคาย เป็นจุดดึงดูดความสนใจ ฉลาด กล้าหาญ

- ตัวประกอบฝ่ายหญิง หรือพี่เลี้ยงมะโย่งใช้ผู้หญิงแสดง ในการคัดเลือกไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มิโฉหน้าสวยและรูปร่างบาง จะมีลักษณะรูปร่างอ้วน ผอมก็ได้ แต่ต้องมีไหวพริบดี และพุดจาคมคาย

2.3 การถ่ายทอดภูมิปัญญา

การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว

เป็นการถ่ายทอดโดยศิษย์ทำได้รับการฝึกหัดเพียงคนเดียว ที่ใช้ความสามารถเฉพาะ และถือเป็นความลับให้กับศิษย์

การถ่ายทอดแบบกลุ่ม

เป็นการถ่ายทอดระหว่างอาจารย์กับศิษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งการ

ถ่ายทอดในลักษณะนี้เป็นการถ่ายทอดเพื่อให้ทราบทำรำพื้นฐานเพื่อใช้ในการฝึกการแสดงมะโย่งต่อไป

การถ่ายทอดทั้ง 2 รูปแบบนี้ เมื่อผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีความชำนาญ สามารถร้องเพลงได้ รำได้ เล่นดนตรีทุกชนิดได้ ก็จะต้องมีการไหว้ครูเพื่อเป็นการรับศิษย์ และตั้งโรงเล่นที่บ้านของตนเองเพื่อเป็นการรับทราบว่าตนเองสามารถออกไปแสดงข้างนอกได้

2.4 การคัดเลือกผู้แสดง

ผู้แสดงมะโย่งทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพอนามัยดีไม่เป็นโรคเกี่ยวกับหลอดเลือด เพราะต้องใช้เสียงในการขับร้องมาก

- เปาะโย่ง แต่งตัวเป็นผู้ชาย แสดงเป็นพระเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์ หรือเจ้าชาย ในการคัดเลือกจะเลือกผู้หญิงรูปร่างสูงประมาณ 160 เซนติเมตร รูปร่างบางหน้าตาสวย มีเสน่ห์ ขับกลอนเก่ง มีน้ำเสียงดี มีนิ้วมือยาว เพราะต้องโชว์ความงามของนิ้วด้วย

- มะโย่ง แต่งกายเป็นผู้หญิงใช้ผู้หญิงแสดงเป็นนางเอก ในการคัดเลือกจะใช้ผู้หญิงรูปร่างสูงประมาณ 156 เซนติเมตร เช่นเดียวกับผู้แสดงเป็นเปาะโย่งและรูปร่างบางหน้าตาสวย

- ตัวตลก ในการคัดเลือกจะเลือกผู้ชายหน้าตา ท่าทางน่าขบขัน หรือคนที่มึนรูปร่างอ้วน เตี้ย หรือผอม สูง มีไหวพริบ พูดยากคาย เป็นจุดดึงดูดความสนใจ ฉลาด กล้าหาญ

- ตัวประกอบฝ่ายหญิง หรือพี่เลี้ยงมะโย่งใช้ผู้หญิงแสดง ในการคัดเลือกไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มีใบหน้าสวยและรูปร่างบาง จะมีลักษณะรูปร่างอ้วน ผอมก็ได้ แต่ต้องมีไหวพริบดี และพูดยากคาย

3. ทำรำ

การรำเบิกโรงจะมีด้วยกันทั้งหมด 12 ขั้นตอนตามลักษณะการรำและการแสดง และเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง โดยเริ่มจากการนั่ง แล้วมาทำยืน มีบทร้องเกี่ยวกับการแต่งกาย การรำรำเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือก่อนการแสดงเป็นละคร

การรำเบิกโรงเป็นถือว่าเป็นเพลงที่มีลีลาในการรำรำที่สวยงามประกอบไปด้วยหลายกระบวนท่ารำด้วยกัน ซึ่งแต่ละกระบวนท่ารำจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การรำเบิกโรงทั้งหมด จะมี 12 เพลงในแต่ละเพลงจะมีท่ารำที่คล้ายกันกล่าวคือ ทั้ง 12 เพลงจะใช้ท่ามาตรฐาน 12 ท่าที่อยู่ในท่ารำเพลง ดาริราชมัย แล้วแต่ผู้แสดงจะนำท่าไหนมารำก็ได้โดยดูความเหมาะสมของเพลงและท่ารำ แต่ที่สำคัญผู้รำจะต้องรำเพลงดาริราชมัยได้ทั้ง 12 ท่า แต่อีกเพลงหนึ่ง

คือเพลงมือเราะบุญโงน ก็มีท่าเฉพาะที่จะต้องรำเช่นเดียวกัน และผู้ที่เล่นตัวมะโย่งได้นั้นก็ต้องฝึกทำรำเพลงมือเราะบุญโงน ให้ชำนาญและคล่องแคล่วด้วยเช่นกัน

การรำเบิกโรงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน ทั้ง 2 เพลงคือเพลงคาริราหมั่มและเพลงมือเราะบุญโงน สามารถแบ่งท่ารำออกเป็นกระบวนท่าและท่าย่อยดังต่อไปนี้

1. กระบวนท่ารำมือเราะบุญโงน เป็นการรำที่เริ่มจากผู้แสดงเปาะโย่งเริ่มแสดงเป็นกระบวนท่าแรกและเพลงแรกในการรำเบิกโรง ประกอบไปด้วยท่าย่อย 14 ท่า ได้แก่

1. ท่าพนมมือก้มหน้า
2. ท่าจับหงายมะโย่งสองมือด้านหน้า
3. ท่าจับหงายมะโย่งด้านซ้าย
4. ท่าวงมะโย่ง
5. ท่าวงมะโย่ง
6. ท่าจับหงายมะโย่งด้านซ้าย
7. ท่าจับหงายมะโย่งด้านขวา ยกเท้า
8. ท่าวงมะโย่งขวาเอนตัวด้านขวา
9. ท่าวงมะโย่งซ้ายเอนตัวด้านซ้าย
10. ท่ารำสายมะโย่ง
11. ท่าปีแกร์ซ้าย (มือซ้ายวงด้านซ้าย)
12. ท่าปีแกร์ขวา จับกริช (มือขวาวางด้านขวา)
13. ท่าสอคมะโย่ง
14. ท่าปีแกร์ขวา จับกริช (มือขวาวางด้านขวา)

2. การบวนท่ารำคาริราหมั่มเป็นกระบวนท่ารำพื้นฐานในการรำมะโย่งทั้งหมด ซึ่งผู้แสดงจะต้องฝึกหัดให้เกิดความชำนาญในการรำเบิกโรง ประกอบไปด้วยท่าย่อย 16 ท่า ได้แก่

1. ท่าเดินมือขวาป้องหน้า (บิ๋ยาแลดูกาตาเงกานัน)
2. ท่าเดินมือซ้ายป้องหน้ามือขวาจับกริช (บิ๋ยาแลดูกาตาเงกักริ)
3. ท่าชีลาขวา
4. ท่าชีลาซ้าย
5. ท่านกบิน (ฐรงคือรือบั้ง)
6. ท่าเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
7. ท่าจอเจ้าชีลา (เดินรอบ)
8. บินจับบิก (ฐรงคือรือบั้งยือปู)

9. ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
10. ทำจอเงาะชีลา (เดินรอบ)
11. ทำรับน้ำค้าง (ตาเคาะโมง)
12. ทำจอเงาะชีลา (เดินรอบ)
13. ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
14. ทำจับซ้าย
15. ทำเปลี่ยนข้อมือ (ลีปะตางัน)
16. ทำจอเงาะชีลา (เดินรอบ)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่องมะโย่ง กรณีศึกษา: คณะเงาะแยะ แสงตะวัน คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งได้ดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับการแสดงและการเล่นของชาวไทยมุสลิมที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้นยังมีอยู่ไม่มากนัก จึงควรที่จะศึกษาและรวบรวมไว้ เพื่อสืบทอดให้การแสดงของชาวไทยมุสลิมไว้คงอยู่ต่อไป
2. การแสดงมะโย่งควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม สืบทอด อนุรักษ์ ทั้งภาครัฐและเอกชน ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนสนใจที่จะศึกษา สืบทอด เพราะการแสดงมะโย่ง จะใช้ภาษาถิ่น จึงทำให้การแสดงชนิดนี้ไม่นิยมแพร่หลาย ส่วนที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ควรที่จะเข้าไปดูแลและรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ประชาชน และผู้สนใจได้ศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เฉลิม มากนวล. “มะโย่ง” ในลักษณะไทยเล่ม 3 ศิลปะการแสดง. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช จำกัด , 2541.

นุริยัณ สาและ. ทิพทิศวัฒนธรรม รวมบทความทางวิชาการ. กรุงเทพฯ ฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง. 2540

_____ มะโย่ง ใน : สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 8. กรุงเทพฯ ฯ :
สยามเพรส แมเนจเม้นท์, 2542.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. บุษงาตานี : คติชนไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ ฯ :
สำนักพิมพ์มติชน. 2540

_____ มะโย่ง ใน : ตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอ
เคียนสโตร์. 2519.

_____ สมบัติไทยมุสลิม การศึกษาคตินิยมบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี ยะลา
และนราธิวาส. กรุงเทพฯ ฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2527.

_____ สมบัติไทยมุสลิม. สงขลา : ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้, 2525.

ประพนธ์ เรืองณรงค์ วันมโหฬารและประมุลอุทัยพันธุ์. “ขึ้นเป็นมะโย่งจบลงเป็นรองเง็ง” ใน
เรื่องเล่าชาวใต้ชุดที่ . กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม. 2538.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรม ธนาคารไทยพาณิชย์. มะโย่ง สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 12
(2542) : 5932 – 5944.

ลออ แมนและอารีฟีน บินจิ. ดังกาสุกะ คารุสลาม. ยะลา : ศูนย์วัฒนธรรมชายแดนภาคใต้, 2531.

วัน มะโรหบุตร. มะโย่ง : มหรศพของชาวตานีในสมัยอดีต “ลุ่มน้ำตานี”. ปัตตานี : ศูนย์
การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2525.

วาทิ ทรัพย์สิน. มะโย่งในสถานการณ์ที่กำลังจะดับสูญ ใน : ฐานวัฒนธรรม. สงขลา :
เอสท์พริ้นติ้ง (2004). มทป,

ศิลปากร,กรม. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดยะลา. กรุงเทพฯ ฯ :
กรมศิลปากร, 2544

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยครูยะลา. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม จังหวัดยะลา. ศูนย์
วัฒนธรรมยะลา, 2535.

บุญลานุกรม

ชัยนัป สามะ. สัมภาษณ์, 11,12 ตุลาคม 2553.

คามะ บินยะโตะ. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

คอเลาะ เจ๊ะมะ. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

ปาตีมะ เป็นอาแว. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

มะยาซิง คอเลาะ. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

แชนะ ถีวาเมาะ. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

สมาน โคซอมิ. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

สาเถาะ มาโค. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

สีตีมีนะ สาแม. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

หมีะคีแร ยูโซ๊ะ. สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2553

ภาคผนวก ก
ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. ประวัติความเป็นมาของมะโโยงมีความเป็นมาอย่างไร
2. องค์ประกอบของมะโโยงมีอะไรบ้าง
3. ขนบนิยมของมะโโยงมีอะไรบ้าง
4. มะโโยงมีความเชื่อเกี่ยวกับอะไรบ้าง
5. การแสดงมะโโยง คณะเจ๊ะเยาะห์ แสงตะวัน

5.1 ประวัติความเป็นมาและผลงานการแสดงคณะเจ๊ะเยาะห์ แสงตะวันมีความเป็นมาอย่างไร

5.2 องค์ประกอบของการแสดงมีอะไรบ้าง

5.3 ขนบนิยมในการแสดงมีอะไรบ้าง

6. ทำรำเบิกโรงคณะเจ๊ะเยาะห์ แสงตะวัน

ศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกทำรำมะโโยงมีทำอะไรบ้าง

กระบวนการทำรำที่ปรากฏในการรำเบิกโรงมะโโยงมีทำอะไรบ้าง และลักษณะการรำเป็นอย่างไร

7. ประวัตินักแสดง นักดนตรี คณะเจ๊ะเยาะห์ แสงตะวัน

ชื่อ/สกุล อายุ วัน/เดือน/ปีเกิด ตำแหน่งในคณะ ความถนัดในการแสดง

ภาคผนวก ข

ประวัตินักแสดงคณะคณะเจ้าแยะนะ แสงตะวัน

นางเยน ลีวเมาะ อายุ 45 ปี อยู่บ้านเลขที่ 83/4 หมู่ 3 ตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาสหัวหน้าคณะ นักแสดง จะแสดงเป็นตัวเปาะโย่ง พรานห์ ตัวนาง สามารถแสดงได้ทุกตัว ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะเยน สะงะวะวัน หัวหน้าคณะ จะแสดงเป็นตัวเปาะโย่ง ตัวนาง

นางสีดีมีนะ สาแม อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 7 ตำบลกะคูนง อำเภอสาขบุรี
 จังหวัดปัตตานี นักแสดง จะแสดงเป็นตัวเปาะโย่ง พรานห์ สามารถแสดงได้ทุกตัว และ
 สามารถเล่นดนตรีได้ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน จะแสดงเป็นตัว
 เปาะโย่ง

นายสาเล๊ะ มาโด อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 3 ตำบลจะแนะ อำเภोजะแนะ จังหวัดนราธิวาส นักดนตรีอิสระ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยเนะ แสงตะวัน จะเป่าปี่ และแสดงเป็นพรานแก่ เป็นครูดนตรี

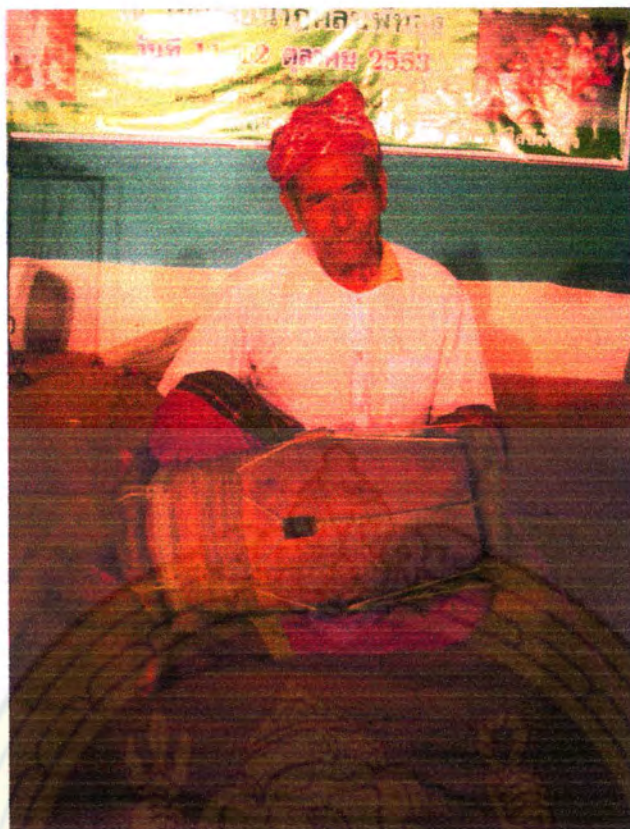
นายมะยาซิง คอเลาะ อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 9/2 หมู่ที่ 1 ตำบลโละจูด อำเภอเวียง
จังหวัดนราธิวาส นักแสดงและดนตรีอิสระ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะเขนนะ แสง
ตะวัน จะแสดงเป็นพราหมณ์ และตีโหม่ง เริ่มเล่นตั้งแต่อายุ 19 ปี

นางชัยนัป สามะ อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 4 ตำบลคาชุกละ อำเภอเวียง
 จันทน์ราชิวาส นักแสดง ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะแจ๊ะแยนะ แสงตะวัน จะแสดง
 เป็นตัวนาง เล่นมาประมาณ 12 ปี เคยแสดงเป็นตัวนาง และแม่นม

นางปาดิมะ เป็นอาแว อายุ 47 ปี เป็นนักแสดงอิสระ แสดงเป็นตัวนาง นางสนม แม่
นม ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแย่นะ แสงตะวัน จะแสดงเป็นตัวนาง เล่นมา
ประมาณ 12 ปี เคยแสดงเป็นตัวนาง และแม่นม

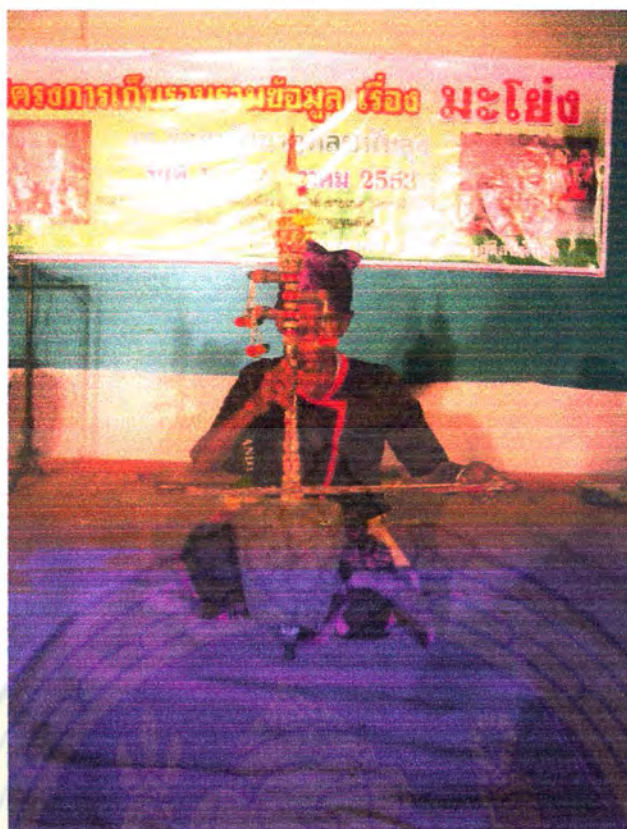
นายดามะ บินชะโต๊ะ อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 268 หมู่ 3 ตำบลภูเก็ด
อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส มีความถนัดกลองทน

นายคอเลาะ เจ๊ะมะ อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 105/4 หมู่ที่ 7 ตำบลจวบ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส นักดนตรีอิสระ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแบนะ แสงตะวัน จะเล่น กลองตุ๊ก เริ่มเล่นเมื่ออายุ 15 ปี

นายหมีดีเร ยูโซ๊ะ อายุ 40 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18/3 หมู่ที่ 1 ตำบล บองอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส นักดนตรีอิสระ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน จะเล่น ขม (โหม่ง) เริ่มเล่นเมื่ออายุ 15 ปี มีความถนัดเครื่องดนตรีคือ ขม (โหม่ง) แต่ก็สามารถเล่นดนตรีได้ทุกประเภท โดยได้รับการถ่ายทอดจากบิดา หลังจากนั้นก็ได้เข้าเล่นกับคณะต่างๆ เป็นเวลา 25 ปีแล้ว

นายมะซอและ ยูโง๊ะ อายุ 51 ปี นักดนตรีอิสระ ตำแหน่งในการแสดงมะโย่งคณะ
แจ๊ะแยนะ แสงตะวัน จะเล่น ซอหรือบับ เริ่มเล่นเมื่ออายุ 17 ปี มีความถนัดเครื่องดนตรีคือ
ซอหรือบับแต่ก็สามารถเล่นดนตรีได้ทุกประเภท โดยได้รับการถ่ายทอดจากบิดา

นายสมาน โคซอมิ อายุ 37 ปี อยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 1 ตำบลอาข่อง อำเภอราษีไศล จังหวัดนครราชสีมา นักดนตรีอิสระ ตำแหน่งในการแสดงมะโพงคณะ แจ๊ะเขนะ แสงตะวัน จะเล่น ฉาบ และเป็นผู้จัดทำชุดการแต่ง

ภาคผนวก ค
ประมวลภาพการเก็บข้อมูล

ประมวลภาพกิจกรรมการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล

ประมวลภาพกิจกรรมการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล

ประมวลภาพกิจกรรมการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล

ประมวลภาพกิจกรรมการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล

ประมวลภาพกิจกรรมการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล

ประมวลภาพกิจกรรมการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล

ประมวลภาพกิจกรรมการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล

ประวัติผู้วิจัย

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ (ภาษาไทย) นายพรเทพ บุญจันทร์เพชร
(ภาษาอังกฤษ) Mr. PORNTEP BUNJANPECH
วันเดือนปีเกิด 14 มิถุนายน 2506 อายุ 46 ปี
สถานที่เกิด ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 150/17 หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมือง
จังหวัดพัทลุง รหัสไปรษณีย์ 93000
สถานที่ทำงาน วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
ตำแหน่งปัจจุบัน ครูชำนาญการ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2537 ปริญญาตรี สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2544 ปริญญาโท สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

ประวัติและผลงานทางวิชาการ

- ดำร่าทำรำนาฏกรรมไทยชุดการแสดงพื้นเมือง พิมพ์โดย สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ พ.ศ. 2538
- ระเบียบโบราณคดี พิมพ์โดย สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ พ.ศ. 2540 (จำนวนพิมพ์ 2 ครั้ง)
- การแต่งกาย-แต่งหน้าละครไทย กำลังดำเนินการจัดพิมพ์ โดยสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์